

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA KONULARI

Editör: Doç.Dr. Fuat BAŞÇİFTÇİ

yaz
yayınları

Şehir ve Bölge Planlama Konuları

Editör

Doç.Dr. Fuat BAŞÇİFTÇİ

yaz
yayınları

2025

Şehir ve Bölge Planlama Konuları

Editör: Doç.Dr. Fuat BAŞÇİFTÇİ

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-5547-71-2

Mart 2025 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Kentte “Sürdürülebilir Ulaşım” Kavramının Düşündürdükleri: Çocuklarla Resim Atölyesi Deneyimi.....	1
<i>Seher ÖZKAZANÇ, Demet ERDOĞAN</i>	
“Dirençli Kentsel Tasarım” Kavramı Üzerine Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analiz Yöntemi ile İncelenmesi.....	18
<i>Gizem KARACAN TEKİN</i>	
Kırdan Kente Kültürel Belleğin Sürdürülebilirliği: Köy Odaları/Konakları.....	38
<i>Sevinç Bahar YENİGÜL, Leyla ALKAN GÖKLER, Muna SİLAV</i>	
Geleceğin Kentleri	66
<i>Şirin Gülcen EREN</i>	
Contribution of Social Data to the Formulation of Green Space Strategies	132
<i>Ebru MANAVOĞLU, Veli ORTAÇEŞME</i>	

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

KENTTE “SÜRDÜRÜLEBİLİR ULAŞIM” KAVRAMININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ: ÇOCUKLARLA RESİM ATÖLYESİ DENEYİMİ

Seher ÖZKAZANÇ¹

Demet ERDOĞAN²

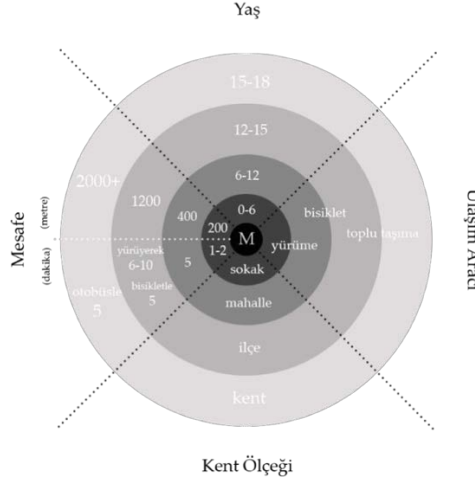
1. GİRİŞ

Çocukların hayal gücünü, fiziksel ve zihinsel gelişimlerini yaşadıkları kent ve kentsel mekanlar önemli ölçüde etkilemektedir. Ancak çocuklar kentlerin planlanması veya tasarımı söz hakkı tanınmayan, kararlara etki edemeyen, yetişkinler gibi aktif paydaş ol(a)mayan grupta yer almaktadır (Özservet, 2015). Çocukların kentle ilişkisi gözlemlendiğinde ulaşımın ve erişimin aktif olarak rol oynadığı görülmektedir. Çocuklar için evden oyun alanlarına veya ulaşım mesafeleri 3-5 yaş için 1-2 dakika, 6-11 yaş için 3-4 dakika, 12-15 yaş için ise 6-10 dakika olarak belirtilmektedir (Öymen Gür, 1996). Kent ölçeğinde ise mesafeler kullanılacak ulaşım araçlarıyla birlikte düşünüldüğünde sokak, mahalle ve ilçeyi de kapsayan bir alana yayılmaktadır (Karakuzu ve Aksu, 2022; bkz. Şekil 1). Özellikle 12-15 yaş grubundan itibaren çeşitli ulaşım türlerinin (yaya, bisiklet ve toplu taşıma vb.) birlikte kullanılması çocukların özgürlük alanlarını dolayısıyla kentle olan ilişkilerini olumlu

¹ Doç., Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, sozkazanc@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7618-2494.

² Resim Öğretmeni, Aykent Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, mdemeterdogan@hotmail.com, ORCID: 0009-0005-3247-0669.

yönde etkilerken; onlara fiziksel ve sosyal açıdan da katkı sunmaktadır.

Şekil 1. Kent Ölçeğinde Çocukların Bağımsız Hareket Mesafeleri (Karakuzu ve Aksu, 2022).

Günümüzde değişen kent ve dönüşen toplumsal yapı nedeniyle çocukların Şekil 1’de belirtilen bağımsız hareket alanlarına ya sınırlı ulaştıkları ya da hiç ulaşamadıkları gözlenmektedir. Nitekim daha varsıl toplumalarda kapalı konut alanlarında yaşam ile toplumun geri kalanından ayrışma (güvensizlik ve korku unsurları) 12 yaş altı başta olmak üzere tüm çocukların kamusal alanda dolaşma haklarını erozyona uğratmıştır (Matthews, 1995; Malone, 2007). Çocuklar yokluklarıyla sokakların ve kamusal alanların terk edilmesine doğrudan katkıda bulunurken ebeveynlerinin onları eve, oyun gruplarına veya arkadaşlarının evlerine götürmesi yoluyla dolaylı olarak araba bağımlılığına katkıda bulunmaktadırlar. Ev-okul-arka bahçe üçgeninde sıkışıp kalan çocuklar için yaya ve bisiklet ulaşımlarında trafikteki araç fazlalığı güvenliği tehlikeye sokmakta, dolayısıyla yine araç bağımlılığı açığa çıkarak bir kısır döngü yaşanmaktadır.

Yetişkinlerin iş-ev amaçlı yolculuklarında olduğu gibi çocukların bağımsız hareketliliğine ilişkin en yaygın ölçüm okula gidiş gelişlerdir. Hillman ve diğerleri (1990) tarafından yapılan araştırmaya göre 1971 yılında İngiltere'de 7-8 yaşındaki çocukların %80'inin okula kendi başına, çoğunlukla da yürüyerek gittiği, ancak 1990 yılında bu oranın %9'a düştüğü saptanmıştır. Martin ve Carlson (2005) çalışmalarında ABD'de 1969 yılında çocukların %87'sinin okula yürüyerek veya bisikletle gittiğini, 2005 yılına gelindiğinde ise bu oranın %15'e gerilediğini bulgulamışlardır. Görüldüğü üzere artık günümüz kentlerinde çocukların ulaşımında bağımsızlıklarından söz etmek mümkün değildir.

Ulaşım (kentte) bağımsızlığın; daha iyi kentsel çevreler tasarlamak, güvenli toplumsal yapı ve kuşkusuz daha sürdürülebilir bir ulaşım sistemiyle inşa edileceği literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır. Ancak geleceğin (ulaşım da dahil) karar vericisi, uygulayıcısı ve kullanıcısı konumundaki çocukların eğitim müfredatlarında “sürdürülebilir ulaşım” kavramına yeterince değinilmediği görülmektedir. Bu bilgiler ışığında araştırmanın temel amacı; çocukların ulaşım kavramı üzerine düşüncelerini sağlamak ve ulaşım sürdürülebilirliğe ilişkin bilinç düzeylerini artırmak olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada 12-15 yaş aralığındaki çocukların resim atölyesi deneyimlerine odaklanılmaktadır. Bu yaş grubu hem ulaşım bağımsızlığı kazanma açısından başlangıç noktasında olmaları, hem de duygularını resimle kolaylıkla ifade edebilmeleri nedeniyle tercih edilmiştir. Resimler çocukların zihinlerinin, duygu ve düşüncelerinin tezahürü olarak görülmektedir (Yavuzer, 2007). Nitekim çocuklar genellikle çevrelerindeki dünyayı entelektüel, fiziksel ve duygusal yöntemlerle keşfederler; kalem, fırça ve kâğıt onların en büyük umutlarını ve en derin korkularını aktarmalarının en iyi yoludur. Çocukların belirli bir süre içinde yaptıkları çizimlerin ilerlemesi,

önemli bir büyüme ve gelişme göstergesi sayılabileceği gibi, onların özgün akademik yetenek ve becerilerini de belirleyebilmektedir (Farokhi ve Hashemi, 2011).

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR ULAŞIM

Kentleşme sürecinin oldukça hızlı yaşanması, çevrenin/doğanın insan kaynaklı kirlenmesi sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir ulaşım konularına olan ilgiyi giderek artırmıştır. Ancak sürdürülebilirliğin evrensel olarak kabul gören bir tanımından bahsetmek mümkün değildir. Bununla birlikte genel çerçeveye sürdürülebilirlik “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılaması” şeklinde sadeleştirilebilir. Bu doğrultuda sürdürülebilir ulaşım ise ulaşım faaliyetlerini etkileyen kararlarda çevresel, sosyal ve ekonomik hususların dikkate alınmasıdır. Sürdürülebilir bir ulaşım sistemi yakıt tüketiminin, araç emisyonlarının, güvenliğin, sosyal ve ekonomik erişimin, dünyanın her yerindeki insanların gelecek nesillerine büyük veya onarılamaz zararlar vermeden belirsiz bir geleceğe kadar sürdürülebilecek seviyelerde olduğu bir sistemdir (Richardson, 1999). Ulaşım sistemlerinde maksimum erişimin benimsendiği geleneksel politikalardan sürdürülebilir ulaşım geçiş kentlerde de farklılaşmaya sebep olmuştur. Nitekim kentsel ulaşım politikalarında iyi kurgulanmış bisiklet ve yaya yolları öncelikli olarak tercih edilmektedir. Otomobil ağırlıklı bir ulaşım yerini mikromobilité ve toplu taşıma sistemlerine bırakmaktadır.

Sürdürülebilir bir ulaşımın sağlanabilmesi ve ulaşım etkilerinin ölçülmesi için araştırmacılar farklı kriterler geliştirmiştir. Örneğin Litman ve Burwell (2006) çalışmalarında kapsamlı bir sürdürülebilir ulaşım için çok kriterli gösterge seti hazırlamıştır (bkz. Tablo 1). Böylece araştırmalar sürdürülebilirlik hedeflerinin ulaşım planlaması üzerindeki çeşitli

etkilerine odaklanabilmektedir. Sürdürülebilir ulaşım çalışmalarında göstergeler eklenebilir, çıkarılabilir ancak üzerinde uzlaşılan temel görüş halkın planlamaya katılımının giderek daha önemli hale gelmesidir. Bu nedenle insanlara daha fazla katılım fırsatı tanımak, dezavantajlı grupların kendilerini etkileyen kararlara ilişkin görüş bildirmesini sağlamak, toplumda davranış değişikliğini içeren politikalar için daha fazla kamuoyu desteği yaratmak sürdürülebilir ve eşitlikçi ulaşım kararlarına katkıda bulunabilir. Yine bu noktada erken çocukluk döneminden itibaren halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi oldukça önemlidir. Sürdürülebilir ulaşımın tanımlanması, otomobil bağımlılığının azaltılması, toplu taşımanın özendirilmesi çocukluk döneminde daha kolay benimsenecek ve davranışa dönüşecek politikalardan bazılarıdır.

Tablo 1. Sürdürülebilir Ulaşım Göstergeleri (Litman ve Burwell, 2006)

Ekonomi Hedefleri	Gösterge
Erişilebilirlik (iş yolculuğu)	Ortalama iş seyahat süresi
Erişilebilirlik (karma arazi kullanımı)	Konut sakinlerinin 30 dakikalık seyahat mesafesindeki iş olanakları ve ticari hizmetlerin sayısı
Erişilebilirlik (akıllı büyüme)	Daha erişilebilir, kümelenmiş, karma, çok modlu gelişime yol açan politika ve planlama uygulamalarının hayata geçirilmesi
Ulaşım çeşitliliği	Mod dağılımı: yaya, bisiklet, araç paylaşımı, toplu taşıma vb. ile yapılan seyahatlerin oranı
Karşılanabilirlik	Hanehalkı harcamalarının %20'sinin ulaşımaya ayrılması
Tesis maliyetleri	Yollar, trafik hizmetleri ve park tesisleri için kişi başına yapılan harcamalar
Yük verimliliği	Yük ve ticari taşımacılığın hızı ve ekonomikliği
Planlama	Ulaştırma kurumlarının en düşük maliyetli planlama ve yatırım uygulamalarını yansıtırma derecesi
Sosyal Hedefler	Gösterge
Güvenlik	Kişi başına düşen kaza oranı (yaralanma veya ölümler)
Sağlık	Düzenli olarak yürüten ve bisiklete binen nüfusun yüzdesi
Toplum yaşanabilirliği	Ulaşım faaliyetlerinin toplumun yaşanabilirliğini artırma derecesi (yerel çevre kalitesi)
Eşitlik (adalet)	Fiyatların tam maliyetleri yansıtırma derecesi

Eşitlik (sürücü olmayanlar)	Sürücü olmayanlar için erişilebilirlik ve ulaşım hizmetlerinin kalitesi
Eşitlik (engelliler)	Engellilere yönelik ulaşım tesislerinin ve hizmetlerinin kalitesi (örneğin tekerlekli sandalye kullananlar, görme engelli kişiler)
Motorsuz ulaşım planlaması	Ulaşım modellemesi ve planlamasında motorsuz ulaşım üzerindeki etkilerin dikkate alınma derecesi
Katılım	Ulaşım planlama sürecine halkın katılımı
Çevresel Hedefler	Gösterge
İklim değişikliği emisyonları	Kişi başına düşen fosil yakıt tüketimi, CO2 ve diğer iklim değişikliği emisyonları
Diğer hava kirliliği	Kişi başına düşen geleneksel hava kirleticisi emisyonları (CO, VOC, partiküller, vb.)
Gürültü kirliliği	Nüfusun yüksek düzeyde trafik gürültüsüne maruz kalan kısmı
Su kirliliği	Kişi başına düşen kayıp
Arazi kullanımı etkileri	Ulaşım tesislerine ayrılan arazi miktarı
Habitatın korunması	Yaban hayatı habitatının korunması (sulak alanlar, ormanlar, vb.)
Kaynak verimliliği	Araçların ve ulaşım tesislerinin üretiminde ve kullanımında yenilenemeyen kaynak tüketimi

Ekonomik, sosyal ve çevresel hedefler incelendiğinde özellikle uzak mesafelerde aktif ulaşımın, bağımsız hareketliliğin ve sosyal etkileşimin kaçınılmaz olduğu toplu taşıma araçlarının kullanımının normleştirilmesi, sağlıklı bir şehir çocukluğunun parçası olabilir (Freeman ve Tranter, 2012; Ergler vd., 2017). Nitekim artık kentlerde sürdürülebilir ulaşım için arabalar yerine insanlar lehine düzenleme yapılması ihtiyacı doğmaktadır (Gehl, 2013). Burada, çocukların kentle alternatif etkileşim yolları deneyimlemeleri, normun ötesini görebilmeleri için mekânsal hayal güçlerinin, imgesel ufuklarının genişletilmesi önemlidir. Çalışmalarda arabalardan ziyade yayaların hâkim olduğu bir ortamda, çocukların kentsel dünyalarıyla eğlenceli karşılaşmalar yaşadıkları gözlenmektedir. Ancak çocukların erken yaşlardan itibaren özel araçlı ulaşımına maruz kaldıkları zaman algılarının olumsuz evrildiği de bilinen bir gerçektir (bkz. Waygood ve Kitamura, 2009; Christensen vd., 2011; Susilo ve Waygood, 2012).

3. KENTTE ÇOCUKLARIN ULAŞIM ALGISI

Arabaların hâkim olduğu çağdaş kentsel ortamlarımızda, çocukların çevreleriyle olan etkileşimleri ve hareketlilikleri mekânsal olarak parçalanmaktadır. Nitekim kentler yeşil alanlardan ve kamusal mekanlardan ziyade otoparklarla ve taşıt yollarıyla çevrelenmiştir. Otomobile bağımlı toplumlardaki pek çok çocuk, zamanının büyük bir kısmını tüm kentsel alana dağılmış ve yollarla birbirine bağlanmış evler, okullar, okul sonrası bakım ve eğlence tesisleri gibi “adalarda” geçirmektedir (Brown vd., 2008; Depeau vd., 2017). Bu adalar kentin ayrıış(tırıl)mış mekânlarıdır.

Bir adadan diğer adaya taşınan çocuklar, ebeveynlerinin şoförlüğüne tabidir. Çocuk yayaların azalması, modern toplumlarda otomobil hareketliliğinin bir sonucudur ve çocukların bağımsız hareketliliklerini ve genellikle sosyal-çevresel olanaklara aşinalıklarını azaltmaktadır (Kyttä, 1997; Villanueva vd., 2013; Marzi ve Reimers; 2018; Riazi ve Faulkner, 2018). Otomobil, daha geniş bir alan yelpazesini deneyimlemek için fırsatlar sunarken aynı zamanda toplumlarda güç, prestij ve zenginlik çağrışımlarını da beraberinde getirmektedir (Urry, 2004; Thomsen, 2004; Dowling, 2015). Bu kodlama çocukların otomobile bakış açısını etkilemekte, çocuk otomobili kentin ve ulaşımın ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir. Dolayısıyla, motorlu ulaşım duyulan bu arzu ya da motorlu ulaşımın laneti, çocuklar için sadece şimdi ve gelecekteki hareketlilik pratikleri açısından zayıflatıcı olmakla kalmamaktadır. Aynı zamanda kentsel çevrelerini ve onun çeşitli olanaklarını nasıl deneyimlediklerini, kullandıklarını ve gördüklerini de etkilemektedir (Hopkins ve Stephenson, 2014; Kyttä vd., 2018). Şehirlerdeki ulaşım sistemlerine ilişkin anlayışları, fikirleri ve tutumları etkilenen bu çocukların seyahat temelli sosyalleşmesi de önemli ölçüde değişmektedir.

3.1.Çocuk Atölyesi: Teoriden Pratiğe Geçiş

Haustein ve arkadaşları (2009) araç kullanım alışkanlıklarının ve hareketlilik davranışlarının çocukluk ve ergenlik dönemindeki seyahat sosyalleşmesine dayandığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, çocukların ulaşım ile ilgili normları, değerleri ve tutumları yalnızca sosyalleştiricilerinin (ebeveynler, eğitim kurumları vb.) tutumlarından, normlarından ve değerlerinden değil aynı zamanda kendi deneyimlerinden de etkilenmektedir (Ergler vd., 2020). Bu bilgiler ışığında çalışmanın konusu çocukların yaşadıkları kentte, mahallede/çevrede gözlemlediği geleneksel ulaşım ile sürdürülebilir ulaşım kavramı arasındaki farklılıkların resim sanatıyla açığa çıkarılmasıdır.

Çalışmanın örneklemini (Konya ili Selçuklu ilçesinde yer alan) Kaşgarlı Mahmut Ortaokulu'na devam eden ve yaşları 12-15 arasında değişen 48 öğrenci oluşturmaktadır. Resim atölyesi için etik kurul onayı Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'nın 15.04.2024 tarih ve 2024/09 sayılı kararı ile alınmış olup çalışma 10.05.2024- 10.06.2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Çalışma çatkısı üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamayı çocuklarda ebeveynleri, kentin yapısı ve kendi deneyimleri neticesinde açığa çıkan mevcut ulaşım algılarının tespiti oluşturmaktadır. Bu kapsamda çocuklardan “yaşadıkları kentte ulaşım” temalı bir resim yapmaları istenmiştir. İkinci aşamada proje yürütücüsü tarafından sunulan “sürdürülebilir ulaşım” eğitimi ile çocuklara farklı bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmış, bu bilgiler ışığında çocuklardan “yaşadıkları kentte hayal ettikleri sürdürülebilir ulaşım” temasını resmetmeleri istenmiştir. Araştırmanın son aşaması ise seçilen resimlerin karşılaştırmalı analizi ve yorumlanmasına dayanmaktadır.

Bilindiği üzere kentsel çalışmalarda dezavantajlı gruplar tasarım süreçlerine dahil edilirken çocuklar çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Bu araştırma ile hem çocukların bakış açısıyla kentin önemli bir bileşeni olan ulaşımın algılanması, hem onların sürdürülebilir ulaşım kavramı hakkında bilgilendirilmesi, hem de kentten beklentilerinin, nasıl bir ulaşım sistemi hayal ettiklerinin açığa çıkarılması mümkün olacaktır.

3.2.Çocuk Resimlerinin Düşündürdükleri

Çalışma kapsamında toplam 96 resim incelenmiş, bu resimlerden bazıları seçilerek detaylı analiz edilmiştir (bkz. Tablo 2-3). Öğrencilerin “mevcut ulaşım” algısına ilişkin çizdikleri 48 resmin ortak noktası otomobil ağırlıklı bir kenti işaret etmeleridir.

Tablo 2. Resim Karşılaştırmaları (Yaşadıkları Kentte Ulaşım Teması)

No	Mevcut Ulaşım Algısı (Eğitim Öncesi)	Resim Analizi
1		Resimde trafik yoğunluğu, karmaşıklık ve düzensizlik hissi veren bir tema ve renk düzeni mevcuttur. Çocuğun ulaşımı olumsuz algıladığı ve hatta korkutucu bulduğu trafik kazası, polis, ambulans ve yaralı insanlar kompozisyonundan anlaşılmaktadır.
2		Koyu ve soluk renk tonları kullanılan bu çalışmada da ulaşımın olumsuz yönleri ağır basmaktadır. Çocuk araç ve konut kaynaklı çevre kirliliğine dikkat çekmektedir. Nitekim resminde hakim renk yoğun gri tonlardır. Ulaşım modlarında toplu taşımaya, yaya veya bisiklete yer verilmemiştir.

3		Resimde genellikle gri ve koyu tonlar hâkimdir. Gökyüzü puslu ve kirli tasvir edilmiştir. Özel araç yoğun bir trafik ve sıkışıklık belirgin bir biçimde öne çıkmaktadır. Bu resimde de (1. ve 2. resme benzer bir biçimde) alternatif ulaşım modlarına yer verilmemiştir.
4		Diğer resimlerle kıyaslandığında çocuğun daha fazla renk kullandığı görülmektedir. Ancak genel atmosfer yine yoğun bir trafik ve düzensizlik hissi vermektedir. Kirlenici bir ulaşımında binaların arasında sıkışmış bir ağaç mevcuttur. Yaya hareketliliğine yine değinilmemiştir.

Resimlerde trafik kazaları, yaralanmalar, kaotik bir trafik örüntüsü, hava kirlenici egzozlar, yolların etrafında yükselen apartmanlar/konutlar sıklıkla kullanılmıştır. Çok kısıtlı bir yeşil alan tasviri söz konusudur. Yalnızca yol kenarı, refüj veya kavşaklar yeşile boyanmıştır. Mevcut ulaşım resimlerinde koyu ve soğuk ton ağırlıklı renklerin kullanılması kentte ulaşımın olumsuz algılanması ile ilişkilendirilebilir (bkz. Tablo 2). Nitekim Konya Selçuklu ilçesi (özellikle örneklem alanı) araç kullanımının oldukça yoğun olduğu, dolayısıyla trafik sıkışıklığının, araca bağlı hava kirliliğinin ve trafik kazalarının sıklıkla yaşandığı bir bölgedir. Çocukların gözünden mevcut ulaşım kaotik ve özel araç odaklı bir sistem olarak algılanmaktadır. Resimlerde yaya, bisiklet, tramvay (halbuki Konya’da kullanılan bir raylı sistemdir), toplu taşıma yok denecek kadar az çizilmiştir. Ulaşımın yanı sıra kent de kirli, karanlık, sıkışık bir beton yığını olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 3. Resim Karşılaştırmaları (Hayal Edilen Ulaşım Teması)

No	Sürdürülebilir Ulaşım Algısı (Eğitim Sonrası)	Resim Analizi
1		Resimde kullanılan daha açık ve canlı renklerle ferah bir mekân kurgulanmıştır. Önde duran bisiklet sürücüsü, arkada çizilen yayalar, okul servisi ve otobüs ulaşımın ana bileşenleri olarak tasvir edilmiştir. Bireysel araç kullanımının yer almadığı, çevre dostu ulaşım sistemi kenti temiz ve düzenli hale getirmiştir.
2		Resimde parlak ve dengeli renkler tercih edilmiştir. Özellikle gökyüzünün açık tonu ve binaların canlı renkleri, daha sağlıklı bir şehir atmosferi yaratmaktadır. Resimde sürdürülebilir ulaşımaya yönelik bisiklet ve scooter süren insanlar gösterilmiş, özel araç sayısı azalmış, toplu taşıma elemanı kullanılmıştır.
3		Bu resimde yeşil alanlar, özellikle çocuk parkı ve ağaçlar dikkat çekmektedir. Az sayıda araç, yaya, bisiklet ve scooter kullanımları yansıtılmıştır. Aslında çocuk bu resmiyle zihninde sürdürülebilir ulaşımın şehir planlamasına entegre edilmesiyle nasıl daha yaşanabilir bir mekânsal gelişim oluşacağını göstermektedir.

4

Son çalışmada da diğerlerine benzer şekilde toplu taşıma araçlarına, çevre dostu bisiklet ve scooter kullanımına yer verilmiştir. Resimdeki daha parlak ve net renk tercihi, temiz bir hava, trafikten ayrılmış bisiklet yolları ve kuralları uygulayan bir polis çizimi güvenli bir ulaşım da işaret etmektedir.

Öğrencilerin eğitim sonrasında ulaşımı daha farklı ele aldıkları somut olarak görülmektedir. Nitekim eğitim sonrasında yapılan 48 resimde yol örüntüsündeki yeşil alanlar, bisiklet/scooter kullanıcıları ve yayalar, toplu taşıma (otomobile alternatif) baskın olarak kullanılan ulaşım sistemleridir (bkz. Tablo 3). Ayrıca resimlerdeki renkler ve tonlar (özellikle mavinin ve yeşilin baskınlığı) sürdürülebilir bir ulaşım ile işaret etmektedir. Çocukların mevcut ulaşım algısının kırılarak çevreye olumsuz etkinin azaltıldığı daha sürdürülebilir ulaşım geçişini resmedilmesi çalışma kapsamında verilen eğitimlerle ilişkilendirilebilir. Sadece sunumda/eğitimde gördükleri birkaç fotoğraf ve sürdürülebilir ulaşımın teorik bilgileriyle bile bakış açıları değişen, hayal dünyası genişleyen çocukların yaşadıkları kentsel adaların dışında başka bir kent ve ulaşım tasarımının mümkün olduğunu düşünmeleri gelişimsel açıdan oldukça önemlidir. Nitekim bugünün çocuklarının gelecekte insan odaklı plan/proje yapma potansiyelleri artmaktadır.

4. SONUÇ

Daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere, çocuklar kentsel ulaşım ortamında genellikle göz ardı edilen savunmasız kullanıcılarıdır. Çocukların beklenti ve ihtiyaçlarının ileriye dönük sürdürülebilir ulaşım planlamasına entegre edilmesi

önemlidir. Dünya genelinde yapılan çeşitli disiplinler arası çalışmalar motorsuz ulaşımın çocuklar için en yaygın kullanılması gereken ulaşım türü olduğunu göstermektedir. Çocuklarda yaya yolculuklarını ve bisiklet kullanımını teşvik etmek ve çocuklara güvenli bir rota oluşturmak oldukça önemlidir. Nitekim yaya ve bisiklet yolculuklarının sağlık üzerindeki olumlu etkileri düşünüldüğünde bu teşviklerin özellikle büyük kentlerde ikamet eden çocukların yaşam kalitesini artıracığı öngörülmektedir. Çocukların ileriye yönelik ulaşım davranışlarını değiştirmek (otomobilden yaya, bisiklet ve toplu taşıma sistemlerine yöneltmek); kentsel ulaşım sistemlerinin planlanmasında onları da dikkate almaya ve aktif olarak dahil etmeye başlamak kritiktir.

Yapılan çalışmada aslında çocukların zihinlerine otomobilin hâkim olduğu şehirden uzaklaşıp daha sürdürülebilir, yaşanabilir kentsel çevrelere doğru hareket etme arzusunu ve umudunu yerleştirmek; onlara alternatif şehirleri hayal ettirmek ve alternatif ulaşım türleriyle tanışmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Kısıtlı bir zamanda yapılan eğitimlerin işe yaraması, çocukların resimlerine sürdürülebilir ulaşım bileşenlerinin tezahürü, çalışmanın amacına ulaştığına işaret etmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir alternatif ulaşım türleri eğitimlerinin daha erken yaşlardan (erken çocukluk döneminden itibaren) başlanarak deneysel öğrenme biçimleriyle verilmesi önerilmektedir. Ayrıca çocukların kapasite gelişimi ve entelektüel potansiyellerinde önemli bir rol oynayan bakım verenlerin (ebeveyn, bakıcı, akraba vb.) de sürdürülebilir ulaşım konusunda bilinçlendirilmesi; çocukları erken yaşlarda alternatif ulaşım modlarıyla (tramvay, metro, otobüs, bisiklet vb.) tanıştırmaları çocukların ulaşım farkındalıklarını artıracak bir eylemdir. Yerel yönetimlerin kentlerde düzenleyecekleri çocuk dostu temalı ulaşım farkındalığına yönelik kampanyalar yürütmesi de bu süreci ivmelendirmek açısından önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Brown, B., Mackett, R., Gong, Y., Kitazawa, K., Paskins, J. (2008). Gender Differences in Children's Pathways to Independent Mobility. *Children's Geographies*, 6(4), 385-401.
- Christensen, P., Mikkelsen, M. R., Nielsen, T. A. S., Harder, H. (2011). Children, Mobility, and Space: Using GPS and Mobile Phone Technologies in Ethnographic Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 5(3), 227-246.
- Depeau, S., Chardonnel, S., André-Poyaud, I., Lepetit, A., Jambon, F., Quesseveur, E., Gombaud, J., Allard, T., Choquet, C. A. (2017). Routines and Informal Situations in Children's Daily Lives. *Travel Behaviour and Society*, 9, 70-80.
- Dowling, R. (2015). Parents, Children and Automobility: Trends, Challenges and Opportunities. *Handbook on transport and development*, 526-538.
- Ergler, C. R., Freeman, C., Guiney, T. (2020). Pre-schoolers' Transport Imaginaries: Moving Towards Sustainable Futures? *Journal of Transport Geography*, 84, 102690.
- Ergler, C. R., Kearns, R., de Melo, A., Coleman, T. (2017). Being Connected?: Wellbeing Affordances for Suburban and Central City Children. In *Children's health and wellbeing in urban environments* (189-203). Routledge.
- Farokhi, M., Hashemi, M. (2011). The Analysis of Children's Drawings: Social, Emotional, Physical, and Psychological Aspects. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 2219-2224.
- Freeman, C., Tranter, P. (2012). *Children and Their Urban Environment: Changing worlds*. Routledge.

- Gehl, J. (2013). *Cities for People*. Island Press.
- Haustein, S., Klöckner, C. A., Blöbaum, A. (2009). Car Use of Young Adults: The Role of Travel Socialization. *Transportation research part F: traffic psychology and behaviour*, 12(2), 168-178.
- Hillman, M., Adams, J., Whitelegg, J. (1990). *One False Move, A Study of Children's Independent Mobility*, London: Policy Studies Institute.
- Hopkins, D., Stephenson, J. (2014). Generation Y Mobilities Through the Lens of Energy Cultures: A Preliminary Exploration of Mobility Cultures. *Journal of Transport Geography*, 38, 88-91.
- Karakuzu, E., Aksu, G. A. (2022). Çocuk Dostu Kent Kavramının Çocuk–Oyun–Mekan İlişkileri ve Paydaşlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 4(2), 147-156.
- Kytta, M. (1997). Children's Independent Mobility in Urban, Small Town, and Rural Environments. *Growing up in a changing urban landscape*, 41, 52.
- Kytta, M., Oliver, M., Ikeda, E., Ahmadi, E., Omiya, I., Laatikainen, T. (2018). Children as Urbanites: Mapping the Affordances and Behavior Settings of Urban Environments for Finnish and Japanese Children. *Children's Geographies*, 16(3), 319-332.
- Litman, T., Burwell, D. (2006). Issues in Sustainable Transportation. *International Journal of Global Environmental Issues*, 6(4), 331-347.
- Malone, K. (2007). The Bubble-Wrap Generation: Children Growing up in Walled Gardens. *Environmental Education Research*, 13(4), 513-527.

- Martin, S., & Carlson, S. (2005). Barriers to Children Walking to or from School—United States, 2004. *JAMA: Journal of the American Medical Association*, 294(17).
- Marzi, I., Reimers, A. K. (2018). Children's Independent Mobility: Current Knowledge, Future Directions, and Public Health Implications. *International journal of environmental research and public health*, 15(11), 2441.
- Matthews, H. (1995). Living on the Edge: Children as 'Outsiders'. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 86(5), 456-466.
- Öymen Gür, Ş. (1996). Mimari ve Çocuk Türkiye Örneğinde Çocuğun Mekân Örgütlenmesindeki Yeri. I. *Ulusal Çocuk Kültür Kongresi'nde sunulan bildiri*.
- Özservet, Y. (2015). Çocuk Dostu Belediyecilik. *İller ve Belediyeler Dergisi*, 1, 38-43.
- Riazi, N. A., Faulkner, G. (2018). Children's Independent Mobility. In *Children's active transportation* (pp. 77-91). Elsevier.
- Richardson, B. C. (1999). Toward a Policy on a Sustainable Transportation System. *Transportation Research Record*, 1670(1), 27-34.
- Susilo, Y. O., Waygood, E. O. D. (2012). A Long Term Analysis of the Mechanisms Underlying Children's Activity-Travel Engagements in the Osaka metropolitan area. *Journal of Transport Geography*, 20(1), 41-50.
- Thomsen, U. T. (2004). Children-Automobility's Immobilized Others? *Transport Reviews*, 24(5), 515-532.
- Urry, J. (2004). The 'System' of Automobility. *Theory, culture & society*, 21(4-5), 25-39.

- Villanueva, K., Giles-Corti, B., Bulsara, M., Trapp, G., Timperio, A., McCormack, G., Van Niel, K. (2014). Does the Walkability of Neighbourhoods Affect Children's Independent Mobility, Independent of Parental, Socio-Cultural and Individual Factors? *Children's Geographies*, 12(4), 393-411.
- Waygood, E. O. D., Kitamura, R. (2009). Children in a Rail-Based Developed Area of Japan: Travel Patterns, Independence, and Exercise. *Transportation Research Record*, 2125(1), 36-43.
- Yavuzer, H. (2013). *Resimleriyle Çocuk* (17. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

“DİRENÇLİ KENTSEL TASARIM” KAVRAMI ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZ YÖNTEMİ İLE İNCELENMESİ

Gizem KARACAN TEKİN¹

1. GİRİŞ

Küresel ölçekte gözlenen afetler ve bunlara bağlı gelişen olaylar kentleri önemli ölçüde etkilemiştir. Yalnızca belirli bir alanla sınırlı kalmayan afetler, doğal veya insan kaynaklı olabilmektedir ancak sonuçları tüm insanlığı etkileyecek düzeylere ulaşmaktadır. Bu bağlamda doğal veya insan yapımı hangi sürecin sonucu olduğu farketmeksizin afetlere müdahale biçimleri/yöntemleri geliştirilmesi önemli olmuştur. Kentleşme ve paralelinde gerçekleşen nüfus artışı ile doğal afetler ve iklim değişikliği birlikteliğinde gerçekleşen olaylar sıklıkla gündeme gelmektedir. Bu kapsamda risklerin etkilerinin azaltılması veya uyum eylemleri ile kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için “dirençlilik” kavramı kentsel planlamada yer edinmiştir.

“Dirençlilik” kavramı çeşitli disiplinlerce tanımlamalar içeren ve kullanılan bir kavramdır. Kavramın ortaya çıkışı tarihsel olarak çok eskilere dayanmaktadır ve tarih boyunca afetlere karşı dirençli olma temelinde şekillenmiştir. Dirençlilik literatürde ilk kez 1970’lerde çevre bilimciler tarafından kullanılmış, 1980’lerde çevre politikaları ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarıyla birlikte yaygınlaşmıştır. Bu bağlamda net biçimde yapılan ilk tanımlama Holling tarafından “*ekolojik sistemde meydana gelen değişime rağmen sistemin metabolik döngüsünün*

¹ Dr. Şehir Plancısı, karacangzm@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0838-8524.

devam etmesi veya devam etme yeteneğine sahip olması” olarak ifade edilmiştir (Holling, 1973; D’Ascanio vd., 2016). Bu dönemde dirençlilik kavramı doğal afetlerle başa çıkmak için kullanılmış ve afet yönetim planları oluşturulurken dikkate alınmıştır.

Dirençlilik temelde herhangi bir afet öncesinde alınacak önlemler, afet sırasında yapılacak müdahaleler ve afet sonrasında yapılan toparlanma çalışmalarını içermektedir. (Shamsuddin, 2020; Akbaş, 2023). Kentsel direnç ise, kentsel sistemlerin paydaşlarıyla beraber kent üzerindeki tüm stres ve şoklarla mücadele edebilme, uyum sağlama ve bu süreçte hizmetlerin sürdürülebilirliğini sağlayabilme, hızla iyileştirebilme/dönüştürebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (BM Habitat, 2021).

Dirençli bir kent planlamasında temel amaç afetlerin önlenmesi, azaltılması veya uyum sağlanması temelinde şekillenmektedir. Dirençlilik ekoloji ve mekânsal planlamanın dengesi olarak gözüксе de, sosyo-kültürel yapı ile de ilişki kurulmaktadır. Bu bağlamda olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması için kentlerin kimliklerine ve sistemlerine zarar vermeyen tasarım ve planlama araçları geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Guo, 2012; Erdoğan vd., 2022). Bu bakış açısıyla kentsel tasarımın dirençli fiziksel mekânlar oluşturulmasında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Dirençli kentlerin oluşturulması için risklerin belirlenmesi, analiz edilmesi ve yönetilmesi gerekmektedir. Bu nedenle kent planlama ve tasarım konusunda yapılan araştırmaların dirençli kentlerin inşasına ve geliştirilmesine yardımcı olacağı belirtilmektedir (Akbaş, 2023; Bilgehan, 2023).

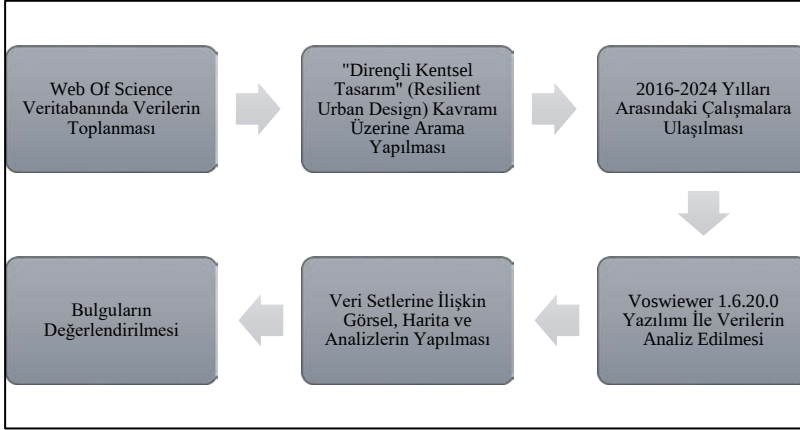
Dirençli kentsel tasarım uygulamaları temelde doğal afetler, iklim değişikliği ve diğer sosyo-ekonomik değişimler gibi farklı zorluklara karşı direnç gösteren ve uyum sağlayabilen

kentsel alanlar yaratmayı amaçlamaktadır ve kentlerinin yaşamı ile yaşam kalitesini kolaylaştırıcı içeriklere sahiptir. Bu kapsamda kavramın hızla değişen ve gelişen dünyamızda giderek daha fazla önemli hale geldiği ve kent sakinleri için uzun vadeli sürdürülebilirliği teşvik ettiği belirtilmektedir (URL 1).

Bu çalışmada “dirençli kentsel tasarım” kavramına ilişkin literatürdeki çalışmalarda bibliyometrik analiz yöntemi gerçekleştirilmiştir.

2. YÖNTEM

Çalışmada “dirençli kentsel tasarım” kavramı kapsamında ilgili verileri (makale, kitap bölümü, erken görünüm çalışma vb.) elde edebilmek için kullanılan yöntem Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Çalışmanın yöntem şeması

Çalışmada Web of Science veri tabanı kullanılarak analiz yapılmıştır. Bu programda bibliyometrik analiz, veri görselleştirme/analizleri yapılmaktadır ve ileri düzey veri analizi için gelişmiş arama göstergeleri ile çeşitli kontrol mekanizmaları kullanılmaktadır. Program ile Web of Science veritabanı üzerinden dergi, atıf, yazar ve anahtar kelimeler üzerine belirli

programlardan indirilen veri setleri kullanılarak analizler yapılabilmektedir. Bu kapsamda belirlenen konuda literatürde daha önce yapılan çalışmaların bir haritasının çıkarılması ve bunlar arasında örüntüler kurulması sağlanmaktadır (Albayrak, 2023; Dirik vd., 2023).

Veritabanında “resilient urban design” (dirençli kentsel tasarım) anahtar sözcüğüyle tarama yapılmış ve 01.02.2025 tarihinde 36 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu kapsamda yapılan tarama ile ulaşılan 36 yayın; 31 makale, 4 devam eden çalışma, 2 kitap bölümü ve 1 erken görünüm çalışma olarak yer almaktadır. Çalışmalar yıllara göre en eski 2016 ve en yeni 2024 yılı olmak üzere kronolojik olarak sıralanan farklı disiplinlerden çalışmaları içermektedir. Bu kapsamda hazırlanan tablo ile tam metin olarak yayınlanan 31 makale; yazar(lar)ı, yılı, makale adı ve içeriği & özeti şeklinde irdelenmiştir. Hazırlanan bu tablo ile “dirençli kentsel tasarım” özelinde yapılan çalışmalarda öne çıkan konular, araştırmacılar ve odak noktaları belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Web of Science veritabanına göre tespit edilen akademik çalışmalar

Çalışmanın Yazar(lar)ı (Yayın Yılı)	Çalışmanın Başlığı	Çalışmanın İçeriği & Özeti
1. Liu, Q., Liu, Z., Cui, B., Zhu, C. (2024)	Driving Safety and Comfort Enhancement in Urban Underground Interchanges via Driving Simulation and Machine Learning	Kentsel ulaşım sistemleri, özellikle yer altı kavşakları, karmaşık yol geometrileri ve yoğun trafik tabelaları nedeniyle sürdürülebilir ve dirençli kentsel tasarım için önemli zorluklar ortaya koymaktadır. ...bulgular, daha güvenli ve daha konforlu yer altı yol sistemleri oluşturmada işaretlemeler ve duvar rengi gibi görsel ipuçlarını dikkate almanın önemini vurgulamaktadır.
2. Jia, J., Zhang, KF., Liu, HL., Zlatanova, S. (2024)	A Framework Supporting Green Stormwater Management for Urban Designers	...Bu çalışma, kentsel tasarımcıların karşılaştığı yoğun ve uzmana dayalı sınırlamaların üstesinden gelen yeni bir tasarım destek aracını tanıtmaktadır. Bu tasarım destek aracı, UGS tasarımında yağmur suyu yönetimi zorluklarını etkili bir şekilde ele alarak, kent tasarımcılarının daha sürdürülebilir ve

			dirençli kentsel alanlar tasarlanmasını sağlamaktadır.
3.	Esenarro, D., Manosalva, J., Sanchez, L., Vargas, C., Raymundo, V., Ccalla, J. (2024)	Resilient Urban- Design Strategies for Landslide Risk Mitigation in Huaraz, Peru	Mevcut araştırma, Huaraz'da heyelan riskini azaltmak için dirençli kentsel tasarım stratejileri önermeyi amaçlamaktadır. Kullanılan metodoloji, literatür taraması, dijital araçlar kullanılarak saha analizi ve dirençli kentsel tasarım stratejilerinin formüle edilmesini içermektedir.
4.	Ros-McDonnell, D., Aragon, MV., Ros-McDonnell, L., Cardos, M. (2024)	Toward Resilient Urban Design: Pedestrians as an Important Element of City Design	Yaya merkezli kentsel tasarım, şehirlerin sürdürülebilir hareketliliğini, sürdürülebilirliğini ve dirençliliğini teşvik etmektedir. Bu çalışma, hem çevreyi hem de fiziksel gerçekliği algılama ile ilgili yaklaşımları dikkate alarak, kamusal alanlarda yürünebilirliğe doğrudan olanak tanıyan bir araç geliştirmeyi amaçlamaktadır.
5.	Zeng, P., Zong, C., Wei, X. (2024)	Quantitative Analysis and Spatial Pattern Research of Built-Up Environments and Surface Urban Heat Island Effect in Beijing's Main Urban Area	...İklim dirençli kentsel tasarım : Yeşil altyapı, serin çatılar ve yansıtıcı malzemeler gibi azaltma önlemlerini entegre etmek, iklim dayanıklılığını artırmaya yardımcı olmaktadır. Kentsel tasarımcılar, uzun vadeli kentsel sürdürülebilirliği ve refahı teşvik ederek sürdürülebilir ve iklim dayanıklı kentsel ortamlar yaratabilmektedir.
6.	Maksoud, A., Alawneh, S., Hussien, A., Abdeen, A., Abdalla, SB. (2024)	Computational Design for Multi-Optimized Geometry of Sustainable Flood- Resilient Urban Design Habitats in Indonesia	Suya dirençli konut tipolojileri tasarlamak için, makale hesaplamalı tasarım yaklaşımlarının dahil edilmesini araştırmaktadır... Uygulanabilirlik, sürdürülebilirlik, dirençlilik , uyarlanabilirlik ve kullanıcı konforu gibi konuları dikkate alan en iyi çözümlere ulaşmak, mikro iklim, yağış ve akışkan simülasyonları gibi hesaplamalı çalışmaların uygulanmasını gerektirmektedir.
7.	Kim, Y., Yeo, H., Lim, L. (2024)	Sustainable, Walkable Cities for The Elderly: Identification of the Built Environment for Walkability by Activity Purpose	Bu çalışma, yaşlanan nüfusta yürümeyi teşvik etmek için sosyal olarak dirençli kentsel tasarım için inşa edilmiş çevre ile yürüme davranışı arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır.
8.	Addabbo, N., Clemente, MF., Quesada-Ganuza, L., Khalek, RA., Labattaglia, F., Nocerino, G., Prall, M., Ruggiero, A., Stoffels, S., Tersigni, E. (2023)	A Framework for Climate Resilient Urban Design: The Case of Porte de Montreuil, Paris	Şehirlerde aşırı iklim olaylarının sıklığı ve yoğunluğunun artmasıyla birlikte, kentsel iklim dirençliliğini sağlamak için çok ölçekli ve çok tehlikeli tasarım araçları geliştirmek esastır... Bu makale, iklim dirençli kentsel tasarım için süreç tabanlı bir metodolojik çerçeve önermektedir; iklim etkisinin analizini yerel toplulukların endişeleriyle bütünleştirmektedir.

9.	Deng, XD., Nie, WX., Li, X., Wu, J., Yin, Z., Han, JJ., Pan, HN., Lam, CKC. (2023)	Influence of Built Environment on Outdoor Thermal Comfort: A Comparative Study of New and Old Urban Blocks in Guangzhou	Kentsel nüfus, şehirlerde artan ısı stresiyle karşı karşıyadır. Bulgular, iklimle dirençli kentsel tasarıma bilgi sağlayan farklı kentsel manzaralardaki yapıları çevreler ve dış mekan termal konforu arasındaki karmaşık ilişkiye dair içgörüler sunmaktadır.
10.	Salamagy, HB., Alves, FB., Vale, CP. (2023)	Urban Design Solutions for the Environmental Requalification of Informal Neighbourhoods: The George Dimitrov Neighbourhood, Maputo	Bu makale, sürdürülebilir ve dirençli kentsel tasarım önerileri geliştirmeyi ve fiziksel bölgesel dönüşümün gelecekteki sürecini bir modele doğru yönlendirebilecek stratejileri belirlemeyi amaçlamaktadır.
11.	Rahat, R., Pradhananga, P., ElZomor, M. (2023)	Incorporating a Disaster-Resilient and Sustainable Infrastructure Design Concept, Safe-To-Fail, into Curricula	...Dirençli gelişmelere yönelik artan taleplerle birlikte, Mimarlık/Mühendislik/İnşaat eğitimi, geleceğin iş güçlerini sürdürülebilir ve dirençli tasarımlar hakkında ileri düzeyde bilgiyle hazırlamanın ön saflarındadır.
12.	Zhu, W., Yuan, C. (2023)	Urban Heat Health Risk Assessment in Singapore to Support Resilient Urban Design-By Integrating Urban Heat and the Distribution of the Elderly Population	...Bu çalışma, yüksek yoğunluklu tropikal şehirlerdeki yaşlanan nüfus için kentsel ısı sağlık riskini değerlendirmek üzere sistematik bir yöntem geliştirmiştir.
13.	Li, XF., Ercipum, S., Mignot, E., Archambeau, P., Pirotton, M., Dewals, B. (2022)	Laboratory Modelling of Urban Flooding	... Bu iki veri seti, kentsel taşkınların sayısal veya analitik modellerinin doğrulanması ve iyileştirilmesi açısından değerlidir ve taşkın riski yönetimine ve taşkına dirençli kentsel tasarıma katkıda bulunabilmektedir.
14.	Zhang, AS., Shi, W., Tong, C., Zhu, X., Liu, Y., Liu, Z., Yao, Y., Shi, Z. (2022)	The Fine-Scale Associations Between Socioeconomic Status, Density, Functionality, and Spread of COVID-19 within a High-Density City	Arka Plan Kesin salgın kontrolü ve salgına dirençli kentsel tasarıma duyulan ihtiyaçtan ilham alan bu çalışma, kentsel sosyoekonomik, yoğunluk, bağlantı ve işlevsellik özellikleri ile yüksek yoğunluklu bir şehirde COVID-19 yayılımı arasındaki ortak ve etkileşimli ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.
15.	Truu, M., Annus, I., Roosimagi, J., Kaendler, N., Vassiljev, A., Kaur, K. (2021)	Integrated Decision Support System for Pluvial Flood-Resilient Spatial Planning in Urban Areas	...Kentsel alanlarda sel dirençli mekansal planlama , yapısal ve yapısal olmayan önlemlerin tasarlanmasını ve uygulanmasını içermektedir.
16.	Stefan, A. (2021)	Multi-Functional Urban Design Approaches to Manage Floods: Examples from Dutch Cities	Bu uygulama makalesi, kentsel taşkınlarla başa çıkmak için dört çok işlevli kentsel tasarım yaklaşımını tanımlamakta ve incelemektedir.

17.	Scharf, B., Kogler, M., Kraus, F., Perez, I., Garcia, G. (2021)	NBS Impact Evaluation with GREENPASS Methodology Shown by the Case Study 'Fischbeker Hofe' in Hamburg/Germany	Kentsel yenilemede doğa temelli çözümlerin uygulanması, vatandaşların sağlık ve refahını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. ...Greenpass sistemi, iklime dirençli kentsel tasarım ve mimariyi desteklemek için güçlü ve özel bir araç olduğunu kanıtlamıştır.
18.	Contardo, J., Araya, P., Vargas, G., Tello, S. (2021)	Resilient Urban Design in the Foothills of Santiago? Contrast of Communal Scenarios With Seismic Risk Due to the San Ramon Fault	Metodolojik olarak üç eylem alanı içeren kentsel tasarım öğelerinin bir analiz matrisi aracılığıyla karma bir yaklaşım uygulanmaktadır - inşa edilmiş, doğal ve düzenleyici - çalışılan alanlardaki, esnek tepkinin yüksek veya düşük olduğu kritik durumları belirlenmektedir.
19.	Long, NV., Cheng, Y., Le, T. (2020)	Flood-resilient Urban Design Based on the Indigenous Landscape in the City of Can Tho, Vietnam	... Yerel peyzaj sistemini korumak ve böylece kentsel dirençliliği sellere ve iklim değişikliğine karşı artırmak için insan yapımı çevre ile doğal hidrodinamikler arasında gereken dengeyi vurgulamak amacıyla bir senaryo tartışılmaktadır.
20.	Lak, A., Hasankhan, F., Garakani, SA. (2020)	Principles in Practice: Toward a Conceptual Framework for Resilient Urban Design	...Uygulamada Dirençli Kentsel Tasarım için net bir tanım oluşturmak için kentsel dirençlilik yaklaşımını ve kentsel tasarım ilkelerini birbirine bağlar. Bu çerçeve, morfolojik, algısal, işlevsel, sosyal, ekonomik, yönetim ve ekolojik kentsel tasarım boyutları aracılığıyla kentsel dirençlilik kriterlerinden çıkarılan nitelikleri içermektedir.
21.	Brum, E., Lemos, M.F. (2020)	Resilient Urban Design for Flooding Areas a case study of Rio de Janeiro's Risky Expansion Toward Vargens	...Taşkın bölgeleri için dirençli kentsel tasarım ile Rio de Janeiro'nun Vargens'e doğru riskli genişlemesinin bir vaka çalışması içermektedir.
22.	Lamb, Z., Vale, L.J. (2019)	Pursuing Resilient Urban Design Equitably Merging Green and Gray Strategies	... Dirençli kentsel tasarım peşinde yeşil ve gri stratejileri eşit bir şekilde birleştirmeyi içermektedir.
23.	Baoxing, Q. (2019)	Resilient Urban Design Methods and Principles Based on the Complex Adaptive System Theory	...Çağdaş şehirlerin mevcut kentsel gelişiminde belirsizliği belirlemek ve ona uyum sağlamak, kentsel planlama ve tasarımın gelecekteki gelişimini kısmen tanımlamaktadır. " Dirençli şehir " kavramı, kentsel planlama ve tasarımdaki mevcut bilimsel taleplerden geliştirilmiştir.
24.	Rode, S., Gralepois, M., Daniel-Lacombe, É. (2018)	Transactions Between the City and Flood: Towards a Resilient Urban Design	Taşkın riski altındaki alanlardaki kentsel gelişim projeleri, şehir ile taşkın riski arasındaki işlemlerin, ikincisini entegre etmek ve dayanıklı bir kentsel tasarım elde etmek için uygulandığı hem mekansal hem de aktörel yapılandırmalar olarak sunulmaktadır.

			Romorantin'deki Matra bölgesi - dirençli bir kentsel tasarım için gerekli olan geniş işlem kategorilerini vurgulamaktadır.
25.	Abdulkareem, M., Elkadi, H. (2018)	From Engineering to Evolutionary, an Overarching Approach in Identifying the Resilience of Urban Design to Flood	Dirençli kentsel tasarım , şehirlerin hızla artan doğal ve insan kaynaklı afetlere dayanabilmesi için olmazsa olmaz bir tema haline gelmiştir. Bu makale, bir sistemin asgari işlevselliğini sürdürme esnekliği tanımına ve bu kavramın esneklik perspektifleriyle sistemik olarak nasıl örtüşebileceğine dayanarak kentsel form esnekliğinin bir anlayışını sunmaktadır.
26.	Wu, C.L., Chiang, Y. (2018)	A Geodesign Framework Procedure for Developing Flood Resilient City	İklim değişikliği nedeniyle aşırı yağış ve deniz seviyesinin yükselmesi, taşkın riskini artırabilmektedir. Buna göre, şehirlerin işlevlerini korurken iklim etkilerini yönetme yöntemlerinin araştırıldığı taşkına dirençli kentsel tasarım kavramı önerilmiştir.
27.	Rode, S., Guevara, S., Bonnefond, M. (2018)	Resilience in Urban Development Projects in Flood-Prone Areas: A Challenge to Urban Design Professionals	Bu makale, kentsel tasarım profesyonellerinin kentsel gelişim projelerine dahil olmalarının çeşitli yollarına bakarak, sel riski altındaki bölgelerde daha dirençli şehirlerin nasıl inşa edilebileceğini analiz etmektedir.
28.	Roggema, R. (2018)	Design with Voids: How Inverted Urbanism Can Increase Urban Resilience	Bu makalede, mevcut sistemlerin ve uygulamaların dirençliliğini artırmak için tasarlanan ve günümüzde moda olan eko-kentselcilik projelerinin dayanıklı şehirlere doğru gerçek bir dönüşüme nasıl katkıda bulunduğu araştırılmaktadır.
29.	Lazarevic, E.V., Kekovic, Z., Antonic, B. (2018)	In Search of the Principles of Resilient Urban Design: Implementability of the Principles in the case of the Cities in Serbia	...Ancak, kentsel dirençlilik kavramı hala bir yenilik ve beraberindeki uygulama sorunları var. Bu, kentsel tasarım alanında çok önemli bir konudur ve kentselciliğin yerinde somut işlevle çok bağlantılı bir parçasıdır. Bu nedenle, bu makalenin amacı, dirençli kentsel tasarım ilkelerinin nasıl uyarlandığını ve Sırp şehirleri için ne kadar önemli olduğunu anlamaktır.
30.	Martins, T.A.L., Adolphe, L., Bonhomme, M., Bonneaud, F., Faraut, S., Ginestet, S., Michel, C., Guyard, W. (2017)	Impact of Urban Cool Island Measures on Outdoor Climate and Pedestrian Comfort: Simulations for a New District of Toulouse, France	... Bu araştırma, yaz koşullarında kentsel ısı adası etkilerini azaltmaya odaklanarak Montaudran bölgesinde uygulamalarına destek sağlamak için çeşitli uygun, dirençli kentsel tasarım stratejilerini analiz etmeyi ve karşılaştırmayı amaçlamaktadır.

31.	Mottaghi, M., Aspegren, H., Jönsson, K. (2016)	Integrated Urban Design and Open Storm Drainage in Our Urban Environments: Merging Drainage Techniques into Our City's Urban Spaces	Bu makale, taşkına dirençli şehir fikrini en iyi uygulamaya dönüştürme olasılığını artırmak için bir çerçeve önermektedir. Kentsel tasarımın kentsel dönüşüm başarısındaki önemli payı göz önünde bulundurulduğunda, makale taşkına dirençli kentsel tasarımın gerekli adımlarını kategorize etmeye odaklanmaktadır.
-----	---	---	---

Kaynak: Web of Science veri tabanı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tarama sonucunda disiplinler açısından ortak çalışmalar olmakla birlikte, veritabanından edinilen bilgilere göre çalışmalar Kentsel Çalışmalar (13), Çevre Bilimleri (12), Çevre Çalışmaları (10), Bölgesel Kentsel Planlama (9) ve Yeşil Sürdürülebilir Bilim&Teknoloji (8) olarak sınıflandırılmıştır. Ulaşılan bütün çalışmalar veritabanında endekslenen kriterlere göre sınıflandırılmıştır. Bu kriterler 3 grupta yer almaktadır;

1. Yazar, Başlık, Kaynak
2. Özet, Anahtar Kelimeler, Adres
3. Alıntılanan Referanslar ve Kullanım

Sonuçta tüm kriterlere ilişkin elde edinilen metaveri txt. formatında indirilmiştir.

3. BULGULAR

Çalışmada bibliyometrik analiz gerçekleştirilirken elde edilen verilerin işlenmesinde VOSviewer programı kullanılmıştır. Program ücretsiz erişime sahip olup, veritabanı üzerinden elde edilen veriler kullanılmaktadır. Bu kapsamda indirilen txt. dosyası ile uluslararası yayınlar için detaylı taramalar yapılabilmektedir. Çalışmada;

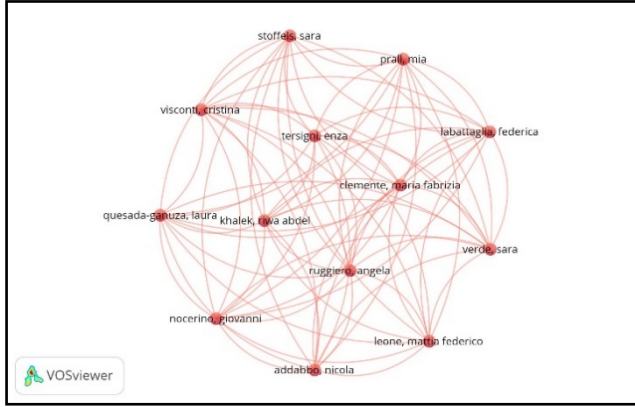
- Ortak Yazar Analizi (Co-authorship of Authors),
- Yazarların Atıf Analizi (Citation of authors),
- Ülkelerin Atıf Analizi (Citation of Countries),
- Kurumların Atıf Analizi (Citation of Organizations)

- Anahtar Sözcük Analizi (Co-occurrence of All Keywords) yapılmıştır.

3.1. Ortak Yazar Analizi (Co-authorship of Authors)

Çalışmada yapılan ortak yazar analizine göre; en fazla bağlantılı ve iş birliği yapan yazarları tespit etmek üzere en az 1 yayın ve en az 1 atıf kriteri belirlenerek ağ haritası oluşturulmuştur.

Aralarında en yüksek bağlantı bulunan isimler arasında yapılan analize göre tek bir kümede birleşen 131 isim ve toplam 98 bağlantı görülmüştür. Kümedeki en bağlantılı 13 yazarın toplamda 78 birim bağlantısı bulunmaktadır (Şekil 2).

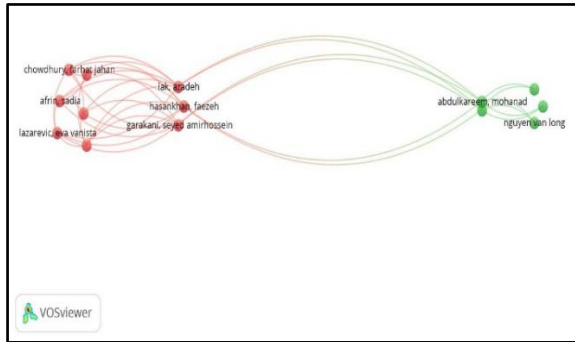
Şekil 2. Yazarlar arası iş birliğini gösteren ortak yazar bağlantıları

3.2. Yazarların Atıf Analizi (Citation of authors)

Çalışmada yapılan yazarların atıf analizine göre; atıf ağlarını tespit etmek üzere en az 1 yayın ve en az 1 atıf kriteri ile yazar atıf analizine dair ağ haritası çıkarılmıştır. Birbiriyle bağlantılı olduğu görülen 98 birim üzerinden yapılan analizde toplamda 2 küme ve 39 bağlantı tespit edilmiştir.

En fazla atıf alan yazarlar 99 atıf ile Luc Adolphe, Marion Bonhomme, Frederic Bonneaud, Serge Faraut, Stephane

Ginestet, Tathiane Martins vd., ve Charlotte Michel olmuştur (Şekil 3).

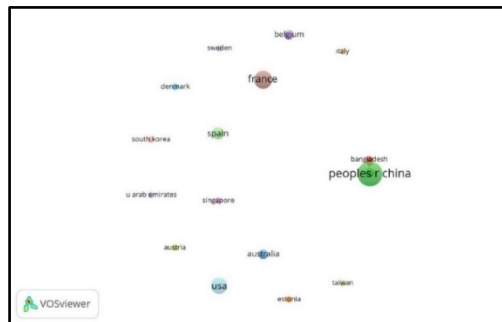

Şekil 3. Yazarların atıf bağlantıları

3.3. Ülkelerin Atıf Analizi (Citation of Countries)

Çalışmada yapılan ülkelerin atıf analizine göre; yayınların menşei ülkelere göre aldıkları atıflara dair ağ haritası oluşturmak üzere bir ülke tarafından en az 1 eser yayınlanması ve 1 atıf alınması kriteri kapsamında aralarında ilişki bulunan 20 birim üzerinden analiz yapılmış, 16 küme ve 6 bağlantı tespit edilmiştir.

En fazla atfı alan ülkeler Fransa (120), Çin (73), İngiltere (67) olmuştur. Toplam bağlantı gücü açısından bu ülkeler ilk üçte yer almaktadır. Eser sayısı olarak ise sıralama Çin (10), Fransa (6) ve ABD (5) şeklindedir (Şekil 4).

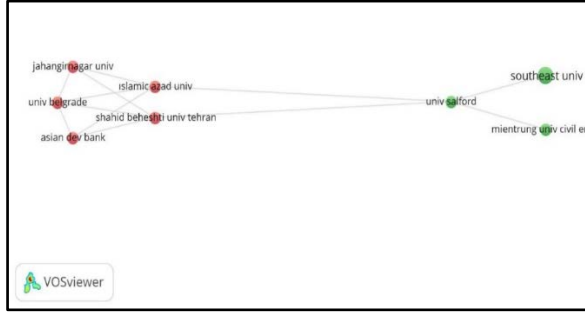

Şekil 4. Ülkelerin atıf bağlantıları

3.4. Kurumların Atıf Analizi (Citation of Organizations)

Çalışmada yapılan kurumların atıf analizine göre; kurumlar arası atıflara dair ağ haritası oluşturmak üzere bir kurum tarafından en az 1 eser yayınlanması ve 1 atıf alınması kriteri kapsamında aralarında ilişki bulunan 75 birim üzerinden analiz yapılmıştır.

Sonuçta en fazla atfın Southeast University, Guangxi University ve Perpignan University 2 eserle temsil edildiği görülmektedir.

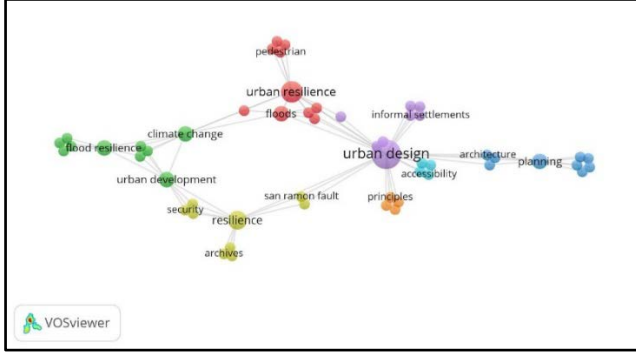
Şekil 5. Kurumların atıf bağlantıları

3.5. Anahtar Sözcük Analizi (Co-occurrence of All Keywords)

Çalışmada yapılan anahtar sözcük analizine göre; ilgili yayınlarda en sık kullanılan anahtar sözcüklerde 8 tekrar ile kentsel tasarım (urban design), 4 tekrar ile dirençli kentsel tasarım (resilient urban design), 4 tekrar ile kentsel dirençlilik (urban resilience) ve 3 tekrar ile dirençlilik (resilience) ifadeleri başı çekmektedir.

Toplam bağlantı gücü açısından en güçlü ifadeler urban design (kentsel tasarım) urban resilience (kentsel dirençlilik) ve climate change (iklim değişikliği) olmuştur. En az 2 defa görülen ve aralarında ilişki bulunan 54 birim ile yapılan analiz sonucunda

toplam 7 küme, 137 bağlantı ve 139 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir.

Şekil 6. En sık kullanılan anahtar sözcük bağlantıları

4. SONUÇ

Bu çalışmada “dirençli kentsel tasarım” (resilient urban design) kavramı çerçevesinde bibliyometrik analiz yöntemiyle bir inceleme yapılmıştır. Çalışma kapsamında analiz için veri tabanı olarak Web of Science veri tabanı kullanılmış ve 01.02.2025 tarihinde 36 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Yapılan bibliyometrik analizde; ortak yazarlık, yazarların-ülkelerin-kurumların atıfları ve anahtar sözcüklerin analizi yer almaktadır. Çalışmada kentsel tasarım boyutunda dirençli kentlerin inşası için geçmişte bu konuda yapılan çalışmalar başlangıç yılından itibaren irdelenerek, bu alanda çalışma isteyen araştırmacılara katkı sunulması hedeflenmiştir.

Bu amaçla edinilen 31 makale detaylı bir tarama sürecine tabi tutularak, farklı analizler özelinde incelenmiştir. Bu kapsamda “dirençli kentsel tasarım” konusunda veritabanında yer alan ilk çalışma 2016 yılında yayınlanan “Integrated Urban Design and Open Storm Drainage in Our Urban Environments: Merging Drainage Techniques into Our City’s Urban Spaces” adlı çalışmadır ve 11 atıf almıştır. Ancak ardından yayınlanan

“Impact of Urban Cool Island Measures on Outdoor Climate and Pedestrian Comfort: Simulations for a New District of Toulouse, France” adlı çalışma 99 atıf alarak, konunun etki faktörünü artırmıştır. Çalışmaların çok eski tarihlere dayanmaması henüz yetersiz çalışma olduğunu göstermektedir ve yıllar itibarıyla artışlar gözlenmektedir. 2016 yılında 2 çalışma ile başlayan araştırmalar, 2018 yılında 7 çalışmaya yükselmiş ancak 2019-2020 döneminde azalış göstermiştir. 2021 yılından itibaren bu konudaki çalışmalar ülkelerin ve birçok araştırmacının ilgisini çekmiş ve sayıları artmaya başlamıştır.

Literatürdeki çalışmaların yayın türlerine bakıldığında, araştırmacıların bulgularını daha çok makale olarak yayımladığı görülmektedir. Makalelerin ülke dağılımına bakıldığında ilk üçte Çin, Fransa ve ABD gelmektedir. Web of Science endeksine göre en fazla çalışma Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED) (16 adet), Social Sciences Citation Index (SSCI) (13 adet) ve Emerging Sources Citation Index (ESCI) (9 adet)’te taranmıştır.

Bibliyometrik analiz sonucunda, dirençli kentsel tasarım bağlamında yapılan çalışmalarda son yıllarda önemli artışların olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar ağırlıklı kentsel tasarım, kentsel dirençlilik ve iklim değişikliği konularına odaklanmaktadır. Bu bağlamda çalışmalarda kentsel dirençliliğin planlama ve tasarım bütünlüğü içerisinde ele alınması gerekmektedir. Sonuçta kentsel tasarım yoluyla kent planlamada çeşitli afetlere karşı dirençlilik sağlayabilen ve önceliklendirilecek alanların tespiti yapılarak doğru adımlar atılabilmektedir. Kentlerin insan odaklı hale getirilmesi, bu bağlamda da sürdürülebilir hedefler ile çözümler üretilmesi mümkündür.

KAYNAKÇA

- Abdulkareem, M., & Elkadi, H. (2018). From engineering to evolutionary, an overarching approach in identifying the resilience of urban design to flood. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 28, 176-190.
- Addabbo, N., Clemente, M.F., Quesada-Ganuza, L., Abdel Khalek, R., Labattaglia, F., Nocerino, G., ... & Leone, M.F. (2023). A framework for climate resilient urban design: the Case of Porte de Montreuil, Paris. *Sustainability*, 15(18), 13857.
- Akbaş, İ. (2023). Dirençlilik ve dirençli kent yaklaşımında yeni eğilimler: bibliyometrik bir analiz. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(3), 1866-1889.
- Al, S. (2022). Multi-functional urban design approaches to manage floods: examples from Dutch cities. *Journal of Urban Design*, 27(2), 270-278.
- Albayrak, G. (2023). Yeşil ekonomi alanında yazında yayınlanmış makalelerin bibliyometrik analizi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(Dicle Üniversitesi'nin 50. Yılına Özel 50 Makale), 347-367.
- Baoxing, Q.I.U. (2018). Resilient urban design methods and principles based on the complex adaptive system theory. *Landscape Architecture Frontiers*, 6(4), 42-47.
- Bilgehan, M. (2023). Kentsel dönüşümde afetlere dirençli yapılar. *Çevre Şehir ve İklim Dergisi*, 2(4), 282-301.
- BM Habitat, Birleşmiş Milletler-Habitat, (2021), <https://urbanresiliencehub.org/whatis-urban-resilience/> (Erişim : 05.02.2025).

- Brum, E., & Lemos, M. F. (2019). Resilient urban design for flooding areas: A case study of Rio de Janeiro's risky expansion toward Vargens. *In Rio de Janeiro*, 113-123.
- D'Ascanio, F., Di Ludovico, D., & Di Lodovico, L. (2016). Design and urban shape for a resilient city. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 223, 764-769
- Deng, X., Nie, W., Li, X., Wu, J., Yin, Z., Han, J., ... & Lam, C. K. C. (2023). Influence of built environment on outdoor thermal comfort: A comparative study of new and old urban blocks in Guangzhou. *Building and Environment*, 234, 110133.
- Dirik, D., Eryılmaz, İ. & Erhan, T. (2023). Post-truth kavramı üzerine yapılan çalışmaların VOSviewer ile bibliyometrik Analizi. *Sosyal Mucit Academic Review*, 4(2), 164-188. doi: 10.54733/smar.1271369
- Erdoğan, G., Simsar, S., Sakal, S. D., Kor, Ö., Kardoğan, G., ... Gündoğdu, B. (2022). Dirençli şehirler tasarlamak: uygulama kılavuzu arayışı İzmir-Torbalı Örneği. *Çevre Şehir ve İklim Dergisi*, 1(2), 165-202.
- Esenarro, D., Manosalva, J., Sanchez, L., Vargas, C., Raymundo, V., & Ccalla, J. (2024). Resilient urban-design strategies for landslide risk mitigation in Huaraz, Peru. *Urban Science*, 8(3).
- Guo Y. (2012). Urban resilience in post-disaster reconstruction towards a resilient development in Sichuan, China. *International Journal of Disaster Risk Science*, 3(1), 45-55
- Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review Of Ecology and Systematics*, 4(1), 1-23.

- Jia, J., Zhang, K., Liu, H., & Zlatanova, S. (2024). A framework supporting green stormwater management for urban designers. *Journal of Environmental Management*, 370, 122650.
- Kim, Y., Yeo, H., & Lim, L. (2024). Sustainable, walkable cities for the elderly: Identification of the built environment for walkability by activity purpose. *Sustainable Cities and Society*, 100, 105004.
- Lak, A., Hasankhan, F., & Garakani, S. A. (2020). Principles in practice: Toward a conceptual framework for resilient urban design. *Journal of Environmental Planning and Management*, 63(12), 2194-2226.
- Lamb, Z., & Vale, L. J. (2019). Pursuing resilient urban design: Equitably merging green and gray strategies. *In The New Companion to Urban Design*, 373-386.
- Lazarevic, E.V., Kekovic, Z., & Antonic, B. (2018). In search of the principles of resilient urban design: Implementability of the principles in the case of the cities in Serbia. *Energy and Buildings*, 158, 1130-1138.
- Li, X., Erpicum, S., Mignot, E., Archambeau, P., Piroton, M., & Dewals, B. (2022). Laboratory modelling of urban flooding. *Scientific Data*, 9(1), 159.
- Liu, Q., Liu, Z., Cui, B., & Zhu, C. (2024). Driving safety and comfort enhancement in urban underground interchanges via driving simulation and machine learning. *Sustainability*, 16(21), 9601.
- Maksoud, A., Alawneh, S.I.A.R., Hussien, A., Abdeen, A., & Abdalla, S.B. (2024). Computational design for multi-optimized geometry of sustainable flood-resilient urban design habitats in Indonesia. *Sustainability*, 16(7), 2750.

- Martins, T. A., Adolphe, L., Bonhomme, M., Bonneaud, F., Faraut, S., Ginestet, S., ... & Guyard, W. (2016). Impact of urban cool island measures on outdoor climate and pedestrian comfort: simulations for a new district of Toulouse, France. *Sustainable Cities and Society*, 26, 9-26.
- Mottaghi, M., Aspegren, H., & Jönsson, K. (2016). Integrated urban design and open storm drainage in our urban environments: merging drainage techniques into our citys urban spaces. *Water Practice and Technology*, 11(1), 118-126.
- Rahat, R., Pradhananga, P., & ElZomor, M. (2022). Incorporating a disaster-resilient and sustainable infrastructure design concept, safe-to-fail, into curricula. *Journal of Green Building*, 17(1), 249-266.
- Rode, S., Gralepois, M., & Daniel-Lacombe, E. (2018). Transactions between the city and flood: towards a resilient urban design. *Houille Blanche-Revue Internationale De L Eau*, (3), 34-40.
- Rode, S., Guevara, S., & Bonnefond, M. (2018). Resilience in urban development projects in flood-prone areas: a challenge to urban design professionals. *Town Planning Review*, 89(2), 167-190.
- Roggema, R. (2018). Design with voids: how inverted urbanism can increase urban resilience. *Architectural Science Review*, 61(5), 349-357.
- Ros-McDonnell, D., Aragon, M.V., Ros-McDonnell, L., & Cardos, M. (2024). Toward resilient urban design: pedestrians as an important element of city design. *Urban Science*, 8(2), 65.

- Salamagy, H.B., Alves, F.B., & Vale, C.P. (2023). Urban design solutions for the environmental requalification of informal neighbourhoods: The George Dimitrov Neighbourhood, Maputo. *Urban Science*, 7(1), 12.
- Scharf, B., Kogler, M., Kraus, F., Garcia Perez, I., & Gutierrez Garcia, L. (2021). NBS impact evaluation with greenpass methodology shown by the case study Fischbeker Höfe'in Hamburg/Germany. *Sustainability*, 13(16), 9167.
- Shamsuddin, S. (2020). Resilience resistance: the challenges and implications of urban resilience implementation. *Cities*, 103, 1-8.
- Truu, M., Annus, I., Roosimagi, J., Kandler, N., Vassiljev, A., & Kaur, K. (2021). Integrated decision support system for pluvial flood-resilient spatial planning in urban areas. *Water*, 13(23), 3340.
- Van Long, N., Cheng, Y., & Le, T.D.N. (2020). Flood-resilient urban design based on the indigenous landscape in the city of Can Tho, Vietnam. *Urban Ecosystems*, 23(3), 675-687.
- Wu, C. L., & Chiang, Y. C. (2018). A geodesign framework procedure for developing flood resilient city. *Habitat International*, 75, 78-89.
- Zeng, P., Zong, C., & Wei, X. (2024). Quantitative analysis and spatial pattern research of built-up environments and surface urban heat island effect in Beijing's main urban area. *Journal of Urban Planning and Development*, 150(2), 04024006.
- Zhang, A., Shi, W., Tong, C., Zhu, X., Liu, Y., Liu, Z., ... & Shi, Z. (2022). The fine-scale associations between socioeconomic status, density, functionality, and spread

of COVID-19 within a high-density city. *BMC Infectious Diseases*, 22(1), 274.

Zhu, W., & Yuan, C. (2023). Urban heat health risk assessment in Singapore to support resilient urban design-by integrating urban heat and the distribution of the elderly population. *Cities*, 132, 104103.

KIRDAN KENTE KÜLTÜREL BELLEĞİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ: KÖY ODALARI/KONAKLARI

Sevinç Bahar YENİGÜL¹

Leyla ALKAN GÖKLER²

Muna SİLAV³

1. GİRİŞ

Sürdürülebilirlik için kültürün sürekliliğinin sağlanabilmesi önemli bir bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel sürdürülebilirlik ilkesi, sosyal ilişkilerin korunması ve devamlılığı esasına dayanmaktadır. Mekân bu ilişkilerin kurulduğu ve bu ilişkiler çerçevesinde şekillenen bir kültürel öğedir. Kırsal alanlarda sosyal ilişkilerin sürdürülmesi kentlere kıyasla daha kolay iken, günümüzde kırsal alanlarda sosyal bağların eskisi gibi olmadığı da görülmektedir. Özellikle, kentsel alanların baskısı ile kırsal alanlarda yaşam koşullarında meydana gelen değişimler, birçok kültür öğelerinin kaybolmasına yol açmıştır. Oysa kültürün korunup nesilden nesile aktarılması kültürel sürdürülebilirliğin sağlanması için önemli bir araçtır. Bu anlamda, kültürün aktarımı hem kırsal hem de kentsel kimlik için tartışılması gereken bir konudur.

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, yenigul@gazi.edu.tr ORCID: 0000-0002-4310-5369.

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, leylalkan@gazi.edu.tr ORCID: 0000-0003-4820-3168.

³ Prof., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Anabilim Dalı, muna.silav@hbv.edu.tr ORCID: 0000-0003-3457-5059.

Mekân, kültürel mirasın ve kültürel belleğin sürdürülebilirliğinin sağlandığı yerdir. Toplumsal hafıza, kolektif belleğin mekânlar ve mekânsal deneyimleri ile oluşur (Karabağ ve Biber, 2024). Türkiye’de 1950’li yıllar itibariyle yaşanan göçler sonucu kentler toplumsal değişim sürecine girmiştir. Bu süreç olumsuz etkilere neden olurken, kentlerde kimliksizleşme sorununu da beraberinde getirmiştir (Demirarslan, 2018: 5). Yeni yaşam alanlarının ortaya çıkması geleneksel çevrenin ve kültürün üretim-tüketim tarzlarının değişmesine neden olmaktadır (Avcı, 2020: 1521). Özellikle değişen üretim-tüketim tarzları, insanların kamusal alanlardan çekilmeye başlamasına yol açmakta ve dolayısıyla ortak kültürel bir kimliğin oluşturulması zorlaşmaktadır. Oysa kamusal mekân, yaşamın sürdürüldüğü yer olmanın ötesinde, toplumların sosyal ilişkiler ağının kurulduğu, geliştirildiği ve devam ettirildiği bir alandır. Bu ilişkiler ağının kurulması mekâna bağlı bir kimlik, bellek ve aidiyet duygusunun gelişmesini de beraberinde getirmektedir (Erdoğan Aksu, 2021). Mekân, toplumun belleği olarak kültürel sürekliliği sağlarken, topluluk üyelerinin aynı mekânda bulunması ortak deneyimin ve belleğin paylaşılmasını da sağlamaktadır (Avcı, 2020: 1522). Dolayısıyla, kentsel ve kamusal mekânlarda kuşaklar arası bir kültürel iletişim söz konusudur ve bu etkileşim o mekânda bir bellek oluşturmaktadır (Avcı, 2020, Erdoğan Aksu, 2021: 34-35). Aynı mekânda bulunmanın belirlediği ortak davranış kalıpları, topluluğun değer ve tutumlarının oluşmasında önemli bir etkidir (Avcı, 2020: 1522).

Kişilere veya topluma mal olan anlamlar, deneyimler, anılar ve bellek mekânla bütünleşen, mekândan kökenini alan ve zamanlar arası aktarımları olan bileşenlerdir (Kolsal ve Ulusoy, 2023). Mekân, bireysel ve kolektif kimliğin önemli bir parçası olup “dış dünyanın hafızası” olarak işlev görür ve insanların mekânı bilgi depolayıcı ve kültür taşıyıcısı olarak kullandığı söylenebilir (Bircan ve Reyhan, 2024). Kültürel bellek,

toplumların nesilden nesile bilgi aktarımını sağlar (Erdoğan Aksu, 2021). Mekânlar, fizikselliğinin yanında, birtakım anıların ve öykülerin toplumsal bellekte birikmesiyle şekillenir (Demirarslan, 2018: 4) ve bu yaşanmışlıkların nesiller arası aktarımı, kültürel belleğin oluşumunu sağlar. Özellikle belli bir mekâna bağlı olarak gelişme gösteren kültürel üretimler için mekân hem kültüre ev sahipliği yapması hem de aktarımın gerçekleşmesi için uygun ortamı sağlaması nedeniyle önemlidir (Erdoğan Aksu, 2021).

Bellek, ortaya çıkarılması, canlı tutulması ve geleceğe aktarılması bir plan dahilinde gerçekleşen bir olgudur (Demir, 2012: 185) ve birçok farklı boyutu da içermektedir. Chang ve Li (2022: 3), kültürel hafıza mekânının algılanma boyutunu zaman, mekân ve kültür algısı kavramlarıyla açıklamaktadır. Yazarlara göre zaman algısı boyutu, geçmiş deneyimlerin uyanması, ilgili kişi ve olayların hatırlanması, yaşamın ve duyguların sürekliliğinin zamansal düzeyde yansıtılmasından oluşmaktadır. Mekân algısı boyutu, kültürel bellek mekânındaki fiziksel unsurlara dayalı olarak hafıza öznesinin hatırlama yeteneğini ifade etmekte ve belirli bir geçmiş deneyime sahip olmakla ilişkilendirilmektedir. Kültür algısı boyutu, kırsal kültürel bellek alanının taşıdığı kültürel değer ve nitelikleri ifade etmektedir (Chang ve Li, 2022: 3). Aslında, bellek araştırmaları ilk olarak sosyoloji alanında bireylerin nasıl ortak bir kültürel kimlik oluşturdukları problemini çözmek için ortaya çıkmıştır (Zhou vd., 2022: 1031). Fakat daha sonra farklı disiplinlerin bir arada çalıştığı bir olguya dönüşmüştür.

Toplumsal bellek kavramı ilk olarak sosyal bir olgu olarak yorumlanmış, kişisel anılar da dahil olmak üzere belleğin bileşenleri olan hatıralar sosyal grupların etkileşim ve iletişim süreçleri içerisinde varlık kazanmıştır (Tutar, 2020: 108). Kültürel bellek tam anlamıyla korunamasa da anılara ilâştirilebilecek sembollerle sürdürülebilirliği sağlanabilir.

Dolayısıyla kültürel bellek çoğu zaman kutsal unsurlara sahiptir ve içerik, biçim, zaman yapısı açısından kendine özgü bir mekanizması bulunmaktadır (Zhou vd., 2022: 1033). Fakat, tarihi kültür varlığı sadece mimari eserlerden oluşmamakta, tarihin tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal yerleşimleri, yaşam alanlarının zaman içinde geçirdiği değişimleri, yaşanan tarihi olaylarla birlikte o kentin simgesi haline dönüşen unsurları, geleneksel ve kültürel olguları da kapsamaktadır (Demirarslan, 2018: 11). Dolayısıyla, kültürel bellek sosyal ve fiziksel olguların bir bütünüdür.

Bir taraftan kültürel bellek ile şekillenen mekânlar, diğer taraftan da kültürel belleğin oluşumunu ve sürdürülebilirliğini sağlayan yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel bellek çalışmaları sadece geçmişini anlamak için değil, yaşam alanlarını şekillendirmek ve geleceğe yön vermek adına da son derece önemlidir. Bu çalışmada, bellek ve mekân arasındaki ilişkinin kırdan kente aktarılabilmesi için kültürün üretim ortamları olan geleneksel mekânlarına örnek “köy odaları/köy konakları” çalışma konusu olarak seçilmiştir. Geleneksel mekânlar, kültürel belleğin varlığı ve devamlılığının sağlanması için önemlidir. Köy odaları/köy konakları, misafirlerin ağırlanması, yardımlaşma ve dayanışmanın yanı sıra, bir anlamda kırsal yerleşimlerin kamusal mekânları niteliğindedir. Günümüzün yıkıcı kentleşme süreci de dikkate alındığında, kentlerin içine dahil edilen kırsal yerleşimlerin sosyal, kültürel ve mekânsal yapılarıyla da kentlere taşınmaya çalışıldığı görülmektedir. Kırsal yaşam biçiminin kentsel yaşamda yer bulmaya çalışması, kültürel belleğin sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bu bağlamda bu araştırma, köy odalarının kentlerde yaşatılmasına yönelik çalışmaların varlığı ile, “köy odası geleneğinin” kentlerde köy konakları inşası ile nasıl bir içerikte hayat bulduğu sorusuna Ankara Kenti Mamak İlçesi örneği üzerinden yanıt aramaktadır.

Bu araştırmada, kültürel belleğin sürdürülebilmesi bağlamında köy odası geleneğinin günümüzde korunması ve sürdürülebilirliği, kentlerde inşa edilen bu yapıların günümüz yaşam pratiklerindeki işlevleri ile ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Yeni inşa edilen köy konaklarının; kullanım durumu, hangi işlevleri barındırdığı ve kullanıcı profili gibi konular kapsamında değerlendirilmesi ile kültürel belleğin ve kırsal mirasın sürdürülebilmesi için köy odasından köy konaklarına dönüşen işlevlerin güncel yaşamdaki durumuna yönelik çıkarımlar yapılması amaçlanmaktadır.

Araştırmada keşfedici araştırma yöntemi kullanılarak alanda tespitler yapılmıştır. Yapılan pilot çalışma aşamasında konu kapsamında taraflarla ilgili ön bilgiler edinilmiş ve araştırma problemi tanımlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden uzman görüşü alma ve gözlemsel araştırma yöntemi kullanılarak, belirlenen mahallelerde kırsal alanlarındaki köy odalarından farklı olarak kentlerdeki köy konaklarının işlevleri ortaya konulmuştur.

Bu amaçla takip eden bölümlerde sırasıyla; kırsal miras ve sürdürülebilirlik kavramlarına, köy odası/köy konağı geleneğine, köy konaklarının kültürel belleğin sürdürülebilirliğindeki rolüne ilişkin kavramsal tartışmalar yapılmış ve son bölümde konu Ankara Kenti Mamak İlçesine bağlı altı örnek mahalle üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışma sonuç bölümü ile tamamlanmıştır.

2. KIRSAL MİRAS VE KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Kırsal miras; kırsal peyzaj alanları, geleneksel tarım alanları, kültürel ve tarihi önemi olan somut kültürel miras alanları ve gelenekler, törenler, inanışlar, el sanatları gibi somut olmayan kültürel değerleri içerir. Bu kapsamda kırsal mirasa ait doğal çevre ve kültürel değerlerin sürdürülebilirliği bütüncül

koruma yaklaşımı açısından önemlidir. Koruma, sadece mimari yapıların değil, kültürel ve sosyal değerlerin korunması, somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerinin yaşatılmasıyla anlam kazanır.

Geleneksel kırsal dokunun ve geleneksel yaşamın devamlılığı, sahip olunan yerel değerlerin korunmasını sağlamaktadır. Bu somut ve somut olmayan kültürel değerler, yerel belleğin korunmasında önemlidir. Kırsal mirasın yaşatılması, sosyal, kültürel ve ekonomik bileşenlerin gelişiminin sağlanması, toplumun sahip olduğu kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında etkili olmaktadır.

Kırsal kültürel mirası koruma kavramının tarihsel süreçteki değişimi incelendiğinde, 1964 yılında kabul edilen Venedik Tüzüğü'nde, korunması gerekli kültür varlıklarının tarihi bir olaya tanıklık eden kentsel ya da kırsal yerleşimler olduğu vurgulanmaktadır (Ahunbay, 2019: 201). 1975 yılında Amsterdam Bildirgesi'ne göre, "Mimarlık mirası yalnız üstün nitelikli tek yapıları ve çevrelerini değil, tarihsel ve kültürel özelliği olan tüm kentsel ve kırsal alanları içerir" (ICOMOS, 2024). 1977 yılında Granada kentinde gerçekleştirilen Bölgesel Planlama İçinde Kırsal Mimari Sempozyumu'nda geleneksel kırsal mimarinin yaşamsal belleğin göstergesi olduğu vurgulanmıştır. Kırsal yaşam kültürü, somut ve somut olmayan kültürel değerleri içermektedir (Eres, 2013: 4). 1989 yılında Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesinde, kentsel ve kırsal alanlarda yer alan tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal açıdan önemli yapıların korunması için sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınma politikalarının gerekliliği belirtilmiştir (Özcan, 2017: 41).

2003 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından kabul edilen Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, kuşaktan kuşağa

aktarılan kültür kaynaklarının, bilgi, gelenek ve birikimin üretilebilir olması için sürdürülebilirliğin önemini vurgulamaktadır. Bu kapsamda, kimlik, aidiyet sürekliliği ve topluluğun kalkınmasının sağlanacağı sürdürülebilir koruma, kuşaktan kuşağa aktarım ve yaşatarak koruma şeklinde belirtilmektedir (Oğuz, 2021: 5).

2013 yılında ICOMOS Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ne göre,

“Geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması olarak betimlenen somut ve somut olmayan tüm varlıklardır. Kültürel miras, insanlar ve mekânlar arasında zaman içinde meydana gelen etkileşimden kaynaklanan çevrenin tüm özelliklerini içerir” (ICOMOS, 2013).

Kültürel mirasın sürdürülebilir kalkınmadaki rolü 2015 yılında Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde de yer almıştır. Burada, kültürel miras kavramı, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar SKH 11 hedefinde “dünyanın kültürel ve doğal mirasının korunması ve gözetilmesi çabalarının artırılması” şeklinde belirtilmiştir. ICOMOS Kalkınma Aktörleri ve Miras İçin Politika Rehberi'ne göre SKH 11 hedefinde, toplulukların refahını sağlamak için mirasın ortak kaynaklarının kapsayıcı, güvenli ve sürdürülebilir şehir oluşturulmasında sosyal kaynaşmanın mirasın birleştirici gücünü etkilediği belirtilmiştir (Labadi vd., 2021: 16).

Kırsal yerleşim alanları, somut ve somut olmayan kırsal miras değerlerinin korunmasına yönelik sürdürülebilir yaklaşımlar, toplumların kültürel ve sosyal yaşamın gelişimine katkıda bulunması açısından önemlidir. Kırsal yerleşimlerin kentten farklılaşan ekonomik, sosyal ve kültürel öğelerinin yansımaları mekânda da görülmektedir. Kırsal alanlarda yaşanan

dönüşüm, barındırdığı kültürel miras nedeniyle korunmasının gerekliliğini gündeme taşırken, literatürde konuya ilişkin ilk tartışmalar 19. yüzyıl itibariyle İsveç'te başlamıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sanayideki gelişmelerle birlikte İsveç toplumunun tarım toplumundan sanayi toplumuna evrildiği, toplumun yapısında dönüşümlerin yaşandığı görülmüştür. Bu değişim ve dönüşümle özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde geleneksel kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalara başlanmıştır (Yenigül ve Silav, 2019: 528). Köy evlerinin sadece fiziksel bir biçim olmadığı; yaşamsal belleğin göstergesi olarak nitelenmesi gerektiği ve kırsal yaşam kültürü ile ilgili tüm somut ve somut olmayan öğelerin korunmasının gerekliliği, 1977 yılında İspanya'nın Granada kentinde düzenlenen Bölgesel Planlama İçinde Kırsal Mimari Sempozyumu'nda da tartışılmıştır. 1990'lı yıllarda ise kırsal koruma kavramı gelişerek kırsal peyzaj tanımı da ortaya çıkmış ve sürdürülebilirlik çalışmalarında önem kazanmıştır (Eres, 2013: 460).

3. KIRSAL MİRAS ÖRNEĞİ: KÖY ODASI/KÖY KONAĞI GELENEĞİ

Kırsal yaşamın devam ettirildiği köyler; bir milleti, toplumu temsil eden yerleşimlerdir. Bu yerleşimler toplumun gelenek ve göreneklerinin, köklerinin dayandığı alanlardır. Köken tartışmaları; ulusların kimlikleri, kültürlerinin başlangıcı, benzerlikleri ve ortak yönleri değerlendirilerek yapılmıştır. Batı Avrupa'da yapılan çalışmalarda, köken tartışmalarında köye dair olanın değerlendirilmesinin gerekliliği savunulmuştur (Oğuz, 2023: 3). Oğuz (2023), Türklerin de bu kapsamda yapılan çalışmalara dahil olduklarını ve Alman filozof Johann Gottfried Herder'in "halkın ruhu köydedir" söylemine dikkat çekmiştir. Oğuz (2023: 3), millî sanatın işlenmemiş özü ve esin kaynağının köyde olduğuna vurgu yapmaktadır.

Yerleşim sistemleri köy ve kent olarak tanımlanmakta ve birbirlerini sosyal, ekonomik, kültürel anlamda beslemektedir. Köyler yalnız kendi varlıklarını değil, aynı zamanda mensup olduğu milleti de temsil eder. Bu temsiliyette gelenek öne çıkmaktadır. Türklerin önemli geleneklerinden biri olan misafir olma/ağırlama, sosyal hayatın ve dayanışmanın da önemli bileşenlerinden biridir. Bu geleneğin köklerinin köy yaşamına dayandığı kabul edilirken; Türk toplumunun misafir ağırlama geleneğinin mekânı ise kırsal alanlarda köy odaları ve köy konakları olmuştur (Ankara Kalkınma Ajansı, 2017: 174).

Misafirlerin ağırlandığı oda geleneğinin Orta Asya'ya kadar dayandığı ve oradan Anadolu'ya taşınarak “bey otağı”larına evrildiği görülmektedir. Bu mekânlar ve kullanımlar fetihlerle birlikte zamanla farklı coğrafyalara da taşınmıştır (Gürsoy, 2022: 175). Misafir ağırlamanın hem bir dini sorumluluk hem de sosyal bir prestij olarak görülmesi, odaların yapımını ve kullanımını da artırmıştır. Konuya ilişkin yapılan çalışmalar; köy odalarının ve oda geleneğinin kendine özgü kuralları olduğu ve köylünün katılımı ile örgütlendiğini ve bu geleneğin Ahilik teşkilatına dayandığını da belirtmektedir (Erarslan, 2013; Gürsoy, 2022: 175).

Misafirlerin ağırlanmasının yanı sıra, sosyal ve kültürel yaşam alanı olan köy odaları, kırsal yerleşimlerin kamusal mekânları niteliğindedir. Düğün, eğlence, asker uğurlaması, cenaze gibi sosyalleşme ve yardımlaşma amaçlı toplanmaların yanı sıra, nesilden nesile bilgi ve deneyimlerin aktarıldığı eğitim mekânları olarak da görülmektedir. Ulaşım teknolojilerinin gelişmediği dönemlerde köy odaları yolcuların ve geçici konukların konaklama gereksinimine de ev sahipliği yapmıştır (Bulut, 2017: 15; Özdemir ve Arslan, 2013: 22).

Köy odası kavramı köy konağı, konuk odası gibi isimlerle de adlandırılmıştır. Köy odası ya da konağı köyün varlıklı, ileri

gelen aileleri tarafından inşa edilen, köylerdeki ataerkil aile yapısı geleneğinin bir gereği olarak, genelde evin dışında konumlanan, köylüler tarafından ortak kullanıma açık mekânlardır (Bozkurt, 2016: 202; Bulut, 2017; Ersoy, 2017; Özkan, 2012: 2). Köy odası konaklama, toplanma ve buluşma olmak üzere çok amaçlı işlevlere olanak sağlar. Bu işlevler; konaklama, eğitim, sosyal ve kültürel amaçlı olarak gruplandırılabilir.

Konaklama işlevi ile köy odaları; köyden yolu geçen misafirlerin, ticari amaçlı uğrayan kalaycı, semerci, çerçilerin, gezici dervişlerin, köyde görev yapan imam, öğretmen gibi kamu görevlilerin geçici olmak üzere konaklayabildiği mekânlardır.

Eğitim amaçlı işlevi ile köy odaları; köyün yaşlısı ve genciyle birlikte her yaş grubundan kişilerin örf ve adetlerin bir gereği olarak yaşa ve statüye uygun, hiyerarşik bir oturma biçiminde bir araya getiren toplanma mekânlarıdır. Yaşlıların bilgi ve deneyimlerini aktardığı, eğitim amaçlı toplantılar köy odalarında yapılmaktadır. Sohbetler aracılığıyla hikâye, destan gibi sözlü kültür ürünlerinin nesilden nesile aktarılması amaçlanmaktadır.

Sosyal amaçlı işlevi ile köy odaları; kırsal yaşamında misafirlerin ağırlanması, cenaze, düğün gibi organizasyonlarda köyde yaşayanların aynı amaç için bir araya gelerek yardımlaşma ve dayanışmanın yapıldığı mekânlardır.

Kültürel amaçlı işlevi ile köy odaları; diğer bir sosyal/toplumsal gereksinim olan eğlence amaçlı toplanmalar için de kullanılan mekânlardır. Folklorik eğlence türleri köy odalarında sergilenmekte, kültürün nesilden nesile aktarımı amaçlanmaktadır.

Köy odası kavramı en yaygın kullanımlar arasında yer alırken; misafir odası, konuk odası, yaren odası, adam ya da erkek odası, barana odası gibi farklı isimlerle de adlandırılmıştır. Bu mekanlar 2010 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan

Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne kaydettilmiştir. Köy odaları ve geleneksel sohbet toplantıları ülkenin farklı coğrafyalarında farklı adlarda ve farklı işleyişlerle adlandırılmaktadır. Her ne kadar farklı isimler ve uygulamalar söz konusu olsa da köy odalarının bazı benzer özellikleri aşağıda maddeler halinde değerlendirilmiştir:

- Köy odaları kırsal mimarinin bir parçasıdır. Köy odalarının yapımında genelde taş, kerpiç, ahşap, toprak gibi yöreye özgü geleneksel yapım malzemesi kullanılmıştır. Köy odalarının bazıları halk tarafından imece usulü yapılmaktadır. Bunun yanında köyün önde gelenleri veya zenginleri tarafından yaptırılan köy odaları da vardır.
- Köy odası veya bazı bölgelerde erkek odası olarak anılan bu mekânlar isminden de anlaşılacağı gibi sadece erkekler tarafından kullanılmaktadır. Kadınlar komşuluk ilişkilerinin devamını evlerde toplanarak sağlarken, erkeklerin sosyalleşmesi köy odası sayesinde gerçekleşmektedir. Köy odasını, yaşlı bireylerden çocuklara kadar tüm yaş aralığı aktif kullanmaktadır. Yaşlı bireyler ile genç kuşaklar arası kültür aktarımı, köy odasında anlatılan hikayeler ve geçmişe ait olaylar sayesinde sağlanmaktadır.
- Köy odalarının yaygın olarak kullanıldığı eski dönemlerde, televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarının olmaması nedeni ile, insanların zaman geçirebilmesi ve sosyalleşmesi adına köy odalarının önemli bir yer tuttuğu açıktır. Sadece sosyalleşmek amacıyla değil, bir araya gelindiğinde köye ait sorunların tartışıldığı ve çözümlerin arandığı mekânlardır. Dolayısıyla, bilgi aktarımı teknolojik cihazlarla değil, insanların birbiri ile yüz yüze kurduğu iletişimle mümkün olmaktadır.

- Köy odalarında sunulan çeşitli ikramlar yine imece usulü sağlanmaktadır. Tüm köy odalarında olmasa da çoğunlukla uzaktan gelen misafirlerin gece konaklaması da söz konusudur. Özellikle düğün, cenaze vb. durumlarda kalabalık ziyaretçilerin ağırlanmasında ve konaklama ihtiyacının karşılanmasında köy odaları önemli yer tutmaktadır.

Günümüzde de Anadolu'nun bazı bölgelerinde köy odaları kültürü sürdürülmektedir. Anadolu'nun bazı kırsal yerleşimlerinde hala önemli işlevlere sahip olan köy odası geleneği, özellikle kırdan yüksek oranda göç alan kentlerde köy konağı ismi ile devam ettirilmeye çalışılmaktadır. Buradaki amaç, kırdan kente gelen ve kente uyum sağlamakta zorlanan nüfusun geçiş sürecini, kırdan edinilen bazı geleneklerle sürdürmektir. Çalışmanın devamında, kentlerde köy odasından köy konaklarına dönüşen bu işlevin, kültürel belleğin ve kültürel mirasın sürdürülebilmesindeki rolü araştırılmıştır.

4. KÖYDEN KENTE KÖY ODALARININ/ KONAKLARININ KÜLTÜREL BELLEĞİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNDEKİ ROLÜ

Kentler lehine gelişen kentleşme süreci, kırsal ve kentsel alanda hızlı bir değişim ve dönüşüme neden olurken kırsal alanda yaşanan köy yaşamı güçsüzleşmiş, köylerde sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarda erozyon yaşanmıştır. Bu durum geleneksel yaşamı somut ve somut olmayan kültürel mirasa sahip köylerin ve köy yaşamının korunması, korunarak yaşatılmasının önemini yeniden gündeme getirmiştir (Yazar, 2019: 526). Değişim sürecinde aynı işlevleri yerine getirebilecek mekân ve kurumların yok olacağı düşünülmüştür. Bu yok oluş kültürel belleğin sürdürülebilirliğini tehdit ederken, toplumlar ve yönetimler mevcut mekânların varlığının sürdürülmesi ve kültürün güncel

yaşam pratiklerine uygun nesilden nesile aktarılmasında sorumlu tutulmuşlardır.

Köy odaları, kahvehaneler gibi mekânların oluşumuyla işlevini yitirmeye başlamış, kullanılmayan köy odaları kaderine terk edilmiştir. Tescil altına alınabilenler ise bakımsız kalmaları nedeni ile gündün güne yıpranmaya ve yok olmaya devam etmektedir (Naldan, 2020: 250). Yöresinin halk folklorunu yansıtan bu odalar; kültürel belleğin sürdürülebilmesi adına, somut olmayan kültürel miras içindeki yerinin belirginleşmesi, korunması ve yeniden işlevlendirilmesi bakımından önemlidir. Yapılan çalışmalar; köy odalarının işlevselliğini yitirerek kapandıklarını, bazı yerleşimlerde nadir de olsa oda kültürünün devam ettirilmeye çalışıldığını göstermekte; odaların kullanıldığı yerlerde modernleşmenin etkisi ile de bazı farklılıkların oluştuğunu, ancak geleneksel uygulamaların yaşatma çabası içinde olduğunu belirtmektedir (Naldan, 2020: 250; Gürsoy, 2022).

Geçmişten günümüze devam eden kültürü geleceğe, nesilden nesile aktarmak amacıyla kullanılan köy odaları ve konakları günümüzde kırsal turizm içinde de işlev görmektedir. Geçmişin mimari öğelerini barındırarak kültürel mirasın önemli bir parçası olan bazı köy konakları farklı bölgelerden gelen turistlerin ilgi odağı haline gelmektedir. Tescil altına alınan köy konaklarının kimisi ise geçmişten günümüze taşıdıkları ahşap oymalar, işlemeler, mimari öğeler ile büyük önem taşımaktadır. Geleneksel mimariye sahip bu mekânların korunmaya ve işlevinin devam ettirilmesine yönelik çalışmalar devam ederken bazı yerel yönetimler bu mekânların yenilerini inşa etmekte, geleneksel kullanım şekli ise değişen günlük yaşam pratiklerindeki ihtiyaçları karşılayabilecek şekliyle düzenlenmektedir.

Türkiye’de köy yaşamı yaşanan sosyal, ekonomik, kültürel ve yönetsel değişimler ve ülkenin kentleşme politikalarından etkilenmiş, kırdan kente göçlerle birlikte toplumsal yapıda da hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. 1950’li yılların hızlı kentleşme sürecinin etkisiyle başlayan bu süreç, 20. yüzyılın son çeyreği ve 21. yüzyılın başlangıcı ile birlikte yeni bir dönemece girmiş, kırdan kente ve şimdilerde ise tekrar kentten kıra öykünen yaşam biçimlerine dönüşmeye başlamıştır. Günümüzün hızlı ve yıkıcı kentleşme süreci kırsal yaşamı yok ederken, kentsel yayılma ile kentsel alanın içine dahil edilen kırsal yerleşimlerin sosyal, kültürel ve mekânsal yapılarının da kentlere taşındığı görülmektedir. Kırsal yaşam biçiminin kentsel yaşamda yer bulmaya başlaması, kırsal yaşam geleneğinin nesilden nesile aktarımının sağlanabileceği öngörüsüne de neden olmaktadır. Bu öngörü köy odalarının ve konaklarının kentlerde yaşatılmasına yönelik bir sorunsalın ele alınmasını, kırsal yaşam geleneğinin kentsel yaşamda sürdürülmesi bağlamında “köy odası geleneğinin” kentlerde nasıl bir içerikte hayat bulacağı sorusuna da yanıt aranmasını düşündürmüştür.

Kırsal yaşamda imece ve yardımlaşma ile gerçekleştirilen ihtiyaçlar kentsel yaşamda kamu kurum ve kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır. Kent toplumu ise daha bireysel bir yaşam biçimini tercih etmektedir. Bu süreçler gelenek ve göreneklerin yitirilmesinde etkili olurken, somut olmayan kültürel miras değerlerinden “gelenek ve görenek” lerin korunması ve sürdürülmesi yönündeki tartışmalar da gündemde yer almaktadır. Günümüzde komşuluğun, dayanışmanın ve mahalle kültürünün kaybolmaması amacıyla devam edebilmesi için somut olmayan kültürel mirasa yönelik bilinçlendirmede kent kültürüne eklenen köy odası geleneği, büyükşehirlerde “köy konağı” adı altında inşa edilerek sürdürülebilirliği sağlanmaya çalışılmaktadır.

4.1. Kente Taşınan Köy Konağı Kültürü: Ankara Kenti Mamak İlçesi Üzerinden Bir Değerlendirme

Daha önceki bölümde de ifade edildiği üzere geleneksel köy odalarının köyün ileri gelen aileleri tarafından inşa edildiği ve kullanımında ise imece usulü bir yardımlaşmanın ve dayanışmanın olduğu belirtilmiştir. Daha sonra bu mekânların korunması yönünde gerek merkezi ve gerekse yerel yönetimlerin bakım onarım ve yenileme süreçlerinde mali ve teknik destekler vermeye başlanmıştır. Büyük şehirlerde 2005 yılında 5216 sayılı ve 2012 yılında 6360 sayılı büyükşehir yasalarının yürürlüğe girmesiyle kırsal yerleşimler belediye yönetim alanlarına dahil edilmiştir. Böylece belediyelerde kırsal yerleşimlerdeki köy odalarına ilişkin bakım onarım hizmetinin yanı sıra kırsal ve kentsel alanlarda yeniden yapılması yönünde de kararların alınması belediye meclislerinin gündeminde yer almıştır. Bu araştırma kapsamında ele alınan mahallelere ilişkin Ankara Büyükşehir Belediyesi meclis kararlarında köy odası ve konakları da konu edilmiştir. Konakların inşaatı, çevre düzenlemelerinin yapılması, eksikliklerinin ve ihtiyaçlarının giderilmesi, bakım ve onarım gereksinimlerinin sağlanması konularının bu kararlarda yer aldığı görülmüştür (T.C. Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2024).

Ankara'nın bazı ilçe belediyelerinde köy konakları kültürünün yaşatılması için mahallelerde yeniden inşası ve kullanımına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Orta Asya'dan Anadolu'ya Türklerin geleneğinin mekânı olan köy odaları yapılan envanter çalışmalarına konu olurken, Ankara'nın Beypazarı, Kızılcahamam, Kazan, Çubuk gibi kırsal alanları yoğun olan ilçelerinde de tespitleri yapılmıştır. Bu makalede ise, bahsedilen envanter çalışmalarından farklı olarak, kentlerde yeni inşa edilen köy konakları konu edilmiş, bu konakların nasıl ve hangi amaçla kullanıldıkları araştırılmıştır.

Araştırma kapsamında yeni inşa edilen köy konaklarının geçmiş köy odaları ve konakları ile karşılaştırılması yapılarak değişen günlük yaşam pratiklerinde bu mekânların kullanımlarının nasıl evrildiği ve oda geleneğinin kentlerde nasıl sürdürüldüğü ortaya konulmaya çalışılmıştır. Köy konaklarının kullanımlarına ilişkin değerlendirme ilçe belediyelerinin ilgili birimleri ve muhtarlıklar ile yapılan derinlemesine görüşmeler ile ortaya konulmuştur. İlçe belediyelerinin yapı ve fen işleri müdürlükleri bu mekânların inşası ve bakımını, kültür ve sosyal işler müdürlükleri ise bu mekânların kullanımı ve kullanım amacına yönelik organizasyonlara destek görevini üstlenmiştir.

Sahada yapılan ön çalışmalarda konakların yerel yönetimlerin düzenlediği, planlı etkinlikler dışında kullanıma açık olduğu ve günlük ortalama kullanıcı sayısının 7-10 kişi olarak değiştiği, toplu nişan düğün, eğitim, seminer gibi etkinliklerde ise sayının yüzlerin üzerine çıktığı yerel yöneticiler tarafından ifade edilmiştir. Bu ön tespitler sahada yapılan görüşme sayısının belirleyicisi olarak kabul edilmiştir. Alan çalışmasında yukarıda bahsedilen yerel yöneticilere ek olarak mekanların kullanıcılarıyla ile gün içinde gözlemlenen bulguların tespiti amacıyla görüşme destekli doğrulamalar yapılmıştır.

4.2. Mamak İlçesinde Köy Konaklarının Güncel Yaşamdaki Yeri

Çalışma kapsamında Ankara'nın sekiz merkez ilçesi içinde en fazla göç alan, Endeksa (2024) verilerine göre aldığı göçler ile Ankara dışından gelen nüfusun en yoğun yaşadığı Mamak İlçesi çalışma kapsamına alınarak ilçede yeni yapılan köy konakları incelenmiştir. Mamak İlçesinin Eski Bayındır, Gökçeyurt, Ortaköy, Kızılca, Kusunlar ve Kutlu mahallelerinde köy konakları 2019 yılından sonra inşa edilmiştir.

Mahallelerde köy konakları muhtarlık idari mekânı ve sosyal kültürel mekân hizmetlerini veren birimler olarak

kullanılmaktadır. İlçede yeni inşa edilen 6 adet köy konağı yer almaktadır. Bu köy konaklarının 5'i kırsal niteliği daha yoğun mahallelerde, diğeri ise kentsel niteliği daha yüksek olan Kutlu mahallesinde bulunmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Mamak İlçesi Köy Konakları (T.C. Mamak Belediyesi, 2024)

Daha önce de değinildiği gibi; kırsal mirasa ait doğal çevre ve kültürel değerlerin sürdürülebilirliğinde sadece mimari yapıların değil, kültürel ve sosyal değerlerin korunması, somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerinin yaşatılması gerekir.

Geleneksel kırsal dokunun ve geleneksel yaşamın devamlılığı, sahip olunan yerel değerlerin korunması ile ilişkilidir. Bu kapsamda Mamak İlçesinde araştırılan köy konakları ile geçmişten gelen köy odalarının kültürel bellek ile sürdürülebilirliği dört alt başlıkta değerlendirilmiştir.

4.3. Kırsal Mimarinin Devamlılığı ve Yerel Malzemenin Kullanımı

Kültürel bellek mekândaki fiziksel unsurlara dayalı olarak gelişmektedir. Bu fiziksel unsurlar geçmiş deneyimlerin uyanması, ilgili kişi ve olayların hatırlanması için önemli bir araçtır. Kentsel alanlar içinde kırsaldan devralınan miraslar

arasında tarihi konaklar ve evler yer almaktadır. Ankara bu anlamda zengin bir kenttir ve birçok koruma altına alınmış tescilli yapısında yer alan farklı kullanımlar ile bu mirası korumaya çalışmaktadır.

Yaşam kültürünün yansıması olan geleneksel köy odaları kırsal mimarinin bir parçası olmuş, odaların yapımında taş, kerpiç, ahşap, toprak gibi yöreye özgü geleneksel yapı malzemeleri kullanılmıştır. Mamak İlçesinde yeni inşa edilen köy konakları ilçede bulunan tarihi yapılardan değildir. Yeni köy konakları mimarisi ve iç düzenlemeleri ile eski Ankara evlerinin mimarisinden etkilenmiştir (Şekil 1). Her ne kadar sürdürülebilir korumanın bir parçası olarak yerel inşaat malzemeleri kullanılmamış olsa da özellikle iç mekân düzenlemelerinde eski köy konaklarına öykünlmüştür.

Kültürel belleğin yaşatılmasında fiziksel unsurlara dayalı olarak bellek öznesinin hatırlama yeteneği desteklenmektedir. Bu kapsamda Mamak İlçesinde inşa edilen tüm köy konakları geçmiş deneyimlere vurgu yapmak amacıyla kırsal öğeleri içinde barındırmaktadır. Odalarda üstü minderli ve yastıklı sabit oturma elemanları olan sedirler kullanılmış, böylece eski köy odalarına atıfta bulunulmuştur (Şekil 2, Şekil 3.). Ayrıca ahşap zemin üzerine halı kaplanmış ve eski köy odalarında olduğu gibi ayakkabı dışarıda çıkarılarak köy konağına giriş yapılabilir. Kültürümüzün bir parçası olarak misafire terlik uzatma geleneği köy konaklarında da devam ettirilmektedir.

Şekil 2. Mamak İlçesi Köy Konakları iç mekân düzeni (T.C. Mamak Belediyesi, 2024)

Şekil 3. Mamak İlçesi Köy Konakları iç mekân düzeni (T.C. Mamak Belediyesi, 2024)

Bu köy konaklarında günümüz teknolojisinin bir parçası olan doğalgaz ısıtma sistemi kullanılmakta ve bu sisteme ek

olarak köy geleneğinin bir parçası olan soba ile de köy yaşam kültürünün devamı sağlanmak istenmiştir. Konaklara yapılan ziyaretlerde ve yapılan görüşmelerde Görüşmeci 1 “kış aylarında konaklara gelir sobanın çevresinde toplanarak kestane ve patates pişiririz” şeklinde mekânın kış aylarındaki kullanımından bahsetmiştir. Bu geleneğin geçmişe ait deneyimlerin uyanması ve geçmişe ait anılara ilişkin sembollerle kültürel belleğin sürdürülebilirliğini göstermektedir. Aynı zamanda, Görüşmeci 2’nin de “konakların bahçesine yerleştirilen tandırlar ile, köy ekmeği pişiririz” ifadesiyle kültürün devamlılığı yönündeki görüşlerini aktarmıştır.

Köy odaları ile yeni inşa edilen köy konakları arasındaki farklardan bir diğeri ise köy odalarının inşaat süreciyle ilgilidir. Daha önce köy yaşamında köy odaları geleneğini deneyimlemiş ve bu deneyimlerini çalışma kapsamında aktaran Görüşmeci 3, “köy odalarının halk tarafından imece usulü ile yapıldığını” söylemiştir. Ancak yine geçmişe ilişkin deneyimi olan Görüşmeci 4 ise “bazı köy odalarının köyün önde gelenleri veya zenginleri tarafından yapılarak köylünün kullanımına açıldığını” belirtmiştir. Mamak İlçesinde yerel yöneticilerle yapılan görüşmelerde ise günümüzdeki konakların inşasının kamu kurumları yani yerel yönetimler tarafından gerçekleştirildiği aktarılmıştır.

4.4. Geçmişten Günümüze Kullanıcı Profili

Sosyal sürdürülebilirlik kültürün sürekliliği ile sağlanabilmekte, kültürel sürdürülebilirlik ise ilişkilerin korunması ve devamlılığı esasına dayanmaktadır. Köy odaları kırsal alanda sosyal bağların kurulması ve nesiller arası kültürün aktarılmasında önemli mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüşmeci 3 ve Görüşmeci 4’ten yapılan aktarımlarda, kırsaldaki ataerkil aile geleneğinin bir yansıması olan köy odalarının sadece erkekler tarafından kullanıldığı belirtilmiştir. Köy odalarının tüm

yaş grupları tarafından aktif kullanıldığı ancak, kırsal alanlarda kadınların bu mekanları kullanmadığı aktarılmıştır. Günümüzde kentlerde inşa edilen köy konaklarında ise saha çalışması için seçilen Mamak İlçesinde yerel yönetici ile yapılan görüşmelere dayanarak farklı bir kullanıcı profilinin olduğu söylenebilir. Bu konaklarda kadın-erkek ayrımının olmadığı, yapılan görüşmelerde kadın kullanıcı sayısının daha da yoğun olduğu belirtilmiştir. Köy konaklarının mahallenin farklı yaş ve cinsiyet gruplarına yönelik seminer ve eğitimler için gerekli mekân olarak kullanılması, düğün, cenaze vb. için bir araya gelebilmeye imkan vermesi nedeniyle kullanıcı profilini çeşitlendirmiştir. Köy odalarından farklı olarak kamu işletmesi olarak tanımlanan bu konaklarda toplu etkinliklerin yapılması için kira tahsis edilmektedir. Bunun dışında muhtarlık idari birimini barındıran bu mekânlar halka açık olup sosyalleşme mekânı olarak da kullanılabilmektedir. Saha çalışmasının yapıldığı süreçte, kullanıcılardan Görüşmeci 5'in "Köy konaklarında ayda bir komşularla buluşup gün yaparız" şeklindeki açıklaması ile kadın kullanıcıları tarafından gün olarak adlandırılan birlikteliklere de ev sahipliği yapan bir mekân olduğu görülmüştür.

4.5. Kullanım Amacı ve Sosyal Değerlerin Korunmasındaki Rolü

Misafirlerin ağırlanmasının yanı sıra, sosyal ve kültürel yaşam alanı olan köy odaları, nesilden nesile bilgi ve deneyimlerin paylaşıldığı ve aktarıldığı eğitim mekânları olarak da görülmektedir. Dolayısıyla, toplanma, buluşma, konaklama, eğitim verme, kültürün aktarımı olmak üzere çok amaçlı işlevlere olanak sağlar. Görece daha kırsal bölgelerden Mamak İlçesine göçle gelen Görüşmeci 6'nın, mahallede komşuluk ilişkilerini oluşturabilmek ve diğerleri ile kaynaşabilmek için köy konaklarındaki buluşmaları tercih ettiklerini söylemektedir. Ancak mahallenin yerli nüfusunun bu ilişkileri daha önceden oluşturmaları nedeniyle sosyal ilişkilerini köy konaklarında değil

kendi özel yaşam alanlarında sürdürmeyi tercih ettiklerini belirtmektedirler. Bu görüş ilgili mahalle muhtarı tarafından (Görüşmeci 7) da aktarılmıştır. Dolayısıyla, özellikle kente göç eden ve hemşerilik bağları ile kent yaşamına uyum sağlamaya çalışan kentlilerin dayanışmaları, sosyalleşmeleri için buluşma mekânı ihtiyacının karşılanmasında köy konakları günümüzde önem kazanmaktadır. Köy odalarında kültürün aktarımı ve nesiller arası bilgi-birikimlerin paylaşımı daha yaşlı bireylerin genç nüfusla sohbetlerine dayanırken (Görüşmeci 3), kentlerde yer alan köy konaklarında bu bilgi aktarımı yerel idarenin sağladığı seminerler gibi etkinliklerle gerçekleştirilmektedir. İlçe belediyesi kültür ve sosyal işler müdürü (Görüşmeci 8) ile yapılan görüşmede, özellikle kadın nüfusa yönelik sağlık, ev ekonomisi, tarım gibi konularda köy konaklarında eğitimlerin verildiği ve verilen bu eğitimlere ilginin yoğun olduğu belirtilmiştir. Katılımcı sayısının 80 ile 100 aralığında olan grup etkinliklerinin yapıldığı aktarılmıştır.

Görüşmeci 4, eski köy odalarının, ulaşımın zor olduğu dönemlerde cenaze, düğün, vb. toplanmalar ile yolcuların seyahat güzergahlarına denk gelen köylerde mola amaçlı konaklama imkanı veren bir mekan olarak kullanıldığını belirtmiştir. Türk toplumunun Tanrı misafiri geleneği eski köy konaklarında bu şekilde sürdürülebilmekteydi. Ancak ulaşımındaki gelişmeler, otel ve pansiyon gibi hizmetlerin artması sonucu köy odaları bu işlevini zaman içinde yitirmiştir. Kırsal yerleşimlerdeki köy odalarından farklı olarak günümüz köy konaklarında konaklama hizmeti verilmemektedir.

4.6. İşletim şekli

Daha önce de belirtildiği gibi köy odaları imece usulü ile ya da köyün ileri gelenleri tarafından inşa edilmekte, bu köy konaklarının bakımı, temizliği ve ikramları yine köy halkı tarafından gerçekleştirilmektedir. Köy odalarından farklı olarak,

Mamak İlçe belediyesine ait köy konaklarının giriş katında muhtarlık idari birimi yer almaktadır. Konağın kullanımının muhtarlık denetimiyle halkın kullanımına açık olduğu yerel yöneticiler tarafından belirtilmiştir. Köy konağındaki ikramlar belediye tarafından temin edilmekte ancak kadın kullanıcıların gün adı altındaki buluşmalarında evde hazırladıkları ikramları getirerek, komşuları ile paylaşmakta ve sosyalleşmektedir (Görüşmeci 9 ve Görüşmeci 10). Fakat düğün, mevlit gibi daha kapsamlı organizasyonlar için ise köy konakları ücret karşılığı kiralandığı ilgili yerel yöneticiler (Görüşmeci 8) tarafından aktarılmıştır. Yine köy konaklarının temizliğinin ve bakımının belediye tarafından yapıldığı belirtilmiştir.

5. SONUÇ

Ülkemizin birçok köyünde bulunan köy odaları farklı disiplinlerin araştırmalarına konu olmuş ve mimarisi, yapım tekniği, süslemeleri gibi fiziksel durumları değerlendirilmiştir. Bu çalışma köy odalarını, kültürel belleğin sürdürülebilirliği için önemli görmüştür. Günümüzde sosyal ve ekonomik yapıdaki değişimle birlikte somut ve somut olmayan kültürel miras değerleri ve yerel kültürel mirasın korunması önem kazanmıştır. Kamusal mekânlarda nesiller arası kültürel iletişim ve bu etkileşimin yarattığı bellek, toplumların değerlerinin oluşmasında etkili olmuştur.

Araştırma kapsamında değerlendirilen Mamak İlçesi köy konaklarında, toplumun sosyal ve kültürel değerlerinin devamlılığı için sosyo-kültürel iletişimin sağlanmasının önemi görülmüştür. Toplumlarda kültürel miras değerlerinin sürdürülebilirliği açısından yerel mirasın korunması da önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, köy odaları/konakları günümüzde kültürel sürdürülebilirlik kapsamında ele alınması gereken değerlerdendir. Kent kimliğine uyum sağlamak amacıyla bir

araya gelen gruplar arasında sosyal yardımlaşma ve dayanışma köy konaklarında canlı tutulmakta ve kente uyum sağlanabilmektedir.

Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin yetki alanı içinde kalan mahallelerde, yerel yönetimler komşuluğun, dayanışmanın ve mahalle kültürünün kaybolmaması amacıyla sosyalleşme mekanları ile toplumu bir arada tutmayı amaçlamaktadır. Köy konaklarının inşası, kullanım amacı ve kullanıcı profiline yönelik yapılan değerlendirmelerde, Mamak ilçesindeki köy odalarının, i. muhtarlık birimi olarak idari bir işlev mekânı olduğu, ii. kente göçle gelen ve hemşehrilik bağları ile kurulan sosyal ilişkilerin sürdürülebildiği, sosyalleşme mekânı olduğu, iii. kentlinin ve mahallelerinin düğün, cenaze, vb. organizasyonların yapılabildiği mekân olduğu, iv. yerel yönetimlerin eğitim amaçlı etkinliklerinin mekânı olduğu, v. kırdan farklı olarak kentlerde kadın kullanıcılar tarafından daha yoğun kullanıldığı mekânlar olduğu görülmüştür. Ayrıca, bu çalışmada; köy odaları gibi geleneksel mekânların günümüz kullanım eğilimleri ile birlikte sürdürülebilir olabileceği de görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Ahunbay, Z. (2019). *Kültür Mirasını Koruma İlke ve Teknikleri*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Ankara Kalkınma Ajansı. (2017). *Ankara'nın Kültürel Değerleri*. Ankara: T.C. Ankara Valiliği Yayınları.
- Avcı, C. (2020). Kültürel bellek mekânı: Barak odası ve geleneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(4), 1519-1533.
- Bircan, M., & Reyhan, K. (2024). Kimlik-kültür-mekân ilişkisinde haçes geleneği: Düzce örneği. *GRID-Mimarlık Planlama ve Tasarım Dergisi*, 7(2), 414-450. <https://doi.org/10.37246/grid.1284138>.
- Bozkurt, T. (2016). Konya-Gökyurt (Kilistra) köy odaları. *Millî Folklor*, 109, 201-216.
- Bulut, M. (2017). Sivas İlbeyli köy odaları. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 13-31. doi: 10.16985/MTAD.2017130403.
- Chang, X., & Li, Z. (2022). Tourists' perceived restoration of Chinese rural cultural memory space. *Sustainability*, 14(22), 1-20. <https://doi.org/10.3390/su142214825>.
- Demir, S. (2012). Kültürel bellek, gelenek ve halk bilimi müzeleri. *Millî Folklor*, 95, 184-195.
- Demirarslan, D. (2018). Kentsel ve kültürel bellek bağlamında tarihi bir şehir ve yakın çevresi: Gelibolu. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(22), 910-932. <https://doi.org/10.26450/jshsr.442>.
- Endeksa. (2024). Mamak Demografi Analizi, Erişim Adresi: <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/ankara/mamak/demografi>. Erişim tarihi: 20.04.2024.

- Erarslan, İ. (2013). Bir Ahilik Geleneği Köy Odası Hatıraları Molla Musa'nın Konağı. Kırşehir: T.C. Kırşehir Belediyesi Yayınevi.
- Erdoğan Aksu, H. (2021). Kültür aktarımı ve mekân: Yunus Emre mezarları. Millî Folklor, 132, 32-50.
- Eres, Z. (2013). Türkiye’de Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut. Mimari ve Kentsel Koruma, Prof. Dr. Nur Akın’a Armağan. ed. KK Eyüpgiller-Z. Eres. İstanbul: Yem Yayınları, 457-469.
- Ersoy, A. (2017). Yozgat Büyükcirli Köyü köy odaları. Kalemişi, 5(10), 91-117. doi: 10.7816/kalemisi-05-10-04.
- Gürsoy, E. (2022). Süslemeli bir köy odası: Selçukler kasabası hacıların odası. Millî Folklor, 134, 172-182.
- ICOMOS, (2024). Amsterdam Bildirgesi. Erişim adresi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0458320001536681780.pdf. Erişim tarihi 04.03.2024.
- ICOMOS, (2013). Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi. Erişim adresi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0605852001542305046.pdf. Erişim tarihi 04.03.2024.
- Karabağ, Ç., & Birer, E. (2024). Hafızanın tarihi katmanları: çerçeve içinde Galataport. GRID-Mimarlık Planlama ve Tasarım Dergisi, 7(2), 388-413. <https://doi.org/10.37246/grid.1283659>.
- Kolsal, F., & Ulusoy, F. Ö. G. (2023). Kent deneyimi ve belleğin imgelerle dönüşümü. GRID-Mimarlık Planlama ve Tasarım Dergisi, 6(1), 108-132. <https://doi.org/10.37246/grid.1060792>.
- Labadi, S., Giliberto, F., Rosetti, I., Shetabi, L., & Yıldırım, E. (2021). Heritage and the Sustainable Development

- Goals: Policy Guidance for Heritage and Development Actors. Paris, <https://openarchive.icomos.org/id/eprint/2453>.
- Naldan, F. (2020). Erzincan-Çayırlı ilçesi Başköy köy odaları. Milli Folklor, 126, 249-263.
- Oğuz, M. Ö. (2021). Halk biliminde koruma yaklaşımları ve Soküm sözleşmesi'nde kuşaktan kuşağa aktarım. Millî Folklor, 132, 5-15.
- Oğuz, M. Ö. (2023). Folklorun “köy” ve “köken” tartışmalarından Soküm’ün “topluluk” ve “çokulusluluk” yaklaşımına. Millî Folklor, 140, 5-15.
- Özcan, K. (2017). Kırsal miras koruma stratejisi Sandıma köyü Bodrum. Milli Folklor, 113, 40-53.
- Özdemir, B. ve Arslan, İ. (2013). Orda bir köy var uzakta, 19. yüzyıl Osmanlı köy toplumunda sosyo-kültürel ilişkiler ve değişim: Balıkesir örneği. The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science, 6(3), 21-32. doi : 10.9761/JASSS801.
- Özkan, A. (2012). Geçmişten günümüze Konya ili Akören ilçesinde bulunan köy odaları. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(22), 1-4.
- T.C. Ankara Büyükşehir Belediyesi, Meclis Kararları, Erişim adresi: <https://www.ankara.bel.tr/meclis/kararlar> Erişim tarihi: 22.04.2024.
- T.C. Mamak Belediyesi, Konaklar, Erişim adresi: <https://www.mamak.bel.tr/Tesis/> Erişim tarihi: 25.04.2024.
- Tutar, C. (2020). Postmodern kentsel mekânda kültürel belleğin inşa süreci. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi

Dergisi, 34, 102-121.
<https://doi.org/10.31123/akil.781252>.

Yenigül, S. B. ve Silav, M. (2019). Ankara Altıncöy açık hava müzesi: Kentte köyü yaşamak. *İdil*, 56, 525-534.

Zhou, W., Song, S., & Feng, K. (2022). The sustainability cycle of historic houses and cultural memory: controversy between historic preservation and heritage conservation. *Frontiers of Architectural Research*, 11(6), 1030-1046.
<https://doi.org/10.1016/j.foar.2022.04.006>.

GELECEĞİN KENTLERİ

Şirin Gülcen EREN¹

1. GİRİŞ

Kentler, değişen merkezleri, karma alan kullanımları ve teknik ve sosyal altyapı donanımlarıyla birer mekânsal oluşum ve insan etkileşim alanı olarak genişleyerek ve yükselerek yaşamakta, yaşadıkları için de değişerek dönüşmektedir (Bademli, 1998; Schubert, 2019). Meydana gelen kentsel alanlardaki dönüşüm, kentsel yapıyı çevrenin morfolojik, işlevsel, görsel ve bağlamsal özelliklerinde değişimlere yol açmaktadır (Cihangir Çamur vd., 2022; Ünlü, 2006). Savaşlar, afetler, ekonomik zorluklar, iç ve dış göçler, yaşlanan nüfus veya benzeri gerekçeler nedeniyle, kentsel nüfus yoksullaşma ve nüfus çeşitlenmesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Kentlerin doğa ve insan üzerinde bıraktıkları olumsuz etki de artmaktadır (Eren, 2019).

İklim değişikliği ve küresel ısınma sonucu zararlar, afetlerin neden olduğu yıkım ve kayıplar ile nüfus ve kentleşme baskısının azaltılması yoluyla daha yaşanılabilir kentler için çeşitli şehircilik yaklaşımları¹ önerilmektedir. Kentlerde, kentin karar vericileri, yatırımcılar ve şehir plancıları, kentsel sorunlara ve küresel meselelere çözüm bulmak amacıyla yenilikçi ve ileri teknolojiler uygulamakta, yeni yaklaşımları desteklemekte ve yüksek teknolojiye sahip kentler planlanmaktadır (Eren, 2023). Şehircilik ve planlama pratikleri, kentsel sorunlara hızlı çözüm

¹ Doç. Dr., Süleyman Demirel University, Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning, Isparta-Türkiye, sirineren@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2038-3905.

üretme gerçekliği ile bir anlamda ivedi bir gündemle şekillenmekte, nadiren uzun erimli öngörüler tartışılmaktadır.

Kentlerin geleceği kapsamında farklı yaklaşım, kavram ve model önermelerinden bazıları; sanal kent (virtual city), gelecekçi kent (futüristik kent (futuristic city)), akıllı kent (smart city) ve dijital kent (digital city)'tir (Eren, 2023). Eren (2023; 2021), bahsi geçen kavramlara dair de ortak bir kabul veya uygulama birliği ve standardı bulunmadığını, bazı durumlarda kavram kargaşası veya hatalı kavram kullanımı olduğunu belirtmektedir. Mevcut birkaç modern kent, kent parçası veya ütöist projeler, geleceğin kentleri olarak adlandırılabilir (Eren, 2023).

Al-Saidi ve Zaidan (2020), bu gelişmeleri kentlerin büyük eğilimi (mega eğilim (megatrend)) olarak tanımlamakta ve kentlerin yeşil kent veya akıllı olarak etiketlenmesinin popüler bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Anılanlar, mega projelerin en ileri tasarım ve teknolojiyi içerdiğini eklemektedir (Al-Saidi & Zaidan, 2020). Arıt (1998), bu kentleri süper projeler olarak adlandırırken, Graham ve Marvin (1996) bu önermeleri teknotopyalar olarak tanımlamaktadır.

Geleceğin kenti (Gelecek kenti, İng: future city) kavramı bir evrim sürecindedir ve bu kavram temelinde tasarlandığı ve uygulandığı belirtilen kent önermelerinin belirgin özellikler ile uygulamaları farklılık gösterebilmektedir. Söz konusu farklılıklar, bireysel kent hedeflerine, bağlamsal faktörlere, önceliklere ve teknolojik gelişmişlik seviyesine bağlı olmaktadır (Eren, 2023). Çalışkan ve Efeoğlu (2020) ise, teknolojinin yarattığı gelecekçi bakış açısıyla, kente dair spekülative proje ve modellerin ortaya çıktığını vurgulamaktadır.

Kentlerin gelişimi ve kentlerin geleceği hakkında sınırlı akademik çalışma mevcuttur. Bütüncül bir yaklaşımla geleceğin kentleri üzerine yapılan çalışmalar da eksiktir. Mevcut çalışmalarda ağırlıklı olarak enerji kaynakları ve altyapının

anamlı kullanımı, insanların ve malların ulaşımında verimli teknolojik çözümler, bilgi akışı ile gıda maddelerinin temini konuları çalışılmakta ve anahtar niteliğindeki teknolojilerin rolü belirlenmektedir. Mekânla ilgili çeşitli öneriler yanı sıra, konu alanına veya vaka incelemelerine dayalı analizler ve çalışmalar yürütülmektedir.

Uygulamada ve akademik literatürde veya proje çalışmalarında gelecek öngörüsünün bilinçli kullanımı da kısıtlıdır. Geleceğin kenti önermelerinde gelecek kavramının kapsamı ise, net değildir. Gelecek öngörüsü olduğu belirtilen tasarımların modern mimarlık dönemi tasarımlarıyla üslup benzerliği izlenebilmektedir. Saka & Erdoğan (2023)'a göre de, bahsi geçen belirsizlik bu dönemde şehir planlamanın sorun alanlarından biri haline gelmiştir. Belirsizliğin temel nedeni; gelecek kavramının göreceli bir kavram olmasıdır.

İngiliz Hükümeti Bilim Ofisi (UK Government Office for Science)'nin “Kentlerin Geleceği (Future of Cities (2016))” başlıklı raporunda; kent öngörülerini için Hancock ve Bezold (1994)'tan uyarlanan gelecek türleri aktarılmıştır. Tercih Edilen Gelecek (Preferable Future), Olası Gelecek (Probable Future), Olası ancak Olanaksız Gelecek (Possible but Improbable Future), Makbul Gelecek (Plausible Future), Mümkün Gelecek (Possible Future)ⁱⁱ. Kentsel planlama bağlamında yapılan bu sınıflandırma ile geleceğe yönelik düşünce şeklini yapılandırmada ve geleceği yönlendirmek veya etkilemek için stratejiler geliştirmede kentin karar vericilerine, ilgili disiplinlerin akademisyenlerine ve şehir plancılarına yardımcı olunması öngörülmektedir.

Kısa erimli öngörülerin projelendirilebilir bir geleceği ifade ettiğini, orta vadeli öngörülerin ise, planlanabilir bir gelecek olduğunu belirtmek gerekir. Orta vadeli öngörüler daha operasyonel ve reaktif bir kimliğe sahiptir. Uzun erimli öngörüler, vizyoner bir gelecek tasavvurunu içerir ve yenilikçi ve

proaktif bir yaklaşımı gerektirir. Hesaplanabilir, kestirilebilir bir gelecek planlama eylemi ile beraber arzu edilen geleceği betimlemeye çalışan çalışmalar, mümkün bir geleceğe dairdir. Daha da ötesi, olmayan yer, bu yerin toplumu ve yaşamı ise, ütopyacılar tarafından kurgulanmaktadır (Ayalp, 2020).

Geleceğin kenti kavramı son on yılda literatüre girmiş olan bir kavramdır (Eren, 2023). Kavramın kapsamı, kentlerin geleceğini değişen yaklaşımlarla planlamaktan ve kontrol etmekten farklıdır. Geleceğin kenti kavramı kullanıldığında, tasarım yeniliklerine ve dijital ve enerji verimli teknolojilere sahip olan erişilebilir, yerleşilebilir ve yaşanabilir kentler kast edilmektedir. Geleceğin kenti önermeleri; geleneksel kentlerin mevcut sorunlarına yenilikçi proje bazlı çözümler sunmakta, ancak genel olarak akıllı kent, dijital kent ve sürdürülebilir kent kavramlarına sıkıştırılmaktadır (Eren, 2023).

Geleceğin kenti kendine yeterli bir kenttir. Artan kentleşme, çevresel endişeler ve dijital teknolojinin genişlemesinin sağladığı potansiyellerden (faydalar/avantajlar) ve getirdiği zorluklardan (sorunlar/dezavantajlar) yararlanmak üzere planlanmıştır (Eren, 2023). Yeni büyük projelerle sunulan önermeler, en gelişmiş tasarım ve ileri teknoloji kullanımını (Bibri, 2018) içermektedir.

Hâlihazırda, “Geleceğin Kenti” tanımına dair bir uzlaşma yoktur. Açıktır ki, geleceğin kenti önermeleri, yapay zekâ destekli insan yerleşmelerinin dirençliliği, sürdürülebilirliği ve dayanıklılığını artırmak için yenilikçi bir ilerleme ve potansiyel bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle; bölüm, mevcut geleceğin kentlerinin tespit ve irdelemesini içermektedir.

Gelişmiş ülkeler ve / veya tröstler, ekonomi ve yerel yönetim temsilcileriyle bir araya gelerek geleceğin kentlerini yaratmak için ağlar oluşturmakta ve uygulamanın önünü açmak amacıyla elde edilen sonuçları kamuya açık etkinliklerde

paylaşmaktadır (BMBF, 2024). İngiliz Hükümeti Bilim, Ofisi (2016)'nin “Kentlerin Geleceğin Raporu”nda; geleceğin kentlerinin yaratılması için, kamu idarelerince uzun vadeli geleceğin kısa vadeli kent kararlarına dâhil edilmesi, kent öngörüsü için platformlar oluşturulması, kentlerin yerel işbirlikleri için mekanizmalar kurabilmesi, kent öngörüsünün uygulanması ve etkisi hakkında öğrenilen derslerin paylaşılması ve yaratıcı olunarak öngörü egzersizleriyle deney yapılması tavsiyesinde bulunmaktadır.

Geleceğin kentlerinin şehirciliği ve şehir planlama pratiklerinin nasıl olması gerektiği konusu, kentsel planlama disiplininin ana çalışma konularından biri olmalıdır (Eren, 2023). Bademli (1998), geleceği planlayabilmek için geçmişi ve bugünü bilmek gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda; geleceğin kentlerini planlamak ve tasarlamak için bugünkü kentlerin veya kent parçalarının inşası aşamasındaki önermeler tespit edilmelidir. Farklı bir ifadeyle, geleceğin kentlerine dair temel kabul; geleceğin kentinin anlamının kentin ihtiyaçlarına ve niteliklerine yanıt verebilecek uzun erimli kentsel planlama ve tasarım yaklaşımıyla belirlendiği olmalıdır.

Belirtilen eksiklikler ve ihtiyaçlar temelinde tasarlanan araştırmanın; ilk aşamasında, yöntemin açıklaması yapılacak, ikinci aşamada geleceğin kentlerinin anlamı, özellikleri ve nitelikleri aktarılacaktır. Kırsal ve kentsel bağlamlarda inşa edilmiş, tasarlanmış veya hayal edilmiş geleceğin kenti projeleri türler itibarıyla sınıflandırılacak ve modern dönem tasarım esinlenmeleri ve benzerlikleri aktarılacaktır. İncelenen önerilerin uygulanabilirliği ve uygulanabilirliğinin eleştirel değerlendirmesi ise, çalışmanın sonuç bölümünü oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırmaya, mevcut ve gelecekteki şehir planları ve planlanması ve tasarımlarıyla ilgili bilgi ve literatür eksikliği nedeniyle geleceğin kenti kavramı ve uygulamaları konu edilmektedir. Uygulamalarının tespiti ve değerlendirilmesi yoluyla geleceğin kentlerine dair kapsamlı bir bakış açısı ve altlık oluşturmak çalışmanın amacıdır. Araştırmanın temel hedefi; geleceğin kentleri kavramı ve uygulamalarını ele alarak, gelecek kentleri ve kentsel alanların değişen morfolojisi ile ilgili olarak geleceğin kenti önermelerine katkı sağlamaktır. Araştırmanın, şehir plancılarının bugünün kentlerinin durumunu belirleyebilmesi ve geleceğin kentleri konusunda farkındalık yaratması öngörülmektedir.

Bu çalışmada; ilgili literatür ve çevrimiçi kaynaklar temelinde nitel bir araştırma yapılmıştır. Seçilen araştırma yöntemi örneklem çalışmasıdır. Çalışma; kavramın kapsamını ortaya koymak amacıyla sıfırdan inşa edilmiş veya planlama aşamasında olan geleceğin kenti projelerine dair örnekleri içermekte ve sınıflandırmaktadır. Bulgular, betimsel analiz yöntemiyle aktarılmakta ve eleştirel bakış açısıyla değerlendirilmektedir.

Uygulama örnekleri; Eren (2023) tarafından belirlenen Avrupa, Afrika, Kuzey Amerika ve Asya'daki bazı projeleri içermektedir. Projeler sadece internet kaynaklarında mevcut olduğundan, bilgi çevrimiçi kaynaklardan veya resmi proje internet sitelerinden derlenmiştir. Araştırma yapılırken projelerin potansiyelleri ve zorlukları dikkate alınmıştır.

Kentsel dönüşüm bölgeleri öneren geleceğin kenti örnekleri (Londra, Amsterdam ve Barselona) ile ütopya ve distopya bakış açıları ile güncel tartışmaları bölüm kapsamı dışındadır.

Bu çalışmanın hazırlanması sırasında yazar tarafından ChatGPT ile geleceğin kentleri ilkelerini sorgulamış ve bu ilkelere bazı eklemeler yapılmıştır.

3. GELECEĞİN KENTLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Geleceğin kentleri, sürdürülebilirlik, verimlilik, yaşanabilirlik ve kentsel yaşam kalitesini artırmak için veri odaklı stratejilerdir (Ghafouri & Weber, 2020; Bibri, 2018). Geleceğin kenti perspektifinin temel özellikleri;

- Enerji, kaynaklar ve altyapı sistemleri
- Hareketlilik ve mal taşımacılığı
- Veri, bilgi tabanları ve bilgi transferi
- Ara yüz teknolojileri

olarak sıralanabilir (UK Government Science Office, 2016). Geleceğin kentinin öz nitelikleri ise, aşağıda yer almaktadır:

- **Gelişmiş Teknoloji Entegrasyonu:** Geleceğin kentleri, kentsel yaşamın farklı yönlerini geliştirmek için yapay zeka, Nesnelerin İnterneti (IoT) (Al-Worafi, 05.08.2023) ve büyük veri analitiği gibi son teknolojileri entegre etmektedir.
- **Sürdürülebilirlik:** Geleceğin kentleri, karbon ayak izini azaltmak için yenilenebilir enerji kaynakları, enerji verimli binalar, yeşil alanlar ve çevre dostu ulaşım sistemlerini dâhil ederek çevresel sürdürülebilirliği öncelikli kılar. Sürdürülebilir bir altyapı sağlanmalıdır (Longo et al., 2019).
- **Akıllı Altyapı:** Geleceğin kentleri, verimliliği artırmak, israfı azaltmak ve kent yönetimini iyileştirmek için akıllı şebeke, akıllı ulaşım sistemleri

ve ilgili hizmetler gibi akıllı altyapı sistemlerine sahiptir (Bibri, 2018).

- **Gelişmiş Hareketlilik ve Etkin Ulaşım:** Verimli ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine öncelik vermek, akıllı trafik yönetimi, bisiklet paylaşım programları, elektrikli araç altyapısı ve entegre toplu taşıma ağları planlanmıştır. Belirtilen önlemler, trafik sıkışıklığını azaltmak, erişilebilirliği artırmak ve genel hareketliliği geliştirmek amacıyla alınmalıdır (Poslad, 2009; Litman, 2003).
- **Vatandaş Katılımı:** Vatandaşın kentsel planlama ve karar alma süreçlerine etkin katılımı olmalıdır. Dijital platformlar, mobil uygulamalar ve sosyal medya halk ile yerel idareler arası iletişimi sağlamaktadır (Rosenberg & Lev-On, 2021; Giger, 29.12.2015).
- **Geliştirilmiş Kentsel Planlama:** Bütüncül bakış açısı, karma kullanımlar, sürdürülebilir mimari ve yürünebilir topluluklar yaratılmalıdır. Katılımcı planlama önceliklidir (Eren, 2023).
- **Karma kullanım bölgeleri ve Kompakt kent:** Karma kullanım alanı, konut, ticari, kültürel, kurumsal veya endüstriyel kullanımları tek bir alanda birleştiren bir kentsel gelişim türüdür. Bu yaklaşım, yürünebilirliği teşvik eder, ulaşım ihtiyacını azaltır ve çeşitli işlevlerin birbirine yakın olmasını sağlayarak canlı bir topluluk oluşturur. Kompakt gelişim ise, daha yüksek yoğunlukta gelişimi ve verimli arazi kullanımını teşvik eden bir planlama yaklaşımını ifade eder. Bu, evlerin, işlerin, mağazaların ve hizmetlerin birbirine yürüme veya bisiklet mesafesinde olduğu topluluklar oluşturmayı amaçlar. Bu tür gelişme, kentsel yayılmayı

azaltmakta, kaynakları korumakta ve sürdürülebilirliği arttırmaktadır (Ajiboye, 2021).

- **Dijital Yönetişim:** Bu kentler, vatandaş katılımını artırmak, idari süreçleri hızlandırmak ve kamu hizmetlerinin genel verimliliğini iyileştirmek için dijital yönetim çözümleri uygulamaktadır (Hasija & Teo, 2022).
- **Dijital Altyapı/ İnternet:** Hızlı internet bağlantısı ve verinin toplanması ve değişimini sağlamaktadır.
- **Veriye Dayalı Karar Alma:** Geleceğin kentleri, bilgilendirilmiş kararlar almak için çeşitli kaynaklardan veri toplar ve analiz eder. Veriye dayalı görüşler, kentsel planlama, kaynak tahsisi, trafik yönetimi ve kamu hizmeti sunumu için kullanılır. Büyük miktardaki veri, çeşitli kaynaklardan toplanır ve kentsel hizmetler, veri analizleri ve yapay zekâ araçları kullanılarak geliştirilir (Kothari, 20.06.2023).
- **İnovasyon Merkezleri:** Geleceğin kentleri genellikle işletmeler, start-up'lar, araştırmacılar ve sakinler arasında yaratıcılık ve işbirliği kültürünü teşvik eden inovasyon ve girişimcilik merkezleri haline gelmektedir.
- **Yaşam Kalitesi/ Yüksek Kaliteli Sağlık ve Eğitim:** Geleceğin kentleri, tüm sakinlere yüksek kaliteli tıbbi hizmetler ve eğitim kurumlarına ve ömür boyu öğrenme fırsatlarına erişimi sağlamak için sağlık ve eğitim tesislerine öncelik verilmektedir (Bibri, 2018).
- **Güvenlik:** Geleceğin kentlerinde ileri düzey gözetim sistemleri, acil durum yanıt mekanizmaları ve tahmin edici güvenlik teknolojileri, kentlerin güvenliğini artırmaktadır.

- **Kültürel Çeşitlilik ve Kapsayıcılık:** Bu kentler, farklı geçmişlere ve kültürlere sahip sakinler arasında hoşgörü, anlayış ve sosyal uyumu teşvik ederek kültürel çeşitliliği ve kapsayıcılığı sağlamaktadır.
- **Dayanıklılık (Dirençlilik/Esneyebilirlik):** Geleceğin kentleri, doğal afetlere ve beklenmeyen zorluklara karşı dayanıklı olacak şekilde tasarlanır, sağlam altyapı ve afete hazırlık planlarıyla yapılandırılır (Eren, 2019; 2021).
- **Yeşil Alanlar ve Rekreasyon Alanları:** Geleceğin kentleri, sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik etmek ve sakinlerine dinlenme ve eğlenme fırsatları sunmak için parklar, yeşil alanlar ve rekreasyon alanlarının oluşturulmasına öncelik verir.

Belirtilen özellikler; teknolojik olarak gelişmiş, çevresel açıdan sürdürülebilir, sosyal anlamda kapsayıcı ve ekonomik olarak canlı kent ortamları yaratmak için kullanılır. Diğer İlkeler:

- **Ölçeklendirme İçin Tasarım (Kentsel Merkezler)** (Yeşil çatılar, güneş panelleri, çatı bahçeleri), Yağmur suyu temizliği, Yeşil sokaklar, Toplu taşıma, Kentsel çiftlikler ve bahçeler.
- **Akıllı Binalar** (Gökyüzü bahçeleri, güneş duvarları ve bahçeler, düşük ışık (düşük bina yükseklikleri, daha fazla ışık ve hava sağlar).
- **Sosyal İç Mekânlar** (Nefes alacak alan, nesiller arası konut, herkes için bir geleceğin şehri, geri dönüşüm ve yeniden kullanım).
- **Kendi Kendine Yeterli Mahalleler** (Sulak alan restorasyonu, Temiz Enerji İnsansız Hava Taşımacılığı, Esnek Binalar, Süper Bloklar, Stratejik

Peyzaj Düzenlemeleri). Mahalleler, Komşuluk Birimi (Barlas, 2016) üzerinden yaratılmalıdır.

- **Uygun fiyatlı konut stratejileri** (Katılımcı İmar, Sübvansiyonlu Konut, Kira Kontrolü, Konut Kuponları, Topluluk Arazi Vakıfları, Vergi Teşvikleri, Kamu-Özel Ortaklıkları, Yoğunluk Bonusları, Uyarlanabilir Yeniden Kullanım, Kooperatif Konut)
- **Dayanıklı Bölgeler**
- **Biyomorfikⁱⁱⁱ Şehircilik** (Yerel yönlendirme, Ölçeklendirilmiş ulaşım, Bağlantılı istihdam, Yarı vahşi ortam).
- **Su Yönetimi** (Görer Tamer, 2020).

4. GELECEĞİN KENTİ ÖNERMELERİ

Bu bölüm, sıfırdan inşa edilmiş, iptal edilmiş veya planlama aşamasında olan geleceğin kenti örneklerinin bulgularının ve modern planlama ve mimari yaklaşımları bağlamında bazı geleceğin kenti proje önermelerinin irdelemesini kapsamaktadır. Ayrıca, geleceğin kentlerinin fonksiyon sınıflandırması yapılmış ve örneklendirilmiştir.

Geleceğin kentlerinin, arazi kullanımı ve fonksiyon türüne göre proje bazlı önermeleri çeşitlidir. Kentler, yeni kentler olarak veya kent parçaları şeklinde tasarlanmaktadır. Geleceğin kenti önermeleri farklı türler bazında sınıflandırılabilir:

- Geçici İskân Yerleşmesi
- Bina Kent
- Kent Parçası /Kentsel Parça
- Kentsel Dönüşüm Projesi
- Yeni Kent

- Akıllı Kent / Dijital Kent
- Yüzen Kent
- Suyla Bütünleşik Kent
- Ekolojik Kent (Eko-kent) / Yeşil Kent
- Sektör Kenti
- Savunma Kenti
- Yeni Başkent

Geleceğin kenti önermelerinin sınıflandırılmasına esas örnekler aşağıda yer almaktadır:

4.1. Geçici İskân Yerleşmesi

Mina Yüksek Teknoloji Çadır Kenti (Hi-Tec Tent City, Jamarat, Suudi Arabistan) geçici iskân yerleşmesine örnektir. Kent 2.6 milyon hacı adayını misafir edebilmektedir. Resim 1.

**Resim 1. Mina Yüksek Teknoloji Çadır Kenti, (20km²)
(Saudi Gazette, 04.08.2024)**

4.2. Bina Kent

Bina Kent'e en iyi ve tek örnek NEOM'un Çizgi (the Line) Projesi'dir. Tek bir mimari yapı, kent olarak

tanıtılmaktadır. Yapı, 200 metre genişliğinde, 170 kilometre uzunluğunda ve deniz seviyesinden 500 metre yüksekliktedir. Resim 2. Kentte, 9 milyon kişinin barındırılması öngörülmektedir. Kentin formunun karbon ayak izini azaltacağı ve kent işlevlerinde daha önce görülmemiş verimlilik yaratacağı öngörülmektedir. Yıl boyunca bina içinde yaratılacak ideal iklime ve sakinlerinin bina içinde yürüyerek seyahat ederken çevredeki doğanın keyfini çıkarmalarını sağlayacaktır. Sakinler, beş dakikalık yürüme mesafesinde yerleşmedeki tüm tesislere erişebilecekler ve ayrıca yerleşme, 20 dakikalık bir uçtan uca transit süresi olan yüksek hızlı bir demiryolu sistemine sahip olacaktır (neom.com, 05.08.2024).

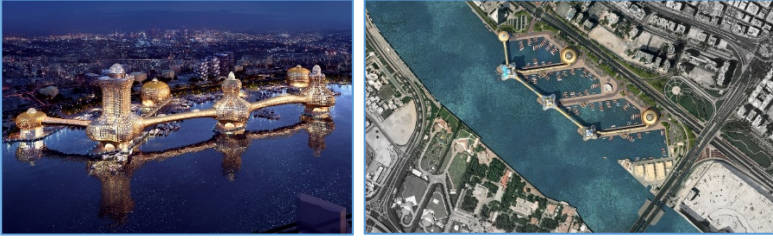
Resim 2. NEOM Çizgi Projesi (the Line) (Suudi Arabistan)
(3.400 ha.) (neom.com, 05.08.2024)

4.3. Kent Parçası /Kentsel Parça

Kentsel Parça/ Kent Parçası önermelerine; Malezya'nın i-city Projesi (Resim 3) ve Aladdin Kenti (Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)) Projesi (Resim 4) örnek olarak verilebilir. i-City, ICT tabanlı bir entegre akıllı kenttir. Aladdin kenti ise, suyla bütünleşik bir kent parçası önermesidir. Dubai Belediyesi, Meinhardt Group ile işbirliği içinde, Aladdin ve Sinbad'dan esinlenerek tasarlanan Aladdin Kenti'ni geliştirecektir.

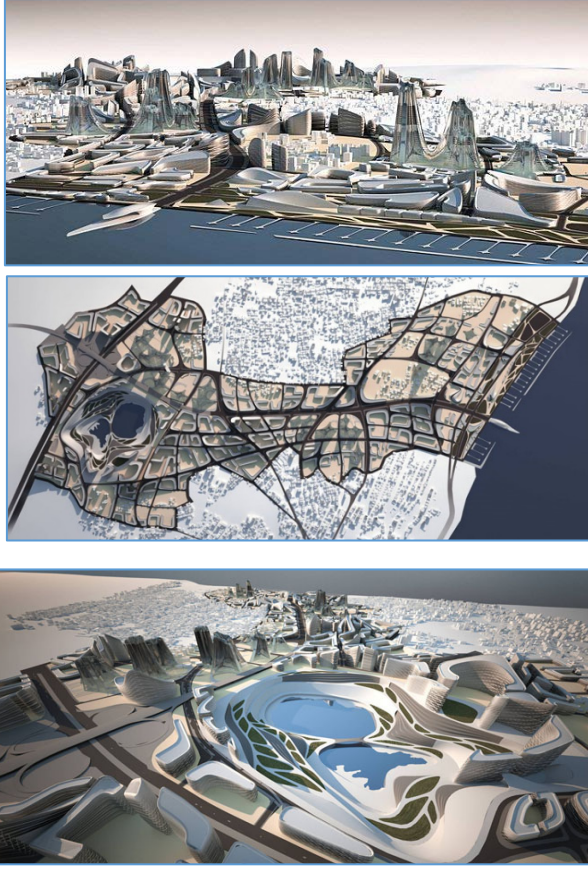
**Resim 3. a., b. i-city (Shah Alam, Selangor, Malezya) (29 ha.)
(Wikipedia, 04.08.2024)**

Resim 4. a., b. Aladdin Kenti (Dubai) (IDS, 2024)

4.4. Kentsel Dönüşüm Projesi

Kartal Projesi (Resim 5), 2015 yılında 550 ha. olarak, mimar Zaha Hadid tarafından önerilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından 303 hektara indirilerek modifiye edilen proje, 2016 yılında kabul edilmiştir (Habertürk, 2016). Proje alanında; iş kuleleri, konut, kültürel alanlar, opera, park, oteller, restoranlar, yat limanı ve marina tasarlanmıştır (Bayhan, 2015). Proje imar mevzuatına aykırılığı başta olmak üzere, çeşitli gerekçelerle uygulanamamıştır.

Resim 5. a., b., c. Zaha Hadid'in Kartal Projesi (303 ha.), İstanbul (Bayhan, 2015)

4.5. Yeni Kent

Güney Kore'nin Yeni Songdo Kenti Projesi, yeni kurulan kent projelerine bir örnektir. Songdo'nun %50'si inşa edilmiştir. Kentin 30.000 sakini, 33.000 işi ve benzer büyüklükteki gelişmelere kıyasla %70 daha az emisyonu vardır. Kuzeydoğu Asya'ya açılan kapı olarak konumlanan 1.500 dönümlük Songdo Uluslararası İş Bölgesi (IBD), sadece Asya'da değil, dünya genelinde de gelecekteki sürdürülebilir şehir ölçeğindeki gelişmeler için bir model niteliğindedir (New Songdo City, 19.06.2024). Resim 6.

Çin'in Hebei eyaletinde, Xiong'an (Xiongan) olarak bilinen ülke düzeyinde üç eyaletin (Xiong, Rongcheng ve Anxin) coğrafi alanından oluşan yeni bir bölge bulunmaktadır. Nisan 2017 tarihinde açılan Xiong'an Yeni Alanı (Hebei, Çin), Beijing-Tianjin-Hebei (Jingjinji) ekonomik üçgeni için bir gelişim merkezidir. Pekin'e yeşil, ultra modern bir ek olarak duyurulmuştur. Proje kapsamında; toplam değeri, 6,2 milyar A.B.D. Doları olan 40 inşaat projesi başlatılmıştır (Rogers, 31.01.2023). Resim 7. Xiong'an, Akıllı Kent olarak planlanmıştır. Kentin tasarımı, bir kişinin ihtiyaç duyduğu tüm mal ve hizmetlerin 15 dakikalık bir yürüme mesafesinde olması gerektiği fikrine dayanan "on beş dakikalık yaşam döngüsü" üzerine kuruludur.

Resim 6. a., b. Yeni Songdo Kenti Projesi (600 ha.) (Songdo Uluslararası İş Bölgesi, Güney Kore) (New Songdo City, 19.06.2024)

Resim 7. Xiong'an Yeni Alanı (Hebei, Çin)

(Rogers, 31.01.2023)

4.6. Akıllı Kent / Dijital Kent

PlanIT Vadisi (PlanIT Valley (Porto, Parades, Portekiz)), Living PlanIT ve Cisco'nun, Portekiz'in kuzeyindeki Paredes'te kurmayı öngördüğü kenttir. Bu kent 225.000 kişiyi barındıracak kapasitededir. Ağ donanımı üreticisi olan Cisco, kenti akıllı ve sürdürülebilir bir kent olarak inşa etmeyi planlamaktadır (Urenio.org, 2015). Kent sakinleri; çoğunlukla, Living PlanIT'in ortak şirketleri ve onların bağlı kuruluşlarının araştırmacıları ve personelidir. Tamamlanmasının aşamalar halinde gerçekleşmesi beklenen kentin temeli için kullanılan prefabrik bloklarda gerekli olan tüm akıllı altyapılar önceden kurulmuş olacaktır. Ayrıca, kentin mahalleleri ve yapıları, mevcut alanın daha kaynak etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayan tak-çıkarmak çokgen şekillerde olacaktır (Urenio.org, 18.07.20201523). Resim 8.

Resim 8. PlanIT Vadisi (Portekiz (17km²) (Urenio.org, 2015)

Malta'nın Kalkara kentinde, SmartCity Malta olarak adlandırılan bir teknoloji parkı inşa edilmektedir. Başlangıçta, Ricasoli Sanayi Bölgesi'nin Dubai Medya Kenti ve Dubai İnternet Kenti'ne benzer bir bilgi teknolojisi ve medya merkezi olarak geliştirilmesi planlanmıştır. Resim 9. SmartCity Malta, Ricasoli Burnu ile Valletta'nın Büyük Limanı arasındaki kıyı boyunca yer almaktadır. Projede; dengeli bir kombinasyonda, ofis alanları, konut bölgeleri, otel alanları ve ticari alanları vardır. 'Yeşil' açık hava dinlenme alanları, tesislerin üçte birinden fazlasını oluşturmaktadır. Sürdürülebilirlik ve çevre koruma açısından SmartCity, tüm uluslararası normları karşılamaktadır (Archello, 08.08.2024).

Resim 9. Akıllı Kent Malta (SmartCity Malta) (36 ha.)
(Archello, 08.08.2024)

Akıllı Kent Kochi (SmartCity Kochi (Hindistan))'nin geniş bir küresel bilgi tabanlı sanayi kasabaları ağı oluşturma planındaki ilk iki girişimden biridir. Kochi, Kerala'da bulunan bir bilgi teknolojisi özel ekonomik bölgesidir. Kerala Hükümeti (% 16 pay) ve Dubai Holding (% 84 pay) projeyi gerçekleştirmek için “Smart City (Kochi) Infrastructure Pvt. Ltd.” adında bir ortak girişim şirketi kurmuştur (SmartCity Kochi, 08.08.2024). Resim 10.

Resim 10. Akıllı Kent Kochi (Hindistan) (99.6 ha.)

(SmartCity Kochi, 08.08.2024)

Çin'in Sichuan eyaletinin başkenti, Hollandalı mimarlık firması OMA tarafından tasarlanan ve şirketin yol ağları veya brüt kat alanını maksimize etmeye odaklanan geleneksel kentsel planlama paradigmalarına meydan okuduğunu iddia edilen bir araçsız ana plana sahiptir. Chengdu Gelecek Kenti (Chengdu Future City), çevredeki doğayla uyumlu altı farklı bölge ile arazinin dalgalı topografisini vurgulamaktadır. Her bölgede tüm binalar yürüme mesafesiyle on dakika içinde olacak ve kent, otomatik arabalar kullanan bir "akıllı hareketlilik ağı" ile Chengdu'nun geri kalanına bağlanacaktır (Crook, 2021). Resim 11.

Resim 11. Chengdu Future City (460 ha.) (Crook, 2021)

4.7. Yüzen Kent

Yüzen kentler ticaret hâkimiyeti kurulmasına ihtiyaç duyulan veya iklim değişikliği kaynaklı afetlerden etkilenecek coğrafyalarda ortaya çıkan önermelerdir. Dogen yüzen kenti (Japonya), N-ARK tarafından tasarlanmış yüzen bir akıllı sağlık kentidir. Dogen Kenti önermesinin çapı 1,58 km ve çevresi 4 km'dir. Kent, küçük bir kasabanın yaşanabilirliğine sahip olmasına rağmen, kent seviyesinde çalışmaktadır (Dogen City, 08.08.2024) Resim 12.

Resim 12. Dogen Kenti (Japonya) (196 ha.)

(Dogen City, 08.08.2024)

Maldivler Yüzen Kenti; Maldiv adalarının suya batması öncesinde halkın yeniden iskânı amaçlı tasarlanmıştır. Resim 13. 2050 yılına kadar, iklim değişikliğine bağlı olarak deniz seviyesinin yükselmesi nedeniyle Maldivler'in büyük bir kısmının yaşanamaz hale gelmesi öngörülmektedir. Ülke hükümeti, başkentin yakınlarındaki bir lagünde 2024 gibi erken bir tarihte 20.000 kişiyi barındırmaya başlayacak bir yüzen metropol yaratmak için mimarlık firması Waterstudio ile işbirliği yapmaktadır. Bu metropol, suyun yükselmesiyle birlikte yükselen altıgen yapılardan oluşan ve 5.000 alçak katlı yüzen konutu içerecektir (Finney, 27.06.2022). Mimarlar ve plancılar bu adayı "dünyanın ilk gerçek yüzen ada kenti" olarak tanımlamaktadır.

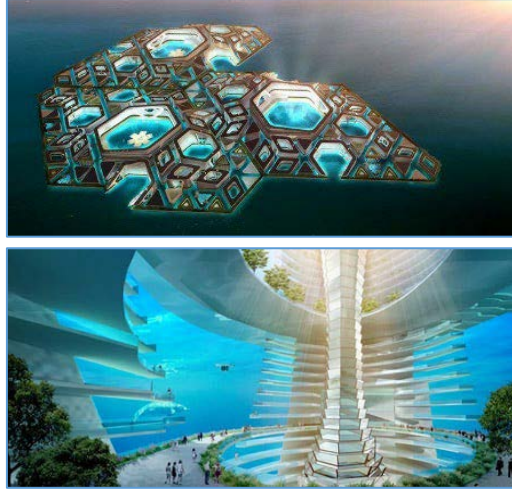

Resim 13. Yüzen Kent (Maldivler) (Finney, 27.06.2022)

Malezya'daki Melaka (Malakka) Şehri, Portekiz, Hollanda ve İngiliz yönetimi dönemlerinden kalma etkileri hâlâ gösteren tarihi bir liman kentidir. Melaka Kenti Projesi, bu kentin sahilinde planlanmaktadır (Clark, 18.08.2020). Resim 14. Çin tarafından planlanan Yüzen Ada Projesi, konut, ticari ve kültürel olanaklara sahip yepyeni bir kentsel çekirdek oluşturulmasını ve enerji verimli, kendi kendine yeten, sıfır karbonlu bir kentin gelişimini öngörmektedir. Resim 15.

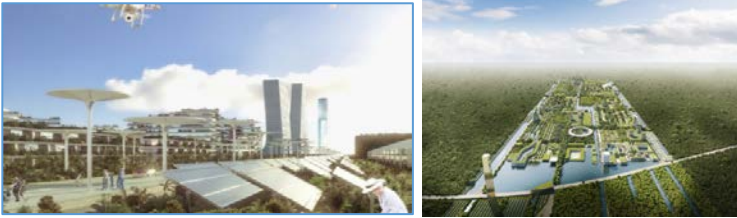
**Resim 14. a., b. Melaka Giriş Kapısı (Gateway) Projesi (13.66 ha.)
(Clark, 18.08.2020)**

Resim 15. a., b. Yüzen Ada Projesi (Çin) (Frearson, 2014)

4.8. Suyla Bütünleşik Kent

Akıllı Orman Kenti Projesi, Mimar Boeri'nin suyla bütünleşik tasarladığı akıllı kenttir. Boeri, modern, kendine yeterli ve yeşil bir metropol tasarımı yapmıştır. Venedik kanalları, yenilenebilir enerji sistemi ve sonsuz yeşil alanlar önerilmektedir. Resim 16.

**Resim 16. a., b. Akıllı Orman Kenti Projesi (Cancun, Meksika)
(557 ha.) (Boeri, 05.08.2024).**

NEOM'un tasarımı Oxagon ise, Suudi Arabistan'ın kıyısında tasarlanan suyla bütünleşik bir endüstri kenti önermesidir. Proje, Geleneksel Endüstri Modeli ve yeniden hayal edilen bir endüstriyel alan tasarımı olarak tanıtılmaktadır (Neom Oxagon, 2024). Resim 17. Busan Eko Delta Akıllı Kenti (Busan

Eco Delta City (EDC)) ise, Güney Kore’de Samoo ve teknoloji şirketi Oceanix ile işbirliği içinde, Danimarkalı tasarım firması BIG tarafından tasarlanmıştır. Güney Kore'nin Busan kenti açıklarındaki sularda ikinci prototip iklim dirençli yüzen bir metropol oluşturulmuştur (SmartCity Korea, 04.08.2024). Resim 18.

Resim 17. NEOM Oxagon (Suudi Arabistan) (4000 ha.)
(NEOM Oxagon, 04.08.2024)

Resim 18. a., b. Busan Eko Delta Akıllı Kenti (1180 ha.)
(Gangseo-gu, Güney Kore) (Smart City Korea, 04.08.2024)

Meixi Gölü Kenti Projesi (Çin), suyla bütünleşik ve ekokent özelliği gösteren kent önermesidir. Proje, 2014 Çin Eko-yaşam Ödülü'nü almıştır (Phantom Urbanism, 04.08.2024). Resim 19. Çin'in Shanghai Lingang Projesi, Lingang kasabasında yapılacaktır. Sir Ebenezer Howard'ın bahçe şehir tasarım ideallerini yansıtan beş dairesel bölgeye ayrılmıştır. Yeni kasabanın gölü, kasabanın odak noktası olarak hizmet edecektir. Göl kenarındaki mahallede süpermarketler ve su sporları gibi alışveriş ve eğlence seçenekleri bulunmaktadır. Birinci halka mahallesi, konut, ticari ve ofis alanları gibi çeşitli ihtiyaçlara hizmet etmektedir (Urban-China.org, 05.08.2024). Resim 19. Biyolojik Çeşitlilik Kenti (BiodiverCity, Penang, Malezya) yüzen ekolojik kent olarak BIG firması tarafından tasarlanmıştır. Resim 20.

**Resim 18. a., b. Meixi Gölü Kenti (Changsha, Hunan, Çin)
(1.476 ha.) (Phantom urbanism, 04.08.2024)**

Resim 19. Shanghai Lingang (3.150 ha.) (Çin)
(Urban-China.org, 05.08.2024)

Resim 20. Biyolojik Çeşitlilik Kenti (BiodiverCity, Malezya)
(BIG, 2020)

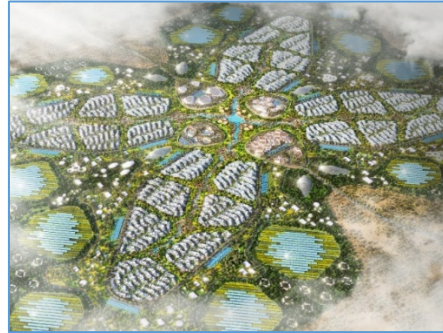
4.9. Ekolojik Kent (Eko-kent) / Yeşil Kent

AlNama (Suudi Arabistan) en çevreci önermelerdendir. AlNama kenti, biyolojik çeşitliliği teşvik etmekte ve çevreyi soğutmak için çalışmaktadır. Kent akıllı ve sürdürülebilir bir dini eğitim ve eğlence destinasyonu olarak tasarlanmıştır. Kent, yeşil alan oranını maksimize edecek şekilde tasarlanmış olup,

yaşanabilir bir yerleşme ve arabasız bir topluluk oluşturmayı hedeflemektedir (Cityscape-intelligence (a), 23.07.2023). Resim 21. XZero Kenti (Kuveyt) Kuveyt'te inşa edilmekte olan, 100.000 kişiye evler, işler ve hizmetler sağlayacak 1.600 hektarlık bir komplekstir. Resim 22. URB (Sürdürülebilir kentler geliştiren bir şirket)'nin girişimi, sürdürülebilir bir yaşam tarzını teşvik etmeyi, yüksek kaliteli yaşam sunmayı ve çevre üzerinde olumsuz bir etki yaratmamayı amaçlamaktadır (Florian, 15.09.2022).

Resim 21. AINama (Suudi Arabistan)(1.000 ha.)
(Cityscape-intelligence (b), 08.08.2024)

Resim 22. XZero Kenti (Kuveyt) (1.600 ha.) (Florian, 15.09.2022)

Liyve Orman Kenti (Çin), Shijiazhuang kenti için Stefano Boeri Architetti tarafından tasarlanmıştır. Kent, Çin'in hava kirliliği seviyesi en yüksek kentidir. Yılın birkaç günü kirlilik ve dumanla örtülmektedir. Shijiazhuang'da 100.000 nüfuslu yeni bir metropol kurulacak ve "Orman Metropolü" olarak adlandırılacaktır. Her yıl 14 milyon çiftçinin kentlere taşındığı ülkede sürdürülebilir kalkınma için bir örnek teşkil edebilecek projenin modern bir kent olması öngörülmüştür (Boeri, 08.08.2024). Resim 23.

Resim 23. a., b. Liyve Orman Kenti (Çin) (225 ha.)

(Boeri, 08.08.2024)

Liuzhou Orman Kenti (Çin) de Stefano Boeri Architetti'nin tasarımıdır. Orman Kenti, tamamen bitkiler ve ağaçlarla kaplı bir kenttir. Kapsama ofisler, evler, oteller, hastaneler ve okullar dâhildir. İnşaat tamamlandıktan sonra, yeni kentin 30.000 kişilik bir nüfusu olacaktır. Kent, yıllık olarak,

yaklaşık 10.000 ton CO₂ ve 57 ton kirletici madde emecektir ve 900 ton oksijen üretecektir (Archilovers, 2023). Resim 24.

Resim 24. Liuzhou Orman Kenti (Çin) (138.5 ha.)
(Archilovers, 2023)

Arnavati (Hindistan) eko-dost kenti, Norman Foster Mimarlık firması tarafından tasarlanmıştır (Block, 2018). Kent, Krishna Nehri'nin kıyısında yer alacak ve en çevre dostu kentlerden biri olacaktır. Bisiklet yolları, su taksileri ve elektrikli otomobiller için rotalar gibi yeşil ulaşım seçenekleriyle, bu ana bölgenin yüzde 60'ından fazlası bitki örtüsü veya su ile kaplı tasarlanmıştır (Block, 2018). Resim 25.

Resim 25. a., b. Amaravati (Hindistan) (21.700 ha.) (Block, 2018).

4.10. Sektör Kenti

Sektörel kentler turizm, ticaret, medya, IT-endüstrileri, spor, rekreasyon benzeri kentsel işlevlere göre tasarlanmaktadır. Inovasyon Park, A.B.D.'nin Nevada Çölü'nün büyük bir kısmında planlanan bir kenttir. Kripto para milyarderi Jeffrey Berns'in blok zincir destekli akıllı kent geliştirme planıdır (Gibson, 2018), Kent, 'yeni bir iş ve konut topluluğu' olacaktır (Gibson, 2018). Resim 26.

Resim 26. a., b. Inovasyon Park (ABD) (27.113,96 ha.)

**(Gibson, 2018, Çizimler; Ehrlich Yanai Rhee Chaney Architects
ve Tom Wiscombe Architecture)**

Bir vergi muafiyeti bölgesi olan Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri'nde bulunan ve Dubai Holding'in bir bölümü olan Dubai Medya Kenti (Dubai Media City (DMC)), Dubai hükümeti tarafından yaratılmış ve inşa edilmiştir. Ocak 2001 (Dubai Media City (a), 07.08.2024) tarihinde Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)'nin medya varlığını güçlendirmek amacıyla açılmıştır. Haber ajansları, yayın evleri, web siteleri, reklam ajansları, prodüksiyon şirketleri ve yayın tesisleri de dahil olmak üzere medya şirketleri için bölgesel bir merkezdir. Resim 27.

Resim 27. Dubai Medya Kenti (DMC) (Dubai)

(Dubai Media City (b), 08.08.2024)

Dubai İnternet Kenti (Dubai Internet City (DIC)) ise, Bölgenin teknoloji merkezi olan bu yer, binlerce yenilikçi için ticari alanlar, hizmetler, perakende ve etkinliklerin ideal kombinasyonunu sunan bir ortam sağlar. Dubai hükümeti, bölgenin büyüyen pazarlarına girmek isteyen şirketler için bir serbest ekonomik bölge ve başlıca bir yer olarak Dubai İnternet Kenti, bilgi teknolojisi ve iş parkı olarak oluşturmuştur. Şirketler, mülkiyet, vergiler ve gümrükle ilgili avantajlardan yararlanabilirler ve DIC'nin ekonomik düzenlemeleri kapsamında bu avantajlar 50 yıl boyunca yasal olarak garanti altına alınmıştır. Resim 28.

Resim 28. Dubai İnternet Kenti (DIC, 07.08.2024)

Malezya'nın “Dalga (the Wave) Projesi” tasarımının amacı; “kent içinde kent” konseptidir. Kentsel peyzaj içinde dikkatli ve stratejik bölgelendirme yoluyla huzurlu bir vaha

oluşturulması öngörülmektedir. Bu yaklaşım, gelişmiş kentlerde yaygın olarak karşılaşılan zorlukları hafifletmeyi ve mevcut alana yeni bir düzen getirmeyi hedeflemektedir (IDS, 04.08.2024). Tasarımın öne çıkan özellikleri arasında, gökyüzünü kaplayan geniş yükseltilmiş bahçeler ve oyun alanları bulunmaktadır. Bu alanlar, projenin ileriye dönük vizyonunu simgeleyen merkezi bir motif olarak hizmet etmektedir. Resim 29.

Resim 29. a., b. Dalga (the Wave) (Malezya) (IDS, 04.08.2024)

NEOM'un Sindalah Projesi; lüks bir tatil kompleksidir. Kompleks, 86 rihtımlı bir marina ve üç lüks otel içerecek şekilde tasarlanmıştır ve tamamlandığında, günlük olarak, 2.400 ziyaretçiyi ağırlayabilecek kapasitede olacaktır (Arkitera 06.08.2024; Wikipedia NEOM, 04.08.2024). Resim 30. NEOM'un Magna Projesi ise, 12 durak noktasında 120 kilometrelik bir sahilde küresel standartlarda lüks sürdürülebilir turizmi gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Projede; 15 lüks otel, 1.600 otel odası ve 2.500 konuttan oluşmaktadır (NEOM Magna, 04.08.2024). Resim 31.

**Resim 30. a., b. NEOM Sindalah (Suudi Arabistan)
(NEOM Sindalah, 08.08.2024).**

**Resim 31. a.,b.,c. NEOM Magna (Suudi Arabistan) (40.600 ha.)
(Factdubai.com, 04.08.2024)**

NEOM tarafından tasarlanan Trojena (Suudi Arabistan), Akabe Körfezi kıyısından 50 kilometre uzaklıkta, denizden 1.500 ila 2.600 metre yükseklikte bir bölgede yer alacaktır. Henüz inşa

edilmemiş olan proje, 2029'da Asya Kış Oyunları'na ev sahipliği yapacak şekilde hazırlanmıştır. Resim 32. Mısır'ın Kahire kentinde planlanan “Devasa Ağaçlar Kapısı (The Gate Mega Trees)” Projesi, bir akıllı çok amaçlı komplekstir. Komplekste; 450.000 metrekaarelik tesis, 1.000 adet akıllı konut, alışveriş merkezi ve ofisler yer alacaktır. Resim 33.

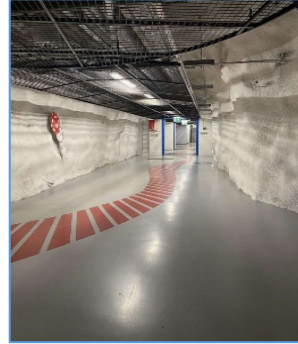
**Resim 32. a., b. NEOM Trojena (Suudi Arabistan) (6.000 ha.)
(NEOM Trojena, 05.08.2024).**

**Resim 33. a., b. Kapı Devasa Ağaçlar Projesi (Mısır)
(weforum, 16.07.2023)**

4.11. Savunma Kenti

Helsinki kentinde, yerin 30 metre derinliğinde 500'den fazla sayıda yer altı sığınağı bulunmaktadır. Sığınaklar, olası Rus işgalinde halkı korumak için toplamda 900.000 kişi kapasiteli yapılmıştır (Kentın nüfusunun üçte birinden fazlasına denk gelmektedir) (Amadike, 18.05.2022). Resim 34.

Resim 34. Helsinki Sığınak Kenti (Bunker City)

(Helsinki, Finlandiya) (de la Cuetara, 12.05.2022)

4.12. Yeni Başkent

Nusantara Kenti, Endonezya'nın Bağımsızlık Günü olan 17 Ağustos 2024 tarihinde açılmıştır. 1945 yılından beri ülkenin başkenti olarak hizmet veren Cakarta'nın yerini Nusantara alacaktır. Kent, sürdürülebilirliği sağlama ve çevresindeki Kalimantan Ormanı'nı koruma amacıyla tasarlanmıştır. Hareketliliğin %80'inin toplu taşıma, bisiklet veya yürüyüşle desteklenmesi hedeflenmektedir. Kentin enerjisinin tamamı

yenilenebilir kaynaklardan sağlanacaktır. Ayrıca, alanının %10'u gıda üretimine ayrılacaktır (Köybaşı, 2022; Yıldız, 28.01.2023). Resim 35. Özel olarak finanse edilen ve 70.000 hektara yayılacak olan Mısır'ın Kahire'deki Yeni İdare Merkezi Projesi için, dünyanın en büyük kentsel parklarından birini içerecek şekilde mimarlık firması SOM planlama yapmıştır. Kentin, doğuya Kızıldeniz kıyısına doğru genişletilmesi öngörülmektedir. Yüzden fazla konut mahallesi oluşturulacaktır. Resim 36.

**Resim 35. a. Nusantara (Endonezya) (256.000 ha.)
(ESCAP, 18.09.2023) b. (Clark, 19.08.2023)**

**Resim 36. a., b. Yeni İdare Merkezi (Kahire, Mısır) (70.000 ha.)
(Frearson, 2015)**

5. MODERN DÖNEM VE ÖNCESİ PLANLAMA VE MİMARİ YAKLAŞIMLARI BAĞLAMINDA GELECEĞİN KENTİ ÖNERMELERİNİN İRDELENMESİ

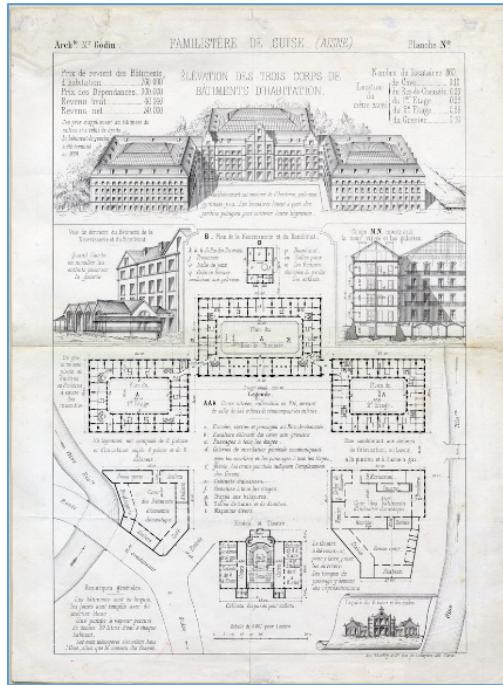
Geleceğin kenti önermelerinden bir kısmında modern dönem ve öncesi planlama ve mimari yaklaşımları ile benzerlikleri belirlenmiştir. Aşağıda bazı projeler yer almaktadır:

Benzerlik belirlenen projelerden ilki; karma kullanımlı bir topluluk (Xiong'an, Çin) için önerilen projedir. Proje, Guallart Architects tarafından tasarlanmıştır. Seralar, tüm binaları koruyacak ve sakinlerin günlük tüketim için yiyecek yetiştirmelerine olanak tanırken, eğimli çatılarında elektrik üretilenilecektir. Yapının içsel bir metabolik sistemi vardır

(Dejtiar, 13.08.2020; Block 2020). Resim 37. Kent parçası olarak tasarlanan proje, sanayi dönemi kentlerindeki kira kışlaları (Almanya’da Mietskaserne/İngiltere ve A.B.D.’nde Tenements) ve Barselona’da 1993 tarihinde yapılan ilk süper blokların (Marco, 05.03.2024) benzeri bir önermedir. Karma kullanımlı ilk kira kışlalarından biri, 1859 yılında tasarlanan ve 1884 yılında tamamlanan Jean-Baptiste André Godin’in Familistère Guise Konut Projesi’dir (Hidden Architecture, 2024). Resim 38. Karma kullanımlı Konut Projesi, geleneksel avlulu Avrupa Blok (Euro-bloc) tasarımına (Urban Kchoze, 15.05.2015) benzerdir. Resim 39.

**Resim 37. a., b. Karma Kullanımlı Topluluk Konut Projesi
(Xiong'an, Çin) (Dejtiar, 13.08.2020; Block, 2020)**

Resim 38. Jean-Baptiste André Godin'in Familistère Guise Konut Projesi (1884) (Hidden Architecture, 2024)

Resim 39. Geleneksel Avrupa Konut Bloğu (Euro-bloc), Prag (Urban Kchoze, 15.05.2015)

Mina Yüksek Teknoloji Çadır Kenti'nde, hacıların korunması için, uyarı sistemleri ve ısıya duyarlı su fiskiyeleri kurulmuştur. Resim 40. Çadır kent geçici nitelikli olmasına rağmen, kurulduğu yıldan bu yana kullanılmaktadır. Söz konusu çadır kent, Fas'ın Kazablanka kentinde kurulan "Carrière centrale" yerleşimine benzer niteliktedir. Carrière centrale, Kazablanka'daki en büyük Bidonvilles yerleşimlerinden birinin yanına, artan sayıda kırsal göçmeni barındırmak için inşa edilmiştir. "Cité Horizontale" (Yatay Kent), bir dizi alçak katlı avlulu ev olarak, "Cité Verticale" (Dikey Kent) ise, bir dizi yüksek katlı avlulu ev olarak inşa edilmiştir. Bu saha çalışmasının arkasındaki fikir, Koruma Dairesi için çalışan işçiler ve yerel çalışanlar için evler yaratmaktır. Resim 41.

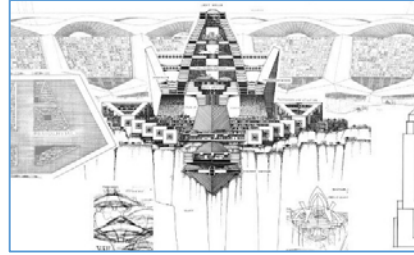

Resim 40. Mina Yüksek Teknoloji Çadır Kenti (Nihal, 05.07.2022)

**Resim 41. Carrière Centrale (Kazablanka, Fas)
(Hava Görünümü,1952 yılı) (von Osten, 2009)**

Dubai'deki Devasa Halka (Giant Ring), Burj Khalifa'nın çevresinde yapılacaktır. Resim 42. Dubai merkezli mimarlık firması ZNera Space tarafından kent için çağdaş bir simge olarak ortaya konulan fikir, Burj Khalifa'nın etrafında "sürekli bir metropol" gibi davranan yeşil ve doğal bir simgesel yapıdır. "Şehir Merkezi Çemberi (Downtown Circle)" teklifi, dünyanın en yüksek gökdeleni etrafında 550 metre uzunluğunda devasa, halka şeklinde bir yapı önemresidir. Halkanın çapı 3 kilometredir (Stouhi, 2022). Daha insancıl bir tipoloji ile doğayı taklit eden çeşitli kamusal alanlar oluşturan bir yapıdır. Devasa Halka'nın tasarımı Paolo Soleri'nin "the Arcology^{iv}" tasarımına benzerdir. Resim 43.

Resim 42. (Sol) Devasa Halka (the Ring, Dubai) (Stouhi, 2022)

Resim 43. (Sağ) Paolo Soleri Eskizi

(the Arcology, Mino Caggiula Architects, 07.08.2024)

NEOM'un Çizgi Projesi ile Rem Koolhaas'ın post strüktüralist (yapısalcılık sonrası) bir önerme olan "Genel Kent (Generic City)" (1972) yaklaşımıyla Elia Zenghelis, Madelon Vriesendorp ve Zoe Zenghelis ile birlikte kaleme aldığı Exodus çalışmasında yer alan "Şerit (the Strip)" Projesi, boyut ve kente mimari yaklaşım açısından benzerlik göstermektedir. Resim 44-45. Koolhaas 2008 yılında Dubai'de genel kenti yaratmak üzere görevlendirilmiştir. Koolhaas'a göre, Genel Kent, büyük ölçekte yazılmış bir hiçliktir. Genel kent, dış mahallelerin rastgele sıkıcılığına sahiptir. Koolhaas, genel kentin "niteliksiz bir kent" olduğunu, hatta canlı bir şekilde bireysel olan kentlerin bile bu

duruma eğilim gösterdiğini ilan eder (One-Way Street, 07.08.2024). Bu terim, belirli bir kimliği, karakteri veya belirgin özellikleri olmayan, birbirine benzeyen modern kentleri tanımlamak için kullanılır. Kısacası, “Genel Kent”, kimliksiz ve karakteristik özelliklerden yoksun, birbirine benzeyen kentleri tanımlayan bir kavramdır. Çizgi projesinin temel farkı; Koolhaas’ın önerdiği kent içinde kent anlayışı yerine bina içinde kent anlayışını içermesidir.

Resim 44. NEOM Çizgi (the Line) (Suudi Arabistan)
(Tolentino, 2023)

Resim 45. Rem Koolhaas, Şerit (the Strip, Exodus)
(Koolhaas vd., 1972: 6-9)

Yeni Karakorum Kenti (Kharkhorum City), 189,363.19 ha.lık bir alanda yapılması öngörülen Mongolya’nın akıllı, modern ve insan odaklı kent projesidir. Sekiz ülkeden 36 takımın

yarıştığı Proje yarışmasında projeler 5'e indirilmiştir. Proje önermelerinden biri (Resim 46), Kanada'da yapılması öngörülen, ancak daha sonra uygulaması finansman sıkıntısı nedeniyle askıya alınan "Yörünge (the Orbit)" Projesi ile Aydın Atça kentinin Beaux Art ekolünden gelen ıııısal şemasıyla benzerdir. Resim 47-48.

Resim 46. Uluslararası Yeni Karakurum Kenti Yarışması Öneri Projesi
(Самбууням, 2024)

Resim 47. a., b. Yörünge Projesi (Kanada) (Cogley, 10.12.2019)

Resim 48. Atça (Aydın) Yerleşim Şeması (Reddit, 2020)

İstanbul Finans Merkezi (İFM) veya İstanbul Uluslararası Finans Merkezi (İUFM) olarak adlandırılan merkez ile Şikago (Chicago)'da, bir mimari yarışma sonrası inşa edilen, Raymond Hood ve John Howells'in Şikago Tribüne Gazetesi'nin mimarisi benzerlikler (form yanı sıra, girişteki küçük kuleler) içermektedir. Barok dönem detayları içeren yapı, modern dönem başlamadan önceki son mimari önermelerdendir. Dünya kenti olma yolundaki İstanbul'un, küresel yarışta statüsü için tasarlanan komplekste akıllı kent modeliyle yönetim yoluyla iş dünyasının tüm ihtiyaçlarının karşılanması öngörülmektedir. İFM Projesi'nde kamu kurum ve bankaları, özel banka ve finans kurumları yanı sıra, proje kapsamında metro istasyonu, 2 adet cami, kreş, ilköğretim okulu, karakol, itfaiye istasyonu, sağlık tesisi gibi sosyal donatı alanları ile konferans salonu, ticaret üniteleri, ofis ve rezidans mevcuttur (İFM, 07.08.2024). Resim 49-50.

**Resim 49. İstanbul Finans Merkezi (300 dönüm)
(HBGrup, 08.08.2024)**

Resim 50. Şikago (Chicago) Tribune Binası
(Highrises, 05.08.2024)

6. GENEL DEĞERLENDİRME

İnsanlığın aşırılığa, aşırı büyüklüğe (gigantizm) dair arzuları ile kolay ve hızlı yoldan maddi kazanç elde etmeye yönelik davranışları her zaman vardır. Bu nedenle; insanoğlunun Babil Kuleleri, Mısır Piramitleri veya ideal kent şemaları benzeri gösterişli yapıları ve insan yerleşmelerini yarattığı belirtilmelidir. Geleceğin kentleri ve yapıları olgusunun da bu gösteriş ve aşırı büyüklükten payını aldığı düşünülmelidir.

Mimarlık, kentsel planlama ve tasarım, kentsel mekân yaratmak ve toplumu şekillendirmek içindir. Geleceğin kent önermeleri, mekânı yaratmayı ve toplumu şekillendirmeyi öngörse ve su, enerji, sağlık ve güvenlik alanlarında yüksek kaliteli şehircilik hizmetlerin verilmesi için belirli niteliklere sahip olsa da, projelerin kapsamında kentsel planlama, şehircilik

veya kentleşmenin eksik düşünüldüğü değerlendirilmektedir. Bu durumun, mimarlığın ve mimarın kentsel mekânı yaratmadaki hâkimiyetinin artması, inşaat teknolojilerinde toplu ve kolay ve hızlı üretim tekniklerinin devreye girmesi ve inşaat maliyetinin azaltılmasına bağlı olduğu değerlendirilebilir.

Geleceğin kentlerinin inşası başlamıştır ve artarak devam edecektir. Geleceğin kentleri, insanlığın geleceğini şekillendirecek, birey ve insan toplulukları da kentleri şekillendirecektir. Geleceğin mimarisi ve kentsel planlaması, belirli bir yerde inşa edilmiş bir ürün veya doku olarak anlaşılmamalıdır. İçinde bulunduğumuz süreç daha fazla geleceğin kentinin inşasını gerektirecek veya kentsel ilişkilerden bağımsız mega projelerle bir anda oluşturulmuş kentsel dokular ve yapılar toplumlara empoze edilecektir. Kentin tarihi ve zaman içinde oluşan bir kimliği ise, olmayacaktır.

Geleceğin kenti düş gücüyle ve mali güçle doğrudan ilgilidir. Kentlere ait sistemler; yaşanabilirlik savıyla, aynı zamanda yakınımızdaki çevrenin planlanması, geliştirilmesi ve işletilmesi anlayışımızı da etkileyecektir. Geleceğin kentleri yeni sermaye merkezlerinde gelişmekte veya yeni sermaye merkezleri yaratılmaktadır.

Eren (2023)'in belirttiği gibi, geleceğin kenti projeleri, ulus devlet veya uluslararası sermayeli şirketlerin ortaklığındaki önermelerdir. Geleceğin kentlerinin inşa faaliyetlerinin ciddi meblağlar gerektirdiği ve her ülkenin bu meblağları karşılayacak ekonomik gelişmişlik seviyesine sahip olmadığını belirtmek gerekir. Kentlerin inşası dışında, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve işletilmesi de yüksek bedelli yatırım gerektirmektedir. Modern Çağ'ın önde gelen kapitalist ülkeleri proje üretmede geri kalmaktadır. Suudi Arabistan, Katar, Hindistan, Çin, Singapur, Malezya, Güney Kore geleceğin kentleri önermelerinde lider

konumdadırlar. Uygulama yoğunlaşma ise, Çin-Singapur-Dubai arasındadır.

Kentsel gelişim modellerine uyar planlı ve kontrollü, planlı ve kontrolsüz, plansız ve kontrolsüz şekilde büyüyen kentler mevcut iken, geleceğin kentleri önermelerinin varlığı ve inşa çabaları, mekânsal planlama, şehircilik ve kentleşme açısından bir ikilem yaratacaktır. İdari, mali, teknik ve teknolojik kapasite yetersizlikleri, değişen iklim koşulları ve teknik kapasite vizyon eksiklikleri ve kamu idaresi zafiyetleri geleceğin kentini yaratmadaki temel zorluklardır. Gelecek kavramının projelerdeki içeriğinin belirsizliği bu ortamı daha da grileştirmektedir.

Ayalp (2020)'ın vurguladığı gibi, geleceğin planlanması ve kentlerin tasarlanmasında gösterilecek yaklaşımda; bireyin artma potansiyeli olan üretici kapasite ve yapabilirliklerini özgürleştiren, çoklu ve çoğulcu, kendi kendisini örgütleyebilen sistemler eliyle, dinamik ve oluşumsal bir gelecek tasavvuru ve ona ulaşılmasını mümkün kılacak hedef ve önceliklerin belirlenmesi önemsenmelidir.

Geleceğin kenti sadece tasarım olgusuna indirgenmemelidir. Ancak, Çalışkan vd. (2020) ve Çalışkan ve Emre (2020)'nin mekânsal planlama ve tasarımın kentlerin geleceği sorusuna verdiği yaratıcı yanıtın oldukça sınırlı görünmekte olduğu ve tasarımcıların gelecekteki yerleşim formu ve örüntüleri üzerinde fikir geliştirmesini sağlayacak yöntemleri geliştirmede yetersiz kalmasından kaynaklandığı yönündeki savları yerinde görülmektedir. Formel bir düşüncenin kentsel ilişkileri sağlamayacağı açıktır.

Planlama ve kentsel tasarım, ürün bazında kesin bir sonuç önermekle birlikte, çeşitli projelerin (NEOM'un the Line dâhil) uygulamasının tam olarak yapılamadığı veya ilk önermeden farklı mekân ve yapının oluştuğu gözlemlenmektedir. Geleceğin kentlerinin mega strüktürler olarak önerilmesi planlanma ve

tasarımlarını ve gerçekleştirilmesini kolaylaştırmaktadır. Ancak bu durum, bir çelişki olarak kentsel planlama disiplin alanı ve uygulamasında görülmeye devam edecektir.

Geleceğin projeleriyle, kent, bölgeleme (zonlama), makroform benzeri kavramlar ve ilişkileri de tasarımcılarca önemsenmemektedir. Komşuluk ünitesi ve superbloklar ise, önermelerde güç kazanmaktadır. Bina veya yapı adası/adaları bazında kent proje önermeleri de mevcuttur. Bu durumda bu tarz veya benzer şekildeki önermeler nitelikli müteahhitlik hizmeti olarak düşünülmelidir. Projelerin çoğunluğu estetik olmayan yığınlardır. Bazılarının ölçeklerinin orantısızlığı projenin uygulanmasını da zorlaştırmaktadır.

Bir proje kapsamında inşa edilecek alanların nüfuslarının kontrolü veya kentlerin nasıl genişleyeceği veya büyüyeceği soruları henüz cevapsızdır. Kentin emlak piyasalarına sunulan birimlerle tanımlanan mal niteliği, kentli elitleri ve üst sınıfları daha da güçlendirirken hizmetler sektöründeki yoksul kesimlerin nüfusunun artması veya yerleşmelere göçler olması durumunda mevcut önermelerde bu kesimlerin nasıl yer seçecekleri belirsizdir.

Farklı bir ifadeyle, sabit yapılaşması ve nüfusu belirli olan bir geleceğin kentinin kentsel nüfusunun büyümesi olası görülmemektedir. Göçle gelen halklar bu kentlerde emlak piyasalardan alma veya kiralama dışında yer bulamayacaktır. Hizmetler sektöründe çalışanlar için bu kentlerde herhangi bir barınma alanı düşünülmendiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, kentsel büyüme kavramının kapsamı da değişmektedir.

Bir başka değişen kavram kentin kimliğine dairdir. Genelde uluslararası A grubu mimarlık bürolarından çıkan projeler tasarımcısının öngörüsü, anlayışı, felsefesi ve mesleki teknik seviyesinin birer yansımasıdır. Yeni fikirler ve yaklaşımlar - geleceğe dair vizyonlar - bir yaratıcının duruşunun, eyleminin

ve bireyselliğinin bir yansıması ve bir göstergesidir. Sürdürülebilirlik öngörülleri ile yerel kimlik ise, bu projelerde temsil edilmemektedir. Bir geleceğin kenti önermesinin, yerin kültürü ve aklı tarafından üretilmiş bir ürün olarak geniş çapta toplum tarafından kabul görmelidir.

Bugünün mimarlık dünyasının kentlerimize dair vizyonu; kentlerin insana insancıl ve doğal yaşam boyutunda hizmet edecek geleceğin değerleri olduğu noktasındadır. Mimarlık ve kentsel planlama, hayal gücünün sanatsal bir fenomen olarak ortaya çıkışı olarak tanımlanabilir. Kentsel planlamanın bu kentlerin tasarımı, uygulaması ve işletimi sırasında ne kadar yönlendirici olduğu veya mevcut kentlerle bu kentlerin nasıl ilişkilendirilebileceği belirsizdir. Şehir planlama ve mimarlık disiplin alanları ve mesleki uygulama alanında, geleceğin kentlerini yaratma yönünde bir endişe olmasa da, farklı disiplinlerin bu kentleri sadece formel ve teknolojik olarak yaratması, önermeleri, kent fenomeninden uzaklaştırmaktadır.

Şehir planlama disiplini açısından kentlerin çeşitliliği, sosyal ve kültürel farklılık ve kimliklerini, bütünlüklerini ve tarihi şekilleriyle bütünleşmelerini koruma ihtiyacı, geleceğin kenti üzerine derinlemesine düşünmeyi gerektirmektedir. Önermelerin yeni kentleşme, yeni şehircilik, yeni toplum ve yeni küresel insanı içeren projeler oldukları ise, tartışmasızdır. Disiplin alanındaki diğer bir sorun alanı ise, bugün, mevcut kentler dinamikken geleceğin kentleri önermeleri; dönüşen dünya düzeninde yeni sermaye odakları için statik kurgular olmasıdır.

Geleceğin kentleri önermeleri yaygınlaştıkça eleştiriler derinleşmektedir. Geleceğin kentinin toplumsal, çevresel ve mekânsal etkisinin ne olacağı, geleceği ve şehir planlama disiplin alanının uygulamasını ne derecede etkileyeceği henüz belirsizdir. Gelecek, dışsallıklar nedeniyle, önceden öngörülebilir bir olgu da değildir.

Eleştirinin bir diğer nedeni; özellikle akıllı veya dijital kentlerin çevre duyarlılığı, ekolojik özellikleri ve dijitalleşme düzeyine bağlı olarak insanları takip ve izleme becerileridir. Bu durum kentlilerde güvenlik konusunda bir sorun alanı ortaya çıkartmaktadır. Ayrıca, dijital olarak tasarlanan kentler akıllı kentlermiş gibi anlaşılabilmekte veya tanıtılabilmektedir. Açık ki, akıllı ulaşım, teknolojik sürdürülebilirlik ve işletim ile enformatik gelişme konuları geleceğin kentlerine dair temel çalışma alanları olacaktır.

Çeşitli geleceğin kenti önermelerinin bir kısmının Modern Mimarlık Dönemi veya öncesi dönem yerleşme ve yapı önermelerine benzerliği vardır. Geleceğin kenti projelerinin pek çoğu mimari açıdan eskinin yeniden keşfidir. Mimarlık ve planlama tarihinde geçmişe özlem veya esinlenme her zaman olmakla birlikte, çığır açan bir tasarım önermesi içeren proje veya geleceğin kentinin prototipi bu olmalıdır denilebilecek ve modern mimarlık ilkeleri gibi tüm coğrafyalarda uygulanabilecek bir önerme henüz yapılmamıştır. Bu çalışmanın içerdiği örneklerde gösterilen yaklaşım benzerlikleri ve tekrarlar nedeniyle, Al-Saidi & Zaidan (2020)'ın yeni mega projelerin yeni bir planlama olduğu ve en ileri tasarım ve teknolojiyi içerdiği iddiası tartışmalıdır.

İnsan veya doğal kaynaklı afetler ile COVID-19 benzeri pandemiler; şehir plancıları yanı sıra, kent idaresi, kentsel planlama, kentleşme ve şehircilikle ilgili karar verici aktörlere kentlerin daha fazla dayanıklı ve sürdürülebilir olması ve kamu sağlığı ve güvenliğini önceliklenmesi gerektiğini ispat etmiştir. Geleceğin kenti önermelerinin çözüm niteliği zaman içinde belirlenebilecektir. Benzer olaylardan etkileşim düzeyleri henüz test edilmemiştir. Bu incelemede belirlenen hususların kamu idareleri temsilcileri, şehir plancıları ve mimarlık ve planlama büroları tarafından ne kadar dikkate alınacağı ise, belirsiz bir olgu ve ayrı bir çalışma konusudur.

Emlak piyasaları oluşturmak ve kentlere marka değeri katmak veya bir toplumun kentsel yaşam ihtiyacını karşılamak için geliştirilen önermelerin gizli gerçekliği olabilmektedir. Gizli gerçeklik bağlamında Mauri, Gazze ve Ukrayna'daki müdahale noktalarının geleceğin kenti önerme alanları olduğu değerlendirilmektedir.

Bu aşamada, geleceğin kentlerini tasarlamak ve gelecekte inşa etmek için bazı temel soruların düşünülmesi ihtiyacı mevcuttur:

İlk soru; kent, Kent Kuramı ve kent yaşamı bağlamında geleceğin kentleri inşa edilirken nasıl kentler kurulmak istenildiğine dairdir. Geleceğin kentleri neden ve kim tarafından yapılmalı veya yaptırılmalıdır? Ayrıca, Arıt (1998)'ın da sorguladığı gibi geleceğin kentleri kimin için yapılmaktadır? Geleceğin kentlerin üretimiyle ne amaçlanmaktadır? İnsanoğlu ne tür mekânlarda yaşamak istemektedir? Geleceğin kentleri değişmez ve zorunlu mekânlar mı üretmektedir?

Geleceğin kentleri önermelerinin sayısı hâlihazırda yaklaşık 200 civarındadır.

Geleceğin kentlerinin tamamının gerçekleşmesi veya insanlığın tümünün yerleşmelerinin bu proje alanlarına ve yapılara taşınması mümkün değildir. Bu durumda; geleceğin kentleri birer ütopya mıdır? Bademli (1998), bazı kent önermelerinin ütopya olarak tanımlanabileceği, ütopyaların tamamen gerçekleşmediği veya gerçekleşmelerinin mümkün olmayacağını belirtmektedir. Bu durumda proje önermelerinin emlak piyasalarını güçlendirmesinin ötesinde, geleceğin biçimlenmesinde hangi yönde ve ne derece etkili olacağının ivedilikle sorgulanması gerekmektedir.

Özetle, araştırma; geleceğin kentine dair önermelerin artığını, bu önermelerin içinde mevcut yerleşmelerin geleceğine veya bu kentlerle nasıl entegre olunacağına dair herhangi bir

öngörü olmadığını, çeşitli kentsel fonksiyonlar ve toplum kesimleri dikkate alınmadan tasarım yapıldığını, tasarımların devrimsel nitelik taşımadığını, ancak geçmişin bir tekrarı olduğunu, projelerden sadece ticarete yönelik olanların ve hegomonik güçlerce yapılanların inşa edildiği ve işlediği tespit edilmiştir. Tüm insan yerleşmelerinin akıllı, sürdürülebilir ve ekolojik açıdan yaşanabilir geleceğin kentine dönüştürülmesi ise, bir ütopyadır.

Sayısız ulus devletlerin bütçesi geleceğin kentlerini türlerini sıfırdan yapmak için yeterli değildir. Dolayısıyla, geleceğin kenti önermelerin yaygınlaşmaya başladığı bir ortamda, geleceğin kentleri dışındaki kentlerin durumu ve varlığı için ilkeler ve öngörüler de tanımlanmalıdır. Mevcut kentlerin fiziki ve yaşamsal kaliteleri kaybedilmeden nasıl ve hangi mali kaynaklarla iyileştirileceği ve bugünkü kentsel dokunun ve yapının nasıl dayanıklı hale getirileceği de sorgulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ajiboye, J. O. (2021). Morphological analysis of urban growth control and management mechanisms: Abuja, Amsterdam and Ankara cases (Unpublished Master's Thesis). Department of City and Regional Planning, Süleyman Demirel University, Isparta, Turkey.
- Al-Saidi, M., & Zaidan, E. (2020). Gulf Futuristic cities beyond the headlines: Understanding the planned cities megatrend. 7th International Conference on Energy and Environment Research, ICEER 2020, 14-18 September, ISEP, Porto, Portugal. *Energy Reports*, 6. 114-121.
- Al-Worafi, Y. M. (2023). Chapter 14, *Technology for drug safety: Future*, Springer Science and Business Media LLC. Erişim Adresi (05.08.2024): <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-34268-4>
- Amadike, A. (Mayıs 18, 2022). Finland builds underground city in case of Russian backlash to NATO bid, National Post. Erişim Adresi (08.08.2024): <https://nationalpost.com/news/world/finland-dusts-off-bunkers-builds-underground-city-in-preparation-for-russia-backlash>
- Arkitera, Suudi Arabistan'ın ultra fütüristik dev şehri NEOM'un dört megakenti, Erişim Adresi (06.08.2024): <https://www.arkitera.com/haber/suudi-arabistanin-ultra-futuristik-dev-seh-ri-neomun-dort-megakenti/>
- Archello. Smart City Malta, Erişim Adresi (08.08.2024): <https://archello.com/project/smart-city-malta>
- Archilovers (2023). Liuzhou Forest City - Stefano Boeri Architetti, Erişim Adresi (08.08.2024): <https://www.archilovers.com/projects/214891/liuzhou-forest-city.html#info>

- Arıt, S. (1998). Geleceğin Kentleri. *Bilim ve Teknik*. 58-63. Ocak. Erişim Adresi (03.08.2024): <https://e-dergi.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf;jsessionid=8kpaGTCxMeJQQ-03npfq6o1H?dergiKodu=4&cilt=31&sayi=362&sayfa=58&yaziid=10354>
- Ayalp, E. (Temmuz 19, 2020). İzmir Kalkınma Ajansı, Geleceğin kentleri. Kalkınma Güncesi. Erişim Adresi (29.07.2024): <https://kalkinmaguncesi.izka.org.tr/index.php/2020/07/19/gelecegin-kentleri/>
- Barlas, A. (2016). Komşuluk ünitesi, Melih Ersoy Editör (2012). *Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük*, İstanbul: Ninova Yayıncılık. ss.281-283.
- Bayhan, B. (2015). Zaha Hadid'in Kartal planlarında süreç nasıl ilerledi? *Arkitera*. 09.02.2015. Erişim Adresi (04.08.2024): <https://www.arkitera.com/haber/zaha-hadidin-kartal-plan-larinda-surec-nasil-ilerledi/>
- BIG (2020). BiodiverCity Penang. Erişim Adresi (05.08.2024): <https://big.dk/projects/biodivercity-penang-6542>
- Bibri, S. E. (2018). Smart sustainable cities of the future, Springer Science and Business Media LLC. ISSN2365-757X, ISSN2365-7588 (electronic)
- Block, I. (Mayıs 15, 2018). Foster+Partners to masterplan new sustainable city in India. Erişim Adresi (06.08.2024): <https://www.dezeen.com/2018/05/15/foster-partners-masterplan-new-sustainable-city-andhra-pradesh-india/>
- Block, I. (Eylül 02, 2020). Guallart Architects designs post-covid housing for new city in China, Erişim Adresi (05.08.2024): <https://www.dezeen.com/2020/09/02/guallart-architects-self-sufficient-city-xiong-an-china-architecture/>

Boeri, Forest City Shijiazhuang, Erişim Adresi (08.08.2024):
<https://www.stefanoberiarchitetti.net/en/project/forest-city/>

Boeri, S. Stefano Boeri Architetti, Erişim Adresi (05.08.2024):
<https://www.stefanoberiarchitetti.net/en/project/smart-forest-city-cancun/>

Самбууням, М. (March 21, 2024). *Montsame*. International Competition for New Kharkhorum City Concept Announced. Erişim Adresi (07.08.2024):
<https://www.montsame.mn/en/read/340081#:~:text=The%20Urban%20Planning%20Administration%20of,the%20President%20of%20Mongolia%20No.>

Cihangir Çamur, K., Erdoğan Aras, F., & Demirbilek Çardak, S. (2022). Konut alanlarında işlevsel ve fiziksel dönüşüm: Ankara Beysukent-Planlamacılar Sitesi'nden bulgular. *İdealkent*. 38(13), 4, 2520-2559, Doi: 10.31198/idealkent.1214599

Cityscape-intelligence (a), Real estate investment trends & insights (cityscape-intelligence.com), Erişim Adresi (23.07.2023): <https://www.cityscape-intelligence.com>

Cityscape-intelligence (b), Inside look: Saudi Arabia's smart and sustainable city AlNama Erişim Adresi (08.08.2024):
<https://www.cityscape-intelligence.com/architecture-projects/inside-look-saudi-arabias-smart-and-sustainable-city-alnama>

Clark, J. (Ağustos 18, 2020). Future Melaka – Construction and transport projects in Malacca, Malaysia, Erişim Adresi (04.08.2024): <https://futuresoutheastasia.com/future-melaka/>

- Clark, J. (Ağustos 19, 2023). Nusantara – New Capital City of Indonesia. Future Southeast Asia. Erişim Adresi (29.08.2023): <https://futuresoutheastasia.com/nusantara-new-capital-city-of-indonesia/>
- Cogley, B. (Aralık 10, 2019). Partisans to turn Canadian town into “city of the future”, The Orbit. Erişim Adresi (19.09.2023): <https://www.dezeen.com/2019/12/10/the-orbit-partisans-canadian-town-city-of-the-future/>
- Crook, L. (Şubat 04, 2021). OMA designs Chengdu Future City as "alternative to the typical masterplan", Erişim Adresi (08.08.2024): <https://www.dezeen.com/2021/02/04/oma-gmp-design-chengdu-future-city-china-masterplans/>
- Çalışkan, O., & Efeoğlu, E. (2020). Şehircilikte Gelecekçi Düşünce: Güncel Kentsel Tasarım Pratiğine Eleştirel Bakış. MSGSÜ 27. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Geleceğin Kentini Tasarlamak: Akıllı Kentler, Geleceğin Toplum ve Kentsel Tasarım, 23-24 Mayıs 2019, İstanbul. ss. 323-339.
- Çalışkan, O., Tümtürk O., & Özgür, I. Y. (2020). ‘İmgelem mühendisliği’: Gelecekçi şehircilik için bilişsel yöntem önerisi. MSGSÜ 27. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Geleceğin Kentini Tasarlamak: Akıllı Kentler, Geleceğin Toplum ve Kentsel Tasarım, 23-24 Mayıs 2019, İstanbul. ss.153-165.
- de la Cuetara, I. (Mayıs 12, 2022). Helsinki's 'underground city' reflects tense position as Russia's neighbor. Erişim Adresi (06.08.2024): <https://abcnews.go.com/International/helsinkis-underground-city-reflects-tense-position-russias-neighbor/story?id=84668764>
- Dejtiar , F. (Ağustos 13, 2020). Archdaily, Vince Guallart wins self-sufficient city competition for Post-Coronavirus

- China, Erişim Adresi (06.08.2024):
<https://www.archdaily.com/945679/vicente-guallart-wins-self-sufficient-city-competition-for-post-coronavirus-china>
- Dogen City, Erişim Adresi (08.08.2024): <https://www.n-ark.jp/en/dogen-city>
- Dubai Internet City (DIC), Erişim Adresi (07.08.2024):
<https://dic.ae/>
- Dubai Media City (DMC) (a), (2023) Erişim Adresi (07.08.2024):
<https://u.ae>
- Dubai Media City (DMC) (b), Erişim Adresi (08.08.2024):
<https://dmc.ae>
- Economic and Social Commission for Asia and Pacific (ESCAP). (Eylül 18, 2023). Navigating the Challenges of New City Development for Nusantara, Indonesia's Future Capital. Erişim Adresi (05.08.2024):
<https://www.unescap.org/blog/navigating-challenges-new-city-development-nusantara-indonesias-future-capital#>
- Eren, Ş.G. (2007). Impacts of privatization on urban planning: The Turkish case (Ankara), METU the Graduate School of Natural and Applied Sciences City and Regional Planning Program, Unpublished Ph.D. Dissertation, July, Ankara
- Eren, Ş. G. (2019). Tokyo: Solaris - Güneş İmparatorluğu'nun dirençli, kırılğan ve tehlikeli kenti. *İdealkent*, 10(28), 907-941. <https://doi.org/10.31198/idealkent.635099>
- Eren, Ş. G. (2021). Sürdürülebilirlik bağlamında şehircilik ve kentsel büyüme kavramları üzerine bir analiz. İçinde: Mimarlık Bilimleri ve Sürdürülebilirlik [Architectural Sciences and Sustainability] (ss. 197-264). Ş. E. Beşir, M.

- B. Bingül Bulut ve İ. Bekar (Eds.), Architectural Sciences-Volume 2. İKSAD Publishing House.
- Eren, Ş. G. (2023). Future cities. İçinde: Cihangir Çamur, K. & Eren, Ş. G. (Eds.). Architectural Sciences and Recent Approaches and Trends in Urban and Regional Planning. Chapter 10, ss. 340-420. ISBN: 978-625-367-442-7. İKSAD Publications.
- Factdubai, Erişim Adresi (04.08.2024):
<https://www.factdubai.com/saudi-arabia/news-saudi-arabia/everything-you-need-to-know-about-the-gulf-of-aqaba-megaproject>
- Finney, A. (Haziran 27, 2022). Maldives reveals "world's first true floating island city" to cope with rising sea levels, Erişim Adresi (08.08.2024):
<https://www.dezeen.com/2022/06/27/maldives-floating-city-climate-change-sea-levels/>
- Florian, M. (Eylül, 2022). Archdaily, XZero city is Kuwait's proposal for a self-sufficient smart city, Erişim Adresi (08.08.2024): <https://www.archdaily.com/989042/xzero-city-is-kuwaits-proposal-for-a-self-sufficient-smart-city>
- Frearson, A. (Mayıs 13, 2014). Floating city concept by AT Design Office features underwater roads and submarines, Erişim Adresi (08.08.2024):
<https://www.dezeen.com/2014/05/13/floating-city-at-design-office/>
- Ghafouri, A., & Weber, C. (2020). Multifunctional urban spaces a solution to increase the quality of urban life in dense cities. *Manzar. The Iranian Academic Open Access Journal of Landscape*, 12(51), 34-45. Erişim Adresi (13.06.2024): [ff10.22034/manzar.2020.214183.2023ff.ffhal-02914038](https://doi.org/10.22034/manzar.2020.214183.2023ff.ffhal-02914038)

- Gibson, E. (Kasım 06, 2018). Cryptocurrency millionaire plans blockchain smart city in Nevada desert, Erişim Adresi (08.08.2024):
<https://www.dezeen.com/2018/11/06/blockchain-innovation-park-smart-city-nevada-jeffrey-berns/>
- Gigler, S. (Aralık 29, 2015). From citizen feedback to inclusive institutions: 10 lessons, Worldbank.org. Erişim Adresi (03.08.2024):
<https://blogs.worldbank.org/governance/citizen-feedback-inclusive-institutions-10-lessons>
- Görer Tamer, N. (2020). Su Duyarlı Kentlere Doğru. *Bir Damla*. 5, Ekim. 30-31.
- Graham, S., & Marvin, S. (1996). Tellecommunications and the city-electronic spaces, Urban places. New York: Routledge.
- Habertürk, Hadid'in projesi İstanbul'da 'modifiye' oldu. (Nisan 03, 2016). Erişim Adresi (05.08.2024):
<https://www.haberturk.com/gundem/haber/1219244-hadidin-projesi-istanbulda-modifiye-oldu#:~:text=Zaha%20Hadid'in%20haz%C4%B1rlad%C4%B1%20%20istanbul,ta%C4%B1ndan%20oybirli%C4%B1%20ile%20kabul%20edildi&text=Zaha%20Hadid'in%20d%C3%BCnyada%20marka,imzas%C4%B1%20T%C3%BCrkiye'de%20olabilir.>
- Hancock, T., & Bezold, C. (1994). Possible futures, Preferable futures, *Healthcare Forum Journal*, 37(2), ss. 23-29.
- Hasiya, S., & Teo, C. P. (2022). Introduction to the special section on smart city operations. *Manufacturing & Service Operations Management*, 24(5): 2387-2388. doi: 10.1287/msom.2022.1133

HBGrup, İstanbul Uluslararası Finans Merkezi 3328 Ada 6 Parsel
ikmal inşaatı işi (TAO), Erişim Adresi (08.08.2024):
[http://www.hbgrup.com.tr/istanbululuslararasıfinans
merkezi.html](http://www.hbgrup.com.tr/istanbululuslararasıfinansmerkezi.html)

Hidden Architecture, Journal/Atlas. Le Familistere Guise, Erişim
Adresi (06.08.2024): [https://hiddenarchitecture.net/le-
familistere-guise/](https://hiddenarchitecture.net/le-familistere-guise/)

Highrises, Erişim Adresi (05.08.2024):
[https://www.highrises.com/buildings/Chicago
_il/tribune-tower-residences_435-n-michigan-ave_6627](https://www.highrises.com/buildings/Chicago_il/tribune-tower-residences_435-n-michigan-ave_6627)

International Design Studio (IDS). Aladdin City. Erişim Adresi
(04.08.2024): <http://www.intl-ds.com/page16.html>

İstanbul Finans Merkezi (İFM). Erişim Adresi (07.08.2024):
<https://ifm.gov.tr/ana-sayfa>

Kothari, S. (Haziran 20, 2023) AI tools for data analysis:
Maximizing efficiency and enabling innovation. Erişim
Adresi (05.08.2024): [https://www.simplilearn.com/ai-
tools-for-data-analysis-article](https://www.simplilearn.com/ai-tools-for-data-analysis-article)

Köybaşı, S. (Şubat 03, 2022). Endonezya'nın başkenti değişiyor:
Milletvekillerinin onaylamasının ardından yeni başkent
Nusantara olacağı açıklandı. Erişim Adresi (04.08.2024):
[https://anayasagundemi.com/2022/02/03/endonezyanin-
baskenti-degisiyor -milletvekillerinin-onaylamasinin-
ardindan-yeni-baskentin-nusantara-olacagi-aciklandi/](https://anayasagundemi.com/2022/02/03/endonezyanin-baskenti-degisiyor-milletvekillerinin-onaylamasinin-ardindan-yeni-baskentin-nusantara-olacagi-aciklandi/)

Litman, T. (2003). Measuring transportation: Traffic, mobility
and accessibility. *ITE Journal*, 73(10), October, 28-32.

Longo, M., Foiadelli, F., & Yaici, W. (2019). Electric vehicles
integrated with renewable energy sources for sustainable
mobility. *New Trends in Electrical Vehicle Powertrains*.
Luis Romeral Martínez and Miguel Delgado Prieto (Eds.),
IntechOpen. doi: 10.5772 /intechopen.76788.

- Marco, C. (Mart 05, 2024). CNU, Are superblocks the future of urban living? Erişim Adresi (06.08.2024): <https://www.cnu.org/publicsquare/2024/03/05/are-superblocks-future-urban-living#:~:text=Finally%2C%20in%201993%2C%20the%20Urban,total%20of%2021%20by%202030>
- Mino Caggiula Architects, Erişim Adresi (07.08.2024). <https://www.minocaggiula.com/en/arcology-paolo-soleri/>
- Ministry of Education and Research (BMBF) (Germany) (2024). City of the Future. Erişim Adresi (03.08.2024) https://www.internationales-buero.de/en/city_of_the_future.php
- National Geographic (2023). Erişim Adresi (28.08.2023): <https://www.nationalgeographic.co.uk/cities-of-the-future>
- NEOM Magna. Erişim Adresi (04.08.2024): <https://www.neom.com/en-us/newsroom/neom-reveals-magna>
- NEOM Oxagon. Erişim Adresi (04.08.2024): <https://www.neom.com/en-us/regions/oxagon>
- NEOM Sindalah. Erişim Adresi (08.08.2024): <https://www.neom.com/en-us/regions/sindalah>
- NEOM The Line. Erişim Adresi (05.08.2024): <https://www.neom.com/en-us/newsroom/hrh-announces-theline-designs>
- NEOM Trojena. Erişim Adresi (05.08.2024): <https://www.neom.com/en-us/regions/trojena>
- New Songdo City. Erişim Adresi (19.06.2024): <https://www.kpf.com/project/new-songdo-city>

- Nihal, M. (Temmuz 05, 2022), Mina's city of tents ready to welcome pilgrims for Hajj 2022. Erişim Adresi (09.08.2024): [https:// www.thenationalnews.com/gulf-news/saudi-arabia/2022/07/05/minas-city-of-tents-ready-to-welcome-pilgrims-for-hajj-2022/](https://www.thenationalnews.com/gulf-news/saudi-arabia/2022/07/05/minas-city-of-tents-ready-to-welcome-pilgrims-for-hajj-2022/)
- Okmeydanı, S. B. (2021). Yeni kentleşme trendleri ve geleceğin kentleri. *Şehir Sosyolojisi*. 14. Bölüm. Musa Yavuz Alptekin (Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık. ISBN: 978-605-320-392-6.
- One-way Street, (Mart 04, 2008). The generic city, Erişim Adresi (07.08.2024): https://onewaystreet.typepad.com/one_way_street/2008/03/the-generic-city.html
- Öztürk Saka, M., & Erdoğan, A. (2022). A theoretical approach to the spaces of the new future: Planning under the uncertainty principle. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning*. 11(2). doi: 10.15320/ICONARP.2023.254 E- ISSN:2147-9380
- Phantom Urbanism, Meixi Lake City, Erişim Adresi (04.08.2024): <http://www.phantom-urbanism.com/meixi-lake-city.html>
- Pinder, D. (2005). Visions of the city, Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Poslad, S. (2009). Ubiquitous computing: Smart devices, environments and interactions, West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Reddit (2020). Erişim Adresi (07.08.2024): <https://www.reddit.com/r/Turkey/comments/gs213j/duzgun-sehirlesme-ornegi-atca-aydin/>
- Rogers, D. (Ocak 31, 2023). 40 projects worth \$6.2bn inaugurated at Xiong'an New Area. Global Construction

- Review, Erişim Adresi (08.08.2024): <https://www.globalconstructionreview.com/40-projects-worth-6-2bn-inaugurated-at-xiongan-new-area/>
- Rosenberg, H., & Lev-On, A. (2021). Mobile applications in local government. *Electronic Government an International Journal*, 17(1), 1. doi: 10.1504/EG.2021.10034454
- Saka, M.Ö., & Erdoğan, A. (2023). A Theoretical Approach to the Spaces of the New Future: Planning under the Uncertainty Principle. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning*, 11(2), 563-583. doi: 10.15320/ICONARP.2023.254
- Saudi Gazette, Mina: The heart of Hajj pilgrimage featuring high tech infrastructure and sprawling tent city, Erişim Adresi (04.08.2024): <https://saudigazette.com.sa/article/643551>
- Schubert, D. (2019). Cities and plans—the past defines the future. *Planning Perspectives*, 34(1), 3-23.
- Share-architects.com. City today- city tomorrow. Share architects. 28 May. Erişim Adresi (04.08.2024): <https://share-architects.com/city-today-city-tomorrow/>
- Sınmaz, S. (2013). Yeni gelişen planlama yaklaşımları çerçevesinde akıllı yerleşme kavramı ve temel ilkeleri. *Megaron*, 8(2), 76-86.
- SmartCity Kochi, Erişim Adresi (08.08.2024): <https://smartcity-kochi.in/>
- SmartCity Korea, Busan Eco Delta Smart City, Erişim Adresi (04.08.2024): <https://smartcity.go.kr/en>
- Stouhi, D. (Ağustos 23, 2022). A Giant Ring-Like Structure is Proposed to Encircle Dubai's Burj Khalifa, Archdaily. Erişim Adresi (07.08.2024): <https://www.archdaily.com>

/987718/a-giant-ring-like-structure-is-proposed-to-encircle-dubais-burj-khalifa

Tolentino, J. NEOM's the Line documentary: Architects reveal thoughts in 45-minute Show. (Temmuz 20, 2023). Erişim Adresi (07.08.2024): <https://www.constructionweekonline.com/news/neoms-the-line-documentary-architects-reveal-thoughts-in-45-minute-show>

UK Government Office for Science (İngiliz Bilim Ofisi) (2016). Future of cities: Foresight for cities- A resource for policy makers. OGL. Erişim Adresi (19.07.2024): <https://www.gov.uk/government/publications/future-of-cities-foresight-for-cities>

Urban-China.org. Governing the future city, Erişim Adresi (05.08.2024): <https://urban-china.org/governing-the-future-city/>

Urban Kchoze (Mayıs 15, 2015). Erişim Adresi (06.08.2024): <https://urbankchoze.blogspot.com/2015/05/traditional-euro-bloc-what-it-is-how-it.html>.

Urenio.org, Smart City Strategy: PlanIT Valley (Portugal). (Ocak 26, 2015). Erişim Adresi (08.08.2024): <https://urenio.org/2015/01/26/smart-city-strategy-planit-valley-portugal/>

Ünlü, T. (2006). Kentsel mekânda değişimin yönetilmesi. *METU Journal of Faculty of Architecture*, 23(2), 63-92.

von Osten, M. (Mayıs 2009). Architecture without architects- Another anarchist approach, *e-flux Journal*, Erişim Adresi (06.08.2024): <https://www.e-flux.com/journal/06/61401/architecture-without-architects-another-anarchist-approach/>

Wikipedia, i-city, Erişim Adresi (04.08.2024): <https://en.wikipedia.org/wiki/I-City>

Wikipedia NEOM, Erişim Adresi (04.08.2024):
<https://en.wikipedia.org/wiki/Neom#:~:text=The%20total%20planned%20area%20of,powered%20by%20renewable%20energy%20sources>

World Economic Forum (weforum.org). This futuristic project uses mega-trees to power apartments, Erişim Adresi (16.07.2023): <https://www.weforum.org/agenda/2017/11/this-futuristic-project-uses-mega-trees-to-power-apartments/>

Yıldız, Ö. F. (Ocak 28, 2023). Endonezya'da başkent taşıma serüveni: Cakarta'dan Nusantara'ya, Erişim Adresi (21.06.2023): <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/endonezyada-baskent-tasima-seru-veni-cakartadan-nusantaraya/2487840>

i Akıllı kent (smart city), dijital kent (digital city), yeşil kent (green city), ekolojik kent (ecological city), sürdürülebilir kent (sustainable city), dirençli kent (dayanıklı kent (resilient city)), döngüsel kent (circular city), güvenli kent (safe city), kapsayıcı kent (içerici kent (inclusive city)), engelli dostu kent (disabled-friendly city), kadın dostu kent (women-friendly city), dayanışmacı kent (solidarist city), yaratıcı kent (creative city), sağlıklı kent (healthy city), yaşlı dostu kent (age-friendly city), yavaş kent (citta slow) (Sınmaz, 2013, Okmeydanı, 2021).

ii **Tercih Edilen Gelecek:** Bu, bireylerin veya grupların yaratmak istedikleri veya hedefledikleri gelecektir. Değerleri, umutları ve idealleri yansıtır. Tercih edilen gelecek, karar alma ve stratejik planlamayı yönlendirmek için sıkça kullanılır.

Olası Gelecek: Bu, mevcut eğilimler, veriler ve anlayışa dayanarak en olası görünen gelecektir. Mevcut kalıplar ve davranışlar önemli bir değişiklik olmaksızın devam ederse, gerçekleşecek olan gelecektir.

Olası, Ancak Olanaksız Gelecek: Bunlar, teknik olarak mümkün olmakla birlikte, mevcut koşullar, eğilimler veya bilinen kısıtlamalar nedeniyle olası olmayan gelecektir. Bu gelecekle, büyük ölçüde spekülasyon senaryoları veya mevcut yörüngelerden önemli sapmalar gerektiren senaryoları içerebilir.

Makbul Gelecek: Bu, mevcut bilgi ve faktörlerin nasıl etkileşime girdiğine dair anlayışa dayanarak makul bir şekilde gerçekleşebilecek gelecektir. Olası gelecek kadar kesin olmasa da, gene de gerçekçi olan gelecektir.

Mümkün Gelecek: Bu, olasılığı dikkate alınmaksızın potansiyel olarak gerçekleşebilecek herhangi bir geleceği içeren geniş bir kategoridir. Mevcut durumdan önemli değişiklikler gerektiren veya büyük ölçüde spekülasyon senaryoları da dahil olmak üzere tüm düşünülebilir senaryoları kapsar.

- iii **Biyomorfi:** Biyolojik organizmalardan türetilmiş veya biyolojik organizmalara benzeyen soyut formları tanımlamak için kullanılan terimdir. Eğrisel çizgilerin kullanılarak hayvan ve bitki gibi canlı organizma formlarının dış çizgilerle oluşturulmasını karşılayan soyut sanat biçimidir.
- iv **"Arcology"** terimi; "architecture" (mimarlık) ve "ecology" (ekoloji) kelimelerinin birleşiminden türetilmiş bir kelimedir. Arcology, sürdürülebilir ve kendi kendine yeterli mega yapılar veya kentler inşa etme konseptini ifade eder. Bu tür yapılar, yoğun nüfuslu alanlarda ekolojik dengeyi koruyarak, doğal kaynakları verimli bir şekilde kullanmayı ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirmeyi amaçlar. Arcology'ler genellikle büyük ölçekli binalar veya kompleksler olarak tasarlanır ve içinde yaşayanların ihtiyaç duyduğu tüm hizmetleri ve altyapıyı (konut, iş yerleri, tarım alanları, eğlence olanakları vb.) içermeyi hedefler. Özetle, arcology, ekolojik ve sürdürülebilir mimari anlayışıyla inşa edilmiş, kendi kendine yetebilen mega yapılar veya kentler anlamına gelir.

CONTRIBUTION OF SOCIAL DATA TO THE FORMULATION OF GREEN SPACE STRATEGIES¹

Ebru MANAVOĞLU²

Veli ORTAÇEŞME³

1. INTRODUCTION

Green spaces have vital importance within public spaces. Open and green areas, which serve as a tool for ensuring the sustainability of urban ecological conditions, contribute to environmental development, diversification of recreational opportunities, entertainment, and social transformation through green space strategies developed for cities (Manavoğlu, Ortaçesme, 2015).

In recent years, environmental and urban issues, negative effects of climate change on cities, and the COVID-19 pandemics have increased the need for green spaces, making them one of the most crucial topics in the context of sustainable urban development goals. In developed countries, the quality and quantity of open-green spaces are considered as indicators of civilization and quality of life (Gül, Küçük, 2001). In this context, many developed countries are striving to plan and create urban environments that are suitable for human life, taking into account people's physical and psychological needs.

¹ The book chapter is produced from the doctoral thesis titled “Multi –Criteria Analysis of Antalya City Green Areas and Determination of Planning Strategies”

² Dr. Urban Planner, ebrumanavoglu@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-9144-5395

³ Prof. Akdeniz University, ortacesme@akdeniz.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1832-425X.

In urban green space planning, beyond physical factors such as topography, geomorphology, climate, political, and architectural development, the social, cultural, and economic structure of urban residents, as well as their expectations and preferences regarding green spaces come to the forefront.

The expectations of urban residents regarding green spaces provide significant insights into how the urban green space system should be planned. One of the most important data sources for urban green space planning is social data. People's social and economic status, demographic structure, and the different expectations and desires from various age groups and educational backgrounds regarding green spaces may vary. Studies conducted in various countries have shown that urban green spaces are visited more frequently when they are located close to residential areas. Furthermore, it has been determined that the proximity of residences to green spaces is more important than the size of the green space itself and that housing prices decrease as the distance from green areas increases. This indicates that urban residents prioritize being close to green spaces. The European Commission's Urban Audit Report has introduced a criterion that urban green spaces should be within a 15-minute walking distance and evaluated the proportion of the urban population living within this range, which was found 64.8% for European cities (Doygun and İlter, 2007).

This study examines the opinions and preferences of the residents of Antalya City, Türkiye, regarding urban green spaces. Antalya, with its rich historical, natural, cultural, and ecological features, is one of the most popular tourism destinations of the country. In recent years, the city has undergone rapid changes due to urbanization, expanding spatially and experiencing rapid population growth. The absence of a systematic green space planning policy in urban master plans has put natural areas, protected values, and green spaces

under pressure. The need for green spaces in the city has been increasing day by day.

In a city like Antalya, which possesses rich ecological values, it is crucial to systematically plan, protect, and manage green spaces. Additionally, the regular development of the city, the control of urban expansion, the preservation of agricultural lands, and the sustainability of the city's natural resources can be ensured through green space planning. Antalya should not be planned with a standard urban planning approach; instead, it should be planned in accordance with ecological planning methods and techniques, focusing on green space planning strategies and objectives aimed at conserving natural resources (Manavoglu, 2013).

Identifying, evaluating, and analyzing data for the planning of urban green spaces require comprehensive study. In recent years, the "multi-criteria analysis" approach used in various scientific studies has contributed to urban planning, identifying changes in land use, determining the potential of urban green spaces, and developing green space policies and strategies. "Multi-criteria analysis" is the process of evaluating many options using a large number of criteria that are weighted for the purpose of selection, ranking, classification, prioritization or elimination; some of which contradictory to each other and do not use the same unit of measurement; and some of which even take qualitative values. Among these analyses, "social analysis" is particularly significant as it reveals the expectations and needs of urban residents regarding green spaces, contributes to future green space studies, and highlights the importance of social parameters in green space planning (Manavoglu, 2013).

2. STUDY AREA, MATERIALS AND METHOD

The study area covers the five central district municipalities within the Antalya Metropolitan Municipality, namely Konyaaltı, Muratpaşa, Kepez, Döşemealtı, and Aksu. Data obtained from face-to-face surveys conducted with green space users residing in 92 neighborhoods within these municipalities were used as material.

Considering the population of Antalya city center being around 1,000,000, 384 face-to-face surveys were conducted with a 5% error margin. The surveys consisted of five sections and 52 questions:

1. Personal expectations and needs regarding green spaces
2. General green spaces in Antalya
3. Green space needs at the neighborhood level
4. Management and administration
5. Socio-economic status

Data obtained from the surveys was subjected to various statistical analyses. Frequency analysis was conducted to explain demographic data, and chi-square analysis was used to determine user preferences. After coding and entering the surveys into the SPSS software, frequency analysis was employed to understand the general profiles of respondents and their answers. Chi-square significance tests were used to determine whether there were significant differences in responses and to highlight differences between groups. SPSS 13 software was used for the analyses.

3. FINDINGS

The findings highlight several social criteria essential for planning urban green spaces to create an effective living environment for users:

1. Needs
2. Expectations
3. Preferences
4. Activity and Usage
5. Accessibility
6. Social Interaction
7. Spatial Relationship
8. Quality of Life
9. Participation

3.1. Needs

Needs are the most critical criterion in green space planning. Age, income level, education, and cultural background are key factors in planning green spaces. Population is another important criterion in organizing needs according to spatial dimensions, considering population size, density, and age distribution. Strategies and decisions for green spaces in cities should allocate adequate and appropriate spaces for different age groups.

Survey responses regarding the socio-economic status of users revealed that 57% were women, and 43% were men. Most users were married with children and had a high school or university education. Regarding income, 59% work in minimum wage jobs, while 39% earn more than the minimum wage. 69% of users have been living in Antalya for more than ten years, and

36% have been residing in their current neighborhoods for over ten years.

82% of respondents are employed, with 49% working regular hours (8:30 AM - 5:00 PM), 21% self-employed, and 12% working irregular hours.

When the duration of residence in Antalya is examined, it is seen that 30% of them have been residing 30 years or more, 20% between 21-30 years, 19% between 11-20 years, 16% between 1-5 years and 15% between 6-10 years. When the duration of residence in their respective neighborhoods is examined, it is seen that 45% have been residing in their neighborhoods between 1-5 years, 24% between 11-20 years, 19% between 6-10 years, 8% between 21-30 years and 4% for 30 years or more.

3.2. Expectations

87.5% of respondents desire that their residence is close to a park, while 4.6% do not, and 7.7% are indifferent.

3.2.1. Accessibility

Among those who prefer living close to parks, 45.4% wish to get to parks on foot in 0-5 minutes, 39.7% in 6-10 minutes, 12.5% in 11-15 minutes. Overall, 97.6% of users wish parks to be accessible in 15 minutes.

3.2.2. Green Space Availability

76.7% of the participants responded negatively to the question of whether the number of green spaces in Antalya was sufficient. This shows that the great majority of users do not find the green spaces in Antalya sufficient.

3.2.3. Health Benefits of Green Spaces

While the rate of those who say that parks and green areas positively affect public health is 96%, the rate of those

who think that parks and green areas do not positively affect public health is 4%. Accordingly, the vast majority of users think that parks and green areas positively affect public health. Again, 99% of those who participated in the survey think that parks and green spaces beautify cities.

3.2.4. Size of Green Spaces

The percentage of respondents who answered positively to the question regarding the adequacy of green space size is 47%, while those who responded negatively account for 53%. Regarding whether the green space amenities respond to the needs of different age groups, 56% of users responded negatively, while 44%, positively.

3.2.5. Maintenance and Personnel Adequacy

Regarding the adequacy of green space maintenance, 59% of users responded negatively, while 41%, positively. Regarding their opinion about the competence of the maintenance staff, 40% of users answered negatively, 37% had no idea, and 23% responded positively. Accordingly, the majority of users find the maintenance of green spaces and the number of personnel insufficient.

3.2.6. Safety of Green Spaces

Regarding whether green spaces are safe at all hours of the day, 73% of users responded negatively, while 27%, positively. Accordingly, the majority of users believe that the green spaces in their neighborhoods are not safe all day long.

3.2.7. Municipal Services

Regarding satisfaction with municipal services related to green spaces, 58% of users responded negatively, while 42%, positively. Accordingly, the majority of users are not satisfied with the municipal services concerning the green spaces in their neighborhoods.

3.2.8. Problems in Green Spaces

The most critical problems identified by respondents are as follows:

1. Insufficient number of parks
 - o Lack of parks and wooded areas
 - o Distance of parks from residences
2. Maintenance issues
 - o Animal waste
 - o Lack of cleanliness and upkeep
3. Safety concerns
 - o Presence of stray animals
 - o Inadequate lighting
 - o General safety concerns (e.g. drug, alcohol users)
4. Lack of amenities
 - o Absence of restrooms
 - o Insufficient and poorly designed urban furniture
 - o Inadequate landscaping
 - o Limited functionality
 - o Lack of inclusivity for different age groups
 - o Insufficient sport areas and social activity spaces
 - o Inaccessibility for disabled individuals
5. Planning issues
 - o Lack of parking
 - o Design problems
 - o Insufficient space allocation

Based on the responses, it is understood that the most significant issue in neighborhood parks is safety, with a rate of 34%. This is followed by cleanliness problems with 25%, insufficient amenities with 17%, and an insufficient number of park areas with 14%.

The cross-analysis of user opinions on the most significant problems of green spaces in their neighborhoods and the municipalities they reside in reveals a meaningful difference between municipalities and green space issues.

In Muratpaşa Municipality, the most significant issue in parks is safety with 58%, followed by cleanliness with 19.8%, planning issues with 7.4%, lack of amenities with 6.4%, and insufficient green space with 4.9%.

For users residing in Konyaaltı Municipality, safety is again the primary concern with 41.2%, followed by cleanliness and the insufficient number of green spaces both with 22.1%, lack of amenities with 8.8%, "no idea" responses with 4.4%, and planning issues with 1.5%.

Among users within Kepez Municipality, safety ranks first again with 43%, followed by cleanliness with 17.5%, lack of amenities with 13.2%, planning issues with 10.5%, and the insufficient number of green spaces. The percentage of users who responded with "no idea" is 4.4%.

In Döşemealtı Municipality, cleanliness is the most significant issue with 43.9%, followed by safety with 24.4%, insufficient number of green spaces with 19.5%, lack of amenities with 7.3%, planning issues with 2.4%, and "no idea" responses.

For Aksu Municipality, where only a small number of surveys were conducted, the most fundamental problem is the insufficient number of green spaces.

The cross-examination results of the user opinions regarding the relationship between the municipalities where the users reside, and the maintenance of neighborhood parks show that there is a significant difference in maintenance according to the municipalities. The majority of users living within the boundaries of Muratpaşa, Konyaaltı, Döşemealtı, and Aksu Municipalities stated that park maintenance is inadequate. In contrast, users residing in Kepez Municipality indicated that park maintenance is sufficient.

3.3. Preferences

For 57% of users, the presence of green spaces was a reason for choosing their neighborhood, while for 43%, it was not a factor. When selecting their residence, 49% of users considered proximity to green areas, whereas 51% did not.

Regarding the question about the most visited green spaces in Antalya, the highest percentage (14%) was given to Karaalioğlu Park, located within the boundaries of Muratpaşa Municipality. This was followed by Atatürk Park (13%) and Atatürk Culture Park (11%), both within the same municipal boundaries, as well as Şehitler Park (10%) in Kepez Municipality and Kent Ormanı and Falez Park (9%) in Muratpaşa Municipality. These responses indicate that users predominantly know large urban parks rather than neighborhood parks.

Regarding the frequency of visits to green spaces, 37% of users visit them once a week, 22% once a month, 16% daily, 16% rarely, and 9% only a few times a year. Based on this data, 75% of users visit parks at least once a month.

Users' reasons for choosing green spaces include scenic beauty (25%), proximity to residence (18%), size (16%), presence of children's playgrounds (14%), opportunities for multiple activities (13%), sports facilities (8%), and parking

availability (6%). These responses indicate that scenery is an important parameter in green space selection, while location and size also play significant roles. The presence of children's playgrounds, activity opportunities, sports facilities, and parking lots are additional determining factors in user preferences.

Regarding the time of green space usage, 41% of users visit them on weekends, 25% in the evenings, 17% on holidays, 11% at midday, and 6% in the early morning. These responses suggest that green areas in Antalya are primarily used on weekends, holidays, and during evening hours, most likely because of the city's hot climate.

When asked which neighborhood park they visit most often, 31% of users responded with "the nearest one to my residence," and 12% named Şehitler Park. These responses suggest that users primarily visit the green area closest to their homes. Other frequently visited green spaces tend to be large parks.

When asked why they prefer neighborhood parks, 26% cited walking distance to their residence, 23% mentioned scenic beauty, 17% indicated the presence of children's playground, 14% stated safety, 10% mentioned the variety of amenities, 6% noted organized social activities, and 4% cited sports facilities. These responses suggest that users prioritize proximity and scenery when selecting a neighborhood park.

Regarding the preferred walking distance to a park, 31% of users prefer walking 0-5 minute, 22% 6-10 minutes, 19% 11-15 minutes, 11% 16-20 minutes, 9% 21-30 minutes, and 8% more than 31 minutes. This indicates that 72% of users prefer parks within a 0-15 minute walk from their residence.

A question on seasonal park usage patterns considered Antalya's climate, dividing responses into winter and summer periods. During winter, 34% of users visit parks between 14:00-

17:00, 28% between 17:00-19:00, 19% between 12:00-14:00, 8% between 06:00-10:00, 7% between 10:00-12:00, and 4% after 19:00. In summer, 46% of users visit parks between 17:00-19:00, 30% after 19:00, 9% between 06:00-10:00, 8% between 14:00-17:00, 6% between 10:00-12:00, and 1% between 12:00-14:00.

These results suggest that climatic factors influence the park's usage times. In winter, 34% of users visit parks between 14:00-17:00, whereas in summer, this percentage drops to 8% due to high daytime temperatures. During summer, 30% of users visit parks after 19:00, compared to only 4% in winter. In winter, 19% visit parks between 12:00-14:00, while this drops to 1% in summer. During winter, 28% use parks between 17:00-19:00, whereas this percentage rises to 46% in summer. These findings indicate that in winter, parks experience peak usage between 14:00-17:00, while in summer, usage shifts to the cooler evening hours of 17:00-19:00 and after 19:00

3.4. Activity and Usage

Users were asked whether the existing green spaces provide opportunities for various activities. Regarding whether green spaces allow for cultural activities, 54% of users responded negatively, 26% responded positively, and 20% stated that they had no idea.

When asked whether green spaces provide opportunities for educational activities, 87% of users responded negatively, while only 13% responded positively.

Accordingly, the majority of users believe that parks do not offer sufficient opportunities for cultural and educational activities.

Regarding whether green spaces meet the needs of different age groups and people with disabilities, 59% of users

responded negatively, while 41% responded positively. These results indicate that the majority of users believe that green spaces in Antalya do not encourage the use of elderly individuals, young people, children, people with disabilities, and individuals of various age groups and characteristics.

The primary reasons users visit green spaces are as follows: 35% for relaxation, 21% for entertaining children, 20% for sports, 11% for social activities, 5% for reading, 4% for playgrounds, 3% for walking pets, and 1% for other reasons.

A significant difference is observed between the municipality in which users reside and their knowledge of certain green spaces in the city ($X^2=330.337$, $df=12$, $p=0.000$).

The cross-analysis of responses regarding which parks are most known in the city, revealed a significant difference. It was concluded that users are more familiar with green spaces located within or near the municipality in which they reside.

For example, users residing in Muratpaşa Municipality most commonly know the following parks: Karaalioğlu Park (first), Atatürk Park (second), and Atatürk Culture Park (third). All three parks are located within the boundaries of Muratpaşa Municipality.

For users in Konyaaltı Municipality, the most well-known green spaces are as follows in order: Atatürk Culture Park, Karaalioğlu Park, and Atatürk Park, followed by Kepez Kent Ormanı and Şehitler Park.

Users living in Kepez Municipality are most familiar with Şehitler Park and Kepez Kent Ormanı, followed by Karaalioğlu Park, Atatürk Park, and Atatürk Culture Park, all of which are located within Muratpaşa Municipality.

Finally, users residing in Döşemealtı Municipality indicated that they are most familiar with Kepez Kent Ormanı,

followed by Atatürk Culture Park, Atatürk Park, and Karaalioğlu Park.

3.5. Accessibility

Altunkasa (2004), based on examples of urban green areas in Turkey and various countries, defines the accessibility distance as an average of 10 minutes walking time and a 400-meter impact area for children's playgrounds, and an average of 20 minutes walking time and an 800-meter impact area for neighborhood parks.

3.6. Social Interaction

When asked whether sports facilities for young people in their neighborhood are sufficient, 59% of users responded “no”, 25% responded “better than before”, and 16% responded “yes”. The responses indicate that the majority of users believe that sports facilities for young people in their neighborhoods are not sufficient.

3.7. Spatial Relationship

Demographics of Respondents:

- 42.2% of users reside in Muratpaşa Municipality
- 29.2% in Kepez Municipality
- 17.4% in Konyaaltı Municipality
- 10.5% in Döşemealtı Municipality
- 0.8% in Aksu Municipality

Neighborhood Distribution:

A total of 92 different neighborhoods were represented in the survey responses. The neighborhoods with the highest percentage of respondents were:

- Kepez Municipality's Yeni Mahalle (11.8%)

- Döşemealtı Municipality's Yeşilbayır Mahallesi (7.2%)
- Muratpaşa Municipality's Yeşilbahçe Mahallesi (4.6%)
- Konyaaltı Municipality's Arapsuyu Mahallesi (4.1%)
- Muratpaşa Municipality's Şirinyalı Mahallesi (13.6%)

The results show that although a sample size for districts was not initially intended, the samples made with the district populations turned out to be proportional.

Knowledge of Green Spaces in Neighborhoods:

When users were asked how many green spaces exist in their neighborhood, 27% answered that they didn't know. This shows that most users were unaware of the total number of green spaces in their neighborhood but were familiar with those within walking distance.

Knowledge of Green Spaces in Antalya City:

In a question designed to test users' knowledge of green spaces in Antalya city, the most known parks were those located in Muratpaşa and Kepez districts such as Karaalioğlu Park, Atatürk Park, and Atatürk Culture Park, along with Şehitler Park, Sakarya Park, and Kepez Kent Ormanı.

Karaalioğlu Park, the oldest park in Antalya, was the most known with 14.9%, followed by Atatürk Park with 12.9% and Atatürk Culture Park with 11.7%.

Planning Issues in Neighborhood Parks:

Regarding whether neighborhood parks have planning issues, 59% of users thought there were issues, while 41% believed there were no problems.

Cross-analysis of Municipality and Park Size Adequacy:

When users' responses regarding the adequacy of neighborhood park sizes were cross-referenced with the

municipalities they reside in, a significant difference was observed. The majority of users living within the boundaries of Muratpaşa, Konyaaltı, Döşemealtı, and Aksu municipalities think that the park sizes in their neighborhoods are inadequate, while the majority of users in Kepez Municipality think that they are sufficient.

Cross-analysis of Neighborhoods and Knowledge of Green Spaces:

A significant difference was found when comparing users' knowledge of green spaces in the city with their residential neighborhoods. This analysis focused on the four most recognized green spaces in the city: Atatürk Park, Karaalioğlu Park, Kepez Kent Ormanı, and Atatürk Culture Park.

3.8. Quality of Life

Parks are an important component of urban quality of life if they are well designed and accessible (Kemec, Abdalkarim, 2023). The majority of users stated that parks and green spaces make their cities more livable. Furthermore, 98% of users answered “yes” to the question "Would you like to live in a city with many green spaces?"

3.9. Participation

When asked whether they have contacted the relevant municipal authority regarding green space issues, 86% of users responded “no”, while 14% responded “yes”. This indicates that the majority of users have not reached out to the municipal authorities about green space problems, which can be seen as a sign of limited awareness or engagement with the city's green space issues.

When users were asked whether they would like to contribute to the more effective use and beautification of green

spaces, 43% responded “yes”, 40% responded “it doesn’t matter”, and 17% responded “no”. The responses indicate that a significant portion of users are willing to contribute to the usage and beautification of green spaces, showing a willingness to take responsibility in improving and enhancing green spaces.

A cross-analysis of responses to the question regarding the adequacy of personnel responsible for green space maintenance according to municipalities revealed a significant difference. Users living within the boundaries of Muratpaşa and Konyaaltı Municipalities mostly indicated that they were unaware of the personnel responsible for green space maintenance. Users residing in Kepez, Döşemealtı, and Aksu municipalities reported that the personnel responsible for park maintenance were insufficient.

A cross-analysis of responses regarding users' satisfaction with municipal services related to green spaces in their neighborhoods revealed a significant difference. As a result of the analysis, users residing in Kepez Municipality were the only group to report satisfaction with municipal services. 52.6% of users in Kepez expressed satisfaction with the municipal services, while users in Konyaaltı Municipality (63.2%), Muratpaşa Municipality (54.5%), Döşemealtı Municipality (92.5%), and Aksu Municipality (100%) expressed dissatisfaction with the municipal services related to green spaces.

4. CONCLUSION

Identifying the social situation in planning and understanding people's desires and expectations are of great importance in increasing the success of any planning. Participation is one of the key components in this regard. When

making planning decisions, it is essential to ensure that the people living in the planned area be a part of the process.

When evaluating users' personal expectations and needs regarding green spaces in line with planning strategies, it is observed that users generally prefer neighborhoods with parks when choosing where to live. They also consider proximity to parks when selecting their residence and wish their home to be near a park. Additionally, 97.6% of users prefer to access a park with a 0-15 minute walk (Table 1).

Table 1. Users' Personal Expectations Regarding Green Spaces

Question	Answer
Was the presence of parks a reason for choosing your neighborhood?	% 57 Yes % 43 No
Did you consider proximity to a park when choosing your residence?	% 49 Yes % 51 No
Would you like your residence to be close to a park?	% 87,5 Yes % 4,6 No % 7,7 it doesn't matter
If your answer is "yes," how close would you prefer it to be?	0-5 min. % 45,4 6-10 min. % 39,6 11-15 min . % 12,5 16-20 min. % 1,8 21-30 min. %0,3 31 min more % 0,3

The study results revealed the importance and necessity of social factors in green space strategies. The findings made the development of green space strategies possible.

As a result of the social analysis data, the majority of green space users agree that green spaces play a crucial role in creating more livable cities and improving urban quality of life. The common opinion among users is that green spaces have positive effects on public health and beautify the city. Another conclusion drawn from the analysis is that users do not find the green spaces in Antalya sufficient. In this context, strategies should be aimed at increasing the presence of green spaces. Another key finding from the analysis is that users' most

significant issues with green spaces are safety, cleanliness, and a lack of amenities.

In general, users take the presence of green spaces into consideration when choosing their neighborhood and prefer to live close to green spaces. 85% of users wish to have access to green spaces within a 0-10 minute walking distance. These data are of great importance for urban planning and green space planning strategies.

Another result obtained from the analysis is the belief that green spaces do not encourage use by elderly, young, children, disabled individuals as well as people from various age groups and backgrounds.

Most users believe that municipalities are not successful in providing cultural and educational activities in parks. They think that the activities related to sports facilities in their neighborhoods are not at a sufficient level. Users who find the municipalities' green space efforts inadequate have stated that the efforts have improved recently.

Although users do not know the exact number of green spaces in their neighborhoods, the most preferred green spaces are those located close to their residences.

Another result from the surveys is the fact that climatic factors affect the use of parks. In hot cities like Antalya, there is a noticeable difference in daytime people use green spaces between summer and winter. In summer, 76% of users visit parks and green spaces after 5:00 pm. In winter, 81% use parks and green spaces between 12:00 am and 5:00 pm. The conclusion here is that seasonal changes should be considered when developing green space strategies.

Although the majority of users are dissatisfied with the maintenance of parks and the number of staff, they do not report

their complaints to the relevant municipality. This indicates the problem of participation. Users either believe that their complaints will not be taken into consideration or do not know which municipal authority to address.

Furthermore, it appears that municipalities fall short in providing cultural and educational activities in green spaces, and it is believed that green spaces do not encourage the use of spaces by elderly, young, children, disabled, and various other demographic groups. The majority of users feel that the activities in the sports areas of their neighborhoods are insufficient, although some acknowledge that these activities are better compared to the past.

In general, while most users are dissatisfied with municipal services, 40% of them are unsure about contributing to the more effective use and beautification of green spaces.

The most significant issue with green spaces is safety, followed by cleanliness, insufficient amenities, and the inadequacy of the number and size of green spaces. Chi-square analyses have highlighted differences across districts: the main issue in Muratpaşa and Kepez districts is safety whereas it is cleanliness and maintenance in Konyaaltı; cleanliness in Döşemealtı; and inadequacy of park areas in terms of number and size in Aksu.

Based on the findings of the study, green space strategies (S) and actions (A) for the city of Antalya have been developed, as outlined in Table 2.

Table 2. Green Space Strategies and Actions for the City of Antalya

GOAL 1: Increase the presence of green spaces that will enable the urban population to benefit from green areas at the highest level and enhance urban quality of life.		
1.	S.1.1. Increase the urban green space inventory. S.1.2. Implement regulations that will allow for more effective and higher-level use of green spaces. S.1.3. Design and implement landscape and plant design projects for green spaces, as well as median-sidewalk greenway arrangements, that positively impact public health, in alignment with the overall urban plan and suitable for the city's microclimate. S.1.4. Implementing projects that enhance the quality of life through green spaces, focusing on high landscape value, diversity of amenities, larger area sizes, and aesthetic improvements. S.1.5. Creating active green spaces that ensure safety, cleanliness, and a diversity of amenities. S.1.6. Preventing uncontrolled and unplanned commercial and economic activities in green spaces (Penal actions).	A.1.1.1. Implementing and designing active green spaces in areas with limited green space, in line with zoning plan decisions, particularly in the districts of Muratpaşa, Kepez, Konyaaltı, Döşemealtı, and Aksu. A.1.2.1. Designing diverse amenities that facilitate more effective use of green spaces, considering the social and physical structure of the region, in light of social data. A.1.3.1. Particularly on streets of 30 meters and above, median and sidewalk arrangements should be made, and greenways should be created. A.1.4.1. Creating large green spaces along the scenic coastline, at the city's high viewpoint locations. A.1.5.1. Programs should be developed for Muratpaşa and Kepez, especially regarding security issues; for Konyaaltı and Döşemealtı, focusing on cleanliness and maintenance; and for Aksu, addressing the insufficiency of green space availability. A.1.5.2. Creating lighting systems powered by solar energy in parks and establishing safe spaces. Relevant institutions:

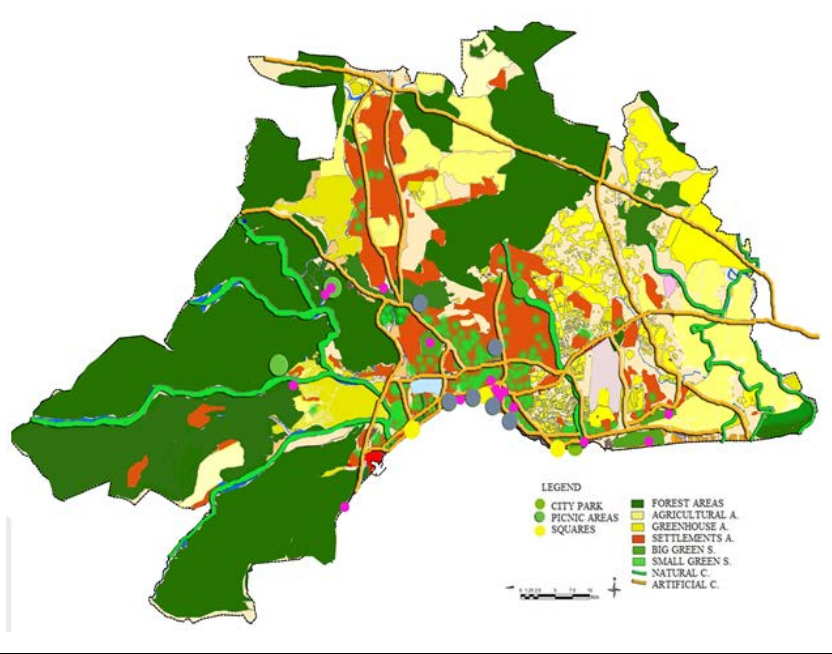
		Metropolitan Municipality, Ministry of Environment and Urbanization, District Municipalities, Municipalities' Parks and Gardens Departments.
GOAL 2: Ensuring equal access to green spaces for all segments of the urban population and improving accessibility to green spaces.		
2.	S.2.1. Ensuring access from residential areas to neighborhood parks within 0-10 minutes walking distance. S.2.2. Develop public transportation and rail system access to large green areas and city parks, and address parking needs. S.2.3. Ensure that active green spaces are accessible to all individuals in the city, including children, people with disabilities, and individuals of various age groups and characteristics. S.2.4. Identifying spatial differences and social, cultural diversity within the city through social analysis in planning decisions, and planning and designing these amenities in the required areas by the relevant municipalities. S.2.5. Increase awareness and education levels to ensure equal access to green spaces for all citizens and implement necessary penal actions in case of damage to urban furniture.	A.2.1.1. Based on the results of the impact area analysis conducted in this study, identify areas that are not accessible to green spaces within walking distance, and prioritize these areas for green space implementation in the municipalities' performance and work programs. A.2.2.1. Prepare a greenway plan in accordance with the decisions of the Transportation Master Plan, and arrange pedestrian and bicycle paths to ensure the continuity of greenery. A.2.3.1. Designing parks for people with disabilities, children's play areas catering to various age groups, and revising sidewalks and pedestrian paths in accordance with standards. A.2.4.1. Ensure the diversity of amenities based on spatial diversity and needs, as determined by social analyses conducted at the neighborhood level. Relevant institutions: Metropolitan Municipality, Ministry of Environment and Urbanization, District Municipalities, Municipal Parks and Gardens Departments, Directorate of National Education.

GOAL 3: Implementing city-wide regulations that will positively impact public health, beautify the city, and make the city more livable.		
3.	S.3.1. Create green spaces in the city center. S.3.2. Create large and functional parks at scenic viewpoints. S.3.3. Ensure climatic comfort in park areas and develop flexible solutions that allow for seasonal usage. S.3.4. Make aesthetic arrangements in street and boulevard designs that consider the safety of both vehicles and pedestrians. S.3.5. Increase and diversify sports areas in neighborhood parks. S.3.6. Effective use of public and private institution gardens, residential gardens, and rooftop gardens.	A.3.1.1. In the scope of urban transformation projects, create square and green space arrangements in the city center (School district, Haşımışcan neighborhood, Square arrangements). A.3.2.1. Create large urban and regional parks in Kepez Masa Mountain and its surroundings, Döşemealtı, Aksu, and the western part of the city that will also be accessible to tourists. A.3.3.1. Due to the climatic characteristics of Antalya, planning shaded areas to increase the use of park spaces in the summer, using wooden furnishings, organizing natural shaded pedestrian paths through tree planting works, and implementing planting policies. A.3.6.1. Encouraging garden design regulations through cooperation between relevant university departments and local governments, organizing competitions, and providing training. Relevant institutions: Universities, local governments, central governments, non-governmental organizations (NGOs).
GOAL 4: To diversify open-green spaces to allow for social, cultural, educational, and sports activities, and to increase the recreational potential.		
4.	S.4.1. Ensuring that open-green spaces provide opportunities for cultural, social, and sports activities. S.4.2. Diversifying open-	A.4.1.1. Improving the spatial quality of the most frequently used green spaces in the city, such as Karaalioğlu Park, Atatürk Culture Park, Şehitler

	green spaces throughout the city to encourage different activities and uses. S.4.3. Creating public squares that allow for social activities. S.4.4. Implementing regulations that make neighborhood parks places that foster community relationships and social gatherings, and ensure their more effective use. S.4.5. Enhancing recreational potential through green space planning and design. S.4.6. Creating different types of green spaces.	Park, and Falez Park, as well as other large green spaces, and ensuring the diversity of amenities to provide opportunities for cultural, social, and sports activities. A.4.1.2. Increasing sports activities in Falez Park, Düden Park, Karaalioğlu Park, Atatürk Culture Park, Beach Park, and Kepez Urban Forest, which offer scenic views and natural beauty, and organizing events in collaboration with local authorities, educational institutions, and civil society organizations to allow public participation, with expert trainers. A.4.2.2. Ensuring diversity in green spaces across the city by creating botanical gardens, thematic parks, hobby gardens, arboretums, and viewing terraces in addition to parks. A.4.3.1. In particularly new settlement areas, there is a need for public squares that integrate with their surroundings, such as in Aksu, Döşemealtı, and the northern areas of Kepez. Planning and implementation of these areas should be carried out. A.4.5.1. Recreation activities along greenways to be created around water sources such as Boğaçay, Düden, Sarısu, Aksu, and other areas. Relevant institutions: Metropolitan Municipality, District Municipalities' Parks and Gardens Directorates, neighborhood mukhtars.

GOAL 5: Establish effective and participatory institutional mechanisms for municipalities in the planning, management, and supervision of green spaces.

5.	S.5.1. Municipalities should work in coordination with expert landscape architects in green space planning and strengthen local government capacities. S.5.2. Establishing effective implementation, monitoring, and supervision mechanisms. S.5.3. Incorporating public demands and expectations into green space planning and development.	A.5.1.1. Ensuring collaboration between landscape architects, architects, and urban planners in city planning efforts. A.5.2.1. Increasing personnel and budget resources, improving training opportunities, and establishing an urban information system. A.5.2.2. Implementing regulations to address the shortage of park maintenance personnel in Kepez, Döşemealtı, and Aksu municipalities, and improving park maintenance services in Muratpaşa, Konyaaltı, Döşemealtı, and Aksu. A.5.3.1. Conducting surveys in parks, addressing issues, and placing complaint boxes
----	---	---

Strategic Objectives for Green Areas in the City of Antalya:
1. To protect and develop agricultural areas
2. To protect and develop forest areas
3. To protect and develop ecological values
4. To ensure urban development is planned
5. To coordinate urban planning with green space planning
6. To develop innovative tools for the planning of urban green spaces
7. To ensure the contribution of green spaces to the urban ecology and microclimate
8. To provide equal opportunities for the use of green spaces
9. To establish an urban open green space hierarchy
10. To increase the quantity and quality of green spaces
11. To ensure easy access to green spaces
12. To enhance the social functions of green spaces
13. To build capacity and establish participatory mechanisms for green space management
14. To ensure the contribution of green spaces to the city identity of Antalya

REFERENCES

- Altunkasa, F.(2004). Adana'nın Kentsel Gelişim Süreci ve Yeşil Alanlar, Adana Kent Konseyi Çevre Çalışma Grubu Bireysel Raporu, Adana.
- Doygun, H., İlter, A. A. (2007). Kahramanmaraş Kentinde Mevcut ve Öngörülen Aktif Yeşil Alan Yeterliliğinin İncelenmesi. Ekoloji Dergisi. 17,65 s 21-27.
- Gül, A. Küçük, V. (2001). Kentsel Açık ve Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Sayı 2, Sayfa 27-48, Isparta.
- Kemec, S., Abdalkarim, S, H. (2023). Accesibility Analysis of Urban Green Space: The Case of Erbil City. DOI:10.15320/ICONARP.2023.231 E-ISSN:2147-9380
- Manavoğlu, E. (2013). Antalya Kenti Yeşil Alanlarının Çok Ölçütlü Analizi ve Planlama Stratejilerinin Geliştirilmesi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya.
- Manavoğlu, E. Ortaçşme, V. (2015). Antalya Kenti Yeşil Alanlarının Çok Ölçütlü Analizi ve Planlama Stratejilerinin Geliştirilmesi. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 28(1), 11-19

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA KONULARI

yaz
yayınları

YAZ Yayınları

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3

İscehisar / AFYONKARAHİSAR

Tel : (0 531) 880 92 99

yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com